

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Vedat KAZAN

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN MASALLARININ EĞİTSEL DEĞERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Yrd. Doç. Dr. Lokman TURAN

ERZURUM-2012

**T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEZ KABUL TUTANAĞI

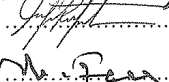
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yrd. Doç. Dr. Lokman TURAN danışmanlığında, Vedat KAZAN tarafından hazırlanan bu çalışma 26 / 01 / 2012 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

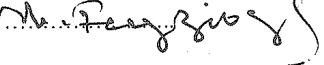
Başkan : Yrd. Doç. Dr. Lokman TURAN

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK

İmza:

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir.

..... / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	IV
ABSTRACT	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
ÖN SÖZ.....	VIII
GİRİŞ	IX

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHLİL SÜRECİ

1.1.PROBLEM CÜMLESİ	1
1.2.ALT PROBLEMLER	1
1.3. ÇALIŞMANIN AMACI.....	1
1.4.ÇALIŞMANIN ÖNEMİ.....	1
1.5. SINIRLILIKLAR.....	2
1.6. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ	3
1.7. BENZER NİTELİKLİ ÇALIŞMALAR.....	4

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI

2.1. ÇOCUK EDEBİYATININ NİTELİKLERİ	7
2.2. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TEMA/ KONU	8
2.3. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TİP	8
2.4. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE DİL VE ANLATIM.....	9
2.5. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE İLLÜSTRASYON	9
2.6. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE ŞİDDET	10
2.7. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE DİĞER BİÇİM ÖZELLİKLERİ	12
2.8. ÇOCUK EDEBİYATININ KAYNAKLARI.....	12
2.8.1. Ninniler	12
2.8.2. Maniler.....	12
2.8.3. Tekerlemeler.....	13
2.8.4. Bilmeceler	13

2.8.5. Fantastik Hikâyeler	13
2.8.5.1 Mitler	13
2.8.5.2. Efsaneler	14
2.9. MASALLAR	14
2.9.1. Anonim Halk Masalları.....	15
2.9.2. Edebî Masallar	16
2.10. MASALLARIN ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKILARI	16

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN KİMDİR?

3.1. ÇAĞDAŞ BİR ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI OLARAK MEVLÂNA İDRİS ZENGİN	23
3.2. MEVLÂNA İDRİS ZENGİN'İN ÇOCUK ALGISI.....	24
3.3. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA FANTASTİK YAPI	26
3.4. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA TİP	27
3.5. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA DİL VE ANLATIM	30
3.6. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA İRONİ	35
3.7. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA ŞİDDET	37

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

4.1. FELSEFİ DÜŞÜNCENİN TEMELİ KUŞKU: KUŞKUCU HOROZ ÖRNEĞİ.....	42
4.2. YOZLAŞMIŞ KALABAKLIKLAR İÇİNDE TEK BAŞINA: DÜŞÜNEN ADAM ÖRNEĞİ	43
4.3. SIRADANLIĞIN KARŞISINDA BİR UÇ NOKTA: KUŞ ADAM ÖRNEĞİ	46
4.4. ÇARESİZ BİR ÇOCUĞUN PARMAĞININ UCUNDA: DÜNYANIN EN UĞURBÖCEĞİ	48
4.5. HALKIN HAKİKATLE İMTİHANI: YAĞMURLU ŞEHİRDEKİ ADAM.....	53
4.6. FARKLI BİR YAŞAM TECRÜBESİ: TERSİNE ADAM	55
4.7. SABİT BAKIŞ AÇISI ZİHNİ KÖRELTİR: BİR ÇUVAL GÖZLÜK.....	57

BEŞİNCİ BÖLÜM

DUYGU DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ EĞİTİMİ

5.1. MEVLÂNA İDRİS ZENGİN MASALLARINDA DUYGU, DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ EĞİTİMİ	59
5.2. SEVGİ.....	59
5.2.1. Anne Sevgisi ve Şefkati.....	62
5.2.2 Baba Sevgisi ve Sorumluluk Yükleme	63
5.2.3. Hayvan Sevgisi	64
5.2.4. Doğa Sevgisi.....	64
5.3. GÜZEL BİR DÜNYA TEKLİFİ.....	65
5.4. SAVAŞIN ÇİRKİNLİKLERİ BARIŞIN GÜZELLİKLERİ.....	67
5.5. KISKANÇLIK DUYGUSUNUN ZARARLARI VE HIRS	70
5.6. YAŞAMA SEVİNCİ, İYİYİ ve GÜZELİ FARK EDEBİLME	73
5.7. İYİLİK YAPMA ARZUSU	74
5.8. PARA SAADET DEĞİLDİR ve MUTLULUK	76
5.9. ARGO VE KÖTÜ SÖZLERDEN KAÇINMA.....	80
5.10. YÖNETİM BİLİNCİ VE KURALLARA UYMA.....	81
5.11. YARATICIYA BAĞLILIK DUYGUSU	82
5.12. TARİH BİLİNCİ VE NEGATİF MİLLİYETÇİLİK	84
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	86
KAYNAKÇA	87
EKLER.....	91
Ek 1: Kitap kapakları.	91
Ek 2: Yabancı Dile Çevrilmiş Kitaplar.	95
ÖZ GEÇMİŞ.....	97

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN MASALLARININ EĞİTSEL DEĞERİ

Vedat KAZAN

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Lokman Turan

2012- Sayfa: 109

Jüri: Yrd. Doç. Dr. Lokman TURAN (Danışman)

Yrd. Doç. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

Yrd. Doç. Dr. Rıfat KÜTÜK

Bu çalışmada Mevlâna İdris Zengin'in masalları; içerik, felsefi dil, düşünce ve duygu eğitimi bakımından incelenmiştir.

Çalışmanın ilk bölümünde problem cümlesi, alt problemler, çalışmanın amacı, önemi, sınırlılıkları ve yöntemi ortaya konmuştur. İkinci bölümde çocuk edebiyatının tanımı, genel nitelikleri, çocuk edebiyatı ürünlerinin tema, tip, dil-anlatım, illüstrasyon ve diğer biçim özellikleri, çocuk edebiyatı ürünlerinde şiddet, çocuk edebiyatının kaynakları ve çalışmamızın temelini oluşturması bakımından, masallar ve masalların çocuk eğitime katkıları ele alınmıştır. Bu bölüm çalışmanın temellendirilmesi açısından oldukça önemlidir. Üçüncü bölümde Mevlâna İdris Zengin tanıtılmış ve çocuk edebiyatçısı olarak kişiliği, çocuk algısı ve masallarındaki fantastik yapı, dil ve anlatım, tipler ve masallara yansıyan şiddet ve ironi unsurları incelenmiştir. Dördüncü bölümde içerisinde felsefi yaklaşım ve iletiler bulunduran masallar ve bu iletilerle çocuk zihninde oluşacak düşünce temelleri tahlil edilmiştir. Beşinci bölümde masallar, duygu ve düşünce eğitimi kapsamında incelenmiştir. Çalışmanın sonuç bölümünde Mevlâna İdris Zengin'in çocuk edebiyatındaki yeri ve önemi ortaya konmuş ve çocuklarımızın böyle yazarlar ve kitaplarla karşılaştırılması gerektiği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Mevlâna İdris Zengin, çocuk edebiyatı, çocuk eğitimi, masal.

ABSTRACT
MASTER THESIS
EDUCATIONAL VALUE OF THE TALES OF MEVLANA İDRİS ZENGİN

Vedat KAZAN

Advisor: Asst. Professor. Dr Lokman Turan

2012- Page: 109

Jury: Asst. Prof. Dr. Lokman TURAN (Advisor)

Asst. Prof. Dr. Nesrin FEYZİOĞLU

Asst. Prof. Dr. Rifat KÜTÜK

The study investigated the tales of Mevlâna İdris Zengin in terms of content, philosophical language, thought and emotion education.

The first part of the study dealt with the sentence of problem, sub problems, significance, limitations and the method and the aim of the study. The second part revealed definition of children's literature, theme, character, language-narration, illustration, other features of form, violence, sources of children's literature, tales and their contribution to the education of children, which has established the basis for the study. This part is vital in grounding the study. The third part examined, as a famous person expert in children's literature, his character, his perception of children, language and narration, characters, and fantastic structures in his tales and the elements of violence and irony in the tales. The fourth part investigated the tales containing philosophical approaches and messages and the basis of thought created by these messages, which can be built in the minds of children. The fifth part examined the tales within the scope of thought and emotion education.

The conclusion part gave the place and the importance of Mevlâna İdris Zengin and the emphasis was put on the need to keep children away from such authors and works.

Key Words: Mevlâna İdris Zengin, children's literature, education of children and tales.

KISALTMALAR DİZİNİ

B.Ç.G.	: Bir Çuval Gözlük
B.G.D.	: Behram Geriye Dön
B.T.S.	: Büyük Türkçe Sözlük
D.E.U.	: Dünyanın En Uğurböceği
D.E.G.B.	: Dünya'nın En Güzel Bombası
D.A.	: Düşünen Adam
D.D.A.	: Dokuz Düğmeli Adam
F.K.	: Filozof Köpek
G.Ç.	: Gazoz Çeşmesi
G.U.Y.	: Güneşin Uyuduğu Yer
K.T.	: Kardan Tavşan
K.A.	: Kuş Adam
K.H.	: Kuşkucu Horoz
K.D.K.	: Kuyruğu Dumanlı Kedi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
P.D.A.	: Para Dağıtan Adam
R.T.	: Romantik Tilki
S.D.A	: Saçları Dökülen Adam
S.T.	: Sessizlik Torbası
T.A.	: Tersine Adam
TDK	: Türk Dil Kurumu
T.S.A	: Trenleri Seven Adam
T.Z.	: Tuz
U.E.	: Uçan Eşek
V.A.	: Vejetaryen Aslan
Y.Ş.A.	: Yağmurlu Şehirdeki Adam

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3. 1. Mevlâna İdris Zengin Şiirlerinden Örnekler	22
---	----

ÖN SÖZ

Ülkemizde çocuk edebiyatının gelişmesi, sağlıklı bir çocuk edebiyatı ortamının oluşması ve ülkemizdeki çocuk yayıncılığında ticari kaygılardan kaynaklanan ve bu kaygılarla beslenen düşük seviyenin yükseltilmesi için bu alandaki özgün ve güçlü yazarların tanınması ve öncelikle çocuklar olmak üzere her yaştan okuyucuya ulaştırılması gerekmektedir.

Çocukluk kavramının ve gerçekliğinin bütünüyle değiştiği bir yüzyılda yaşıyoruz. Bu yeni çocukluk kavramı karşısında duruşumuzu belirlemekte güçlük çekiyoruz. Bu değişen çocuk gerçekliğinin karşısına; ancak medeniyet merkezli yeni bir bakış açısı geliştirerek çıkabiliriz.

Bu çalışma günümüz çocuk edebiyatçılarından olan Mevlâna İdris Zengin'in çocuk edebiyatı alanında vücuda getirdiği sanat masallarını ve bu masalların çocuk edebiyatımıza getirdiği özgün ve güçlü soluğu aktarmayı amaçlamaktadır. Mevlâna İdris, bahsettiğimiz bu yeni çocukluk gerçekliğine, çocuksu tavrı asla elden bırakmadan denge ve medeniyet merkezli bir bakış sergilemektedir. Çocuklarımızın, dünyanın herhangi bir yerinde herhangi bir çocuğun okuyabileceği bu evrensel ve modern masallarla tanıştırılması oldukça önemlidir.

Bu çalışma vesilesiyle hem bugün hem de gelecekte çocuk edebiyatımıza az da olsa bir katkı sağlamayı amaçlamaktayız.

Çalışmam sırasında maddi ve manevi ilgi ve desteğini eksik etmeyen kıymetli hocam Yrd. Doç. Dr. Lokman Turan'a çok teşekkür ediyorum. Çalışmamın her aşamasında yardımlarını ve teşviklerini esirgemeyen değerli arkadaşım Arş. Gör. İsa Yılmaz'a teşekkürü bir borç biliyorum. Bu süreçte beni hep cesaretlendiren anneme, kardeşlerime, arkadaşlarım Fatih Akpunar, Sefa Çakıroğlu, Şahin Toraman ve meslektaşım Asuman Çelik'e teşekkür ediyorum.

GİRİŞ

Yaşadığımız çağda teknolojinin her yönüyle belirleyici bir unsur olduğu görülmektedir. Teknoloji bireylerin hayatına girmekle kalmayıp; herkesin hayatında belirleyici bir konum kazanmıştır. Bu konumu itibariyle yaşantımızın en özel alanlarına girmiş, biz farkına varmadan hayatımızın işleyişine yön vermeye başlamıştır. Bu durum bizleri etkilediğinden çok daha fazla çocukları etkilemektedir. Artık çocuklar Keloğlan'ı kreşlerin oyun sınıflarında, Nasrettin Hoca'yı okulların bahçe duvarlarında, gökkuşağını, hayvanları, çiçekleri sadece resimlerde görüyorlar. Belki de çocukların birçoğu bize tilkinin en belirgin fiziksel özelliklerini aktaramayacak, menekşenin ne renk olduğunu söyleyemeyecektir.

Çocuklar kitap okumuyor. Bazıları, tıpkı büyüklerinin yaptığı gibi, hâlâ kitap biriktiriyor. Kitaplara dokunmuyor, kitaplarının sayfaları kırılsın istemiyor. Bazıları üniversite sınavında Türkçe anlama ve kavrama yeteneğini ölçecek sorular olduğunu fark edinceye kadar kitapla karşılaşmıyor. Bugün iki tip çocukla karşı karşıyayız. İlki ülkenin gelişmiş bölgelerinde yaşayan, kısmen varlıklı ailelerin çocuğu olarak televizyon, bilgisayar ve ipod üçgeninde sıkışmış çocuk; ikincisi okuması beklenen kitaptaki kurmaca dünya ile yaşadığı dünya arasında benzeşim kuramayan yoksul ailelerin çocuğudur. Her iki durumda da karşımıza *yeni çocukluk* kavramı çıkmaktadır.

Böylesi bir çocuklukla karşılaşmamız bizi her şeyi yeniden düşünmeye itmeli. Bütün bu karmaşa içerisinde çocukların kitap okumaması sadece onların suçu mudur? Yoksa biz çocuklarımızı iyi kitapla buluşturamıyor muyuz? Çocuğun okuduğu güzelliklerle dolu dünya ile yaşadığı dünya ne ölçüde örtüşmektedir? Çocuklarımıza okuma zevkini hiç yaşatabildik mi? Çocukların zaten karşılaştığı her kitabı hemen kabullenmeyeceği ya da kitapla dost olmak da güçlük çekeceği bir gerçektir. Çünkü bir insanla dost olmak gibidir, kitapla dost olmak. Çünkü çocuk, okuduğu kitabın dünyasına girmeyi, o dünyada yeni hayaller kurmayı, yeni şeyler öğrenmeyi, eğlenmeyi, kitaplarla bir şeyler paylaşmayı isteyecektir. Bazen anlatılan hikâyede kendini bulmalı, kahramanı aynada gördüğü kişiye benzetebilmelidir. Bu nedenle milletlerin geleceği olan çocuklar için yazılan kitaplar bütün bu ayrıntıları kapsayan nitelikler taşımalı, yeni ufuklar açabilmeli, hayata farklı açılardan yaklaşma imkânı sağlayabilmelidir.

Mevlâna İdris Zengin bu yeni çocukluğun karşısına çıkarabileceğimiz, iyi kitapların yazarlarından biridir. Onun kitaplarını okuyan çocuklar masalların büyü

dünyasına dalacak, hayaller kuracak, yeni şeyler öğrenecek ve ilginç hikâyeler ve serüvenler arasında eğlenerek kendi benliğini keşfedecektir. Hayata farklı açılardan yaklaşabilmeyi öğrenecek bu çocuklar yeni ufuklar kazanacak ve milletimizin medeniyet tasavvurunu özümsemiş olarak inşa edecektir.

BİRİNCİ BÖLÜM

TAHLİL SÜRECİ

1.1.PROBLEM CÜMLESİ

1. Mevlâna İdris Zengin masallarının eğitsel değeri var mıdır?

2.Mevlâna İdris Zengin masalları çocukların hayata bakış açısını etkileyecek, onlara yeni ufuklar açacak hangi düşünce, duygu ve davranışları sezdirmektedir?

1.2.ALT PROBLEMLER

1. Çocuk edebiyatının tanımı ve kuramsal temelleri nelerdir?

2. Mevlana İdris Zengin Masalları çocuklara okuma alışkanlığı kazandırabilecek nitelikte midir?

3. Mevlâna İdris Zengin masalları içerik, dil, anlatım ve illüstrasyon bakımından çocukların gelişimine uygun mudur?

1.3. ÇALIŞMANIN AMACI

Bu çalışmada,

1. Mevlâna İdris Zengin'in masallarının çocuğun edebiyat eğitimindeki yerini tespit etmek

2. Mevlâna İdris Zengin'in masallarının edebî ve eğitsel değerini ortaya koymak

3. Bu masallarda yer alan felsefi yaklaşımları; duygu, düşünce ve davranış iletilerini açığa çıkarmak

4. Elde edilen verilerden yola çıkarak birtakım önerilerde bulunmak amaçlanmıştır.

1.4.ÇALIŞMANIN ÖNEMİ

Eğitimin en temel amacı bireyleri hayata hazırlamaktır. Bu amaç doğrultusunda atılan her adım geleceğimizi inşa etmeye yöneliktir. Çocuk kitapları bu yönde atılan adımlardan biridir. Bu nedenle çocuk kitaplarının incelenmesi, tahlil edilmesi ve çocukların dünyasında yer edinebilmesi için çaba harcamak gerekmektedir.

Modern dünyaya eleştirel bir gözle bakan, bireyin ve bir birey olarak çocuğun kuşatıldığı sorunlara karşı medeniyetimizin bakış açısını ihmal etmeyen metinler yazar Mevlâna İdris Zengin'in eserlerinin çocuklara eğitsel açıdan kazandırılması gereken bilgi, duygu, düşünce ve davranışların oluşmasında ve kültürel değerlerin kavratılmasında taşıdığı önem tespit edilmelidir. Hayatımızın, medeniyetimizin, geçmişimizin ve geleceğimizin tahrip edilmesine karşı durulmalıdır. Çünkü Mevlâna İdris "Caddelerdeki gürültüden nefret ediyorum." der. "İnsanlık ilerleyecekse kulaklarımı da düşünerek ilerlesin." (Zengin,1997: 26). Yazar, gül ve diriliş medeniyeti özlemi içindedir. Şüphesiz bu medeniyet tasavvurunun çocukları dünyayı olduğundan daha güzel ve başka bir dünya hâline getirecektir. Bu çalışma bir medeniyet işçisinin alın terini akademik olarak ortaya koymaya çalışmaktadır.

1.5. SINIRLILIKLAR

Mevlâna İdris Zengin çocuklar için duvar yazılarından şiire kadar geniş bir alanda eserler verdiğinden 25 farklı kitabı taranmakla birlikte çalışma, 25 masalla sınırlı tutulmuştur. Ayrıca katıldığı bir televizyon programında verdiği mülakat çözümlenmiş ve kendisiyle telefon görüşmesi yapılmış bu duruma bağlı olarak incelemede yazarın kendi değerlendirmeleri de dikkate alınmıştır. Kirpiller Şapka Giymez adlı eserin baskısı olmadığı için esere ulaşılammıştır. İncelenen masallar şunlardır:

1. Behram Geriye Dön
2. Bir Çuval Gözlük
3. Dünyanın En Uğurböceği
4. Dünya'nın En Güzel Bombası
5. Düşünen Adam
6. Dokuz Düğmeli Adam
7. Filozof Köpek
8. Gazoz Çeşmesi
9. Güneşin Uyuduğu Yer
10. Havuç Havuç Havuç
11. Kardan Tavşan

12. Kuş Adam
13. Kuşkucu Horoz
14. Kuyruğu Dumanlı Kedi
15. Masal Alan Adam
16. Para Dağıtan Adam
17. Romantik Tilki
18. Saçları Dökülen Adam
19. Sessizlik Torbası
20. Tersine Adam
21. Trenleri Seven Adam
22. Tuz
23. Uçan Eşek
24. Vejetaryen Aslan
25. Yağmurlu Şehirdeki Adam

1.6. ÇALIŞMANIN YÖNTEMİ

Bu çalışmada önce yayınevlerinden Mevlâna İdris Zengin'e ait baskısı bulunan kitapların tamamı temin edilmiştir. Yazarın temin edilen kitapları tarandıktan sonra Mevlana İdris Zengin'in masalları incelenerek, felsefi ve eğitici iletileri tespit edilmiştir. Bu iletiler fişleme yoluyla sınıflandırılmış, alt başlıklara ayrılmıştır. Metinler ve kahramanlar arası ilişkiler ele alınarak tahlil edilmiş, kahramanların özellikleri ve olaylara bakış açıları tespit edilmiştir. Çalışma sırasında yazarla telefon görüşmesi yapılarak elde edilen sonuçların yazarın bakış açısıyla örtüşmesine dikkat edilmiştir. Çalışmada masallardan verilen örneklerde eser adları kısaltılarak yay ayraç içerisinde verilmiştir. Metinlerin çocuk edebiyatı kavramlarıyla olan ilişkileri de belirlendikten sonra, ana başlık ve alt başlıklar oluşturulup çalışma bütünlüğe kavuşturulmuştur.

1.7. BENZER NİTELİKLİ ÇALIŞMALAR

Akkan (2010), “Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Cahit Uçuk” isimli çalışmasında, Cumhuriyet Dönemi kadın yazarlarından olan Cahit Uçuk incelenmiştir. Türk Edebiyatının bir değişim süreci içerisinde olduğu yıllarda okuyucusuyla tanışmıştır. Edebiyatın çeşitli türlerinde ürünler ortaya koyan yazarın eserleriyle edebiyata yeni bir soluk getirmiştir. Bununla birlikte çalışmada, yazarın çocuklara yönelik olarak kaleme aldığı metinlerle, onları eğlendirirken eğitime esasını ilke edindiği ifade edilmektedir. Cahit Uçuk’un çocuklar için yazdığı eserlerinde sorumluluk duygusu taşıdığı, bu durumun belirgin şekilde hissedildiği vurgulanmaktadır. Çalışmada değerlendirilen eserlerin temaları belirlenmiş, bunların anlatılardaki görünümü ve yüklendikleri mesajlar da tespit edilmiştir. Yazarın kullandığı dil ve üslûp özellikleri ise çocuğa görelilik ilkesine dayanılarak ele alınmıştır. Ayrıca eserlerdeki değerler dünyası millî, dinî ve kültürel değerler ana başlıkları altında bir araya getirilerek incelenmiştir.

Akkaya (2008), “Mustafa Kutlu’nun Hikâyelerindeki İletiler ve Bu İletilerin Çocuğa Görelilik İlkesi” isimli çalışmasında, hikâyelerdeki iletileri amaçlarına göre; kişisel gelişimi destekleme amaçlı iletiler, toplumsal gelişimi destekleme amaçlı iletiler, ahlakî gelişimi destekleme amaçlı iletiler, dinî gelişimi destekleme amaçlı iletiler, ekonomik gelişimi destekleme amaçlı iletiler, ulusal düşüncenin gelişimi destekleme amaçlı iletiler, evrensel düşüncenin gelişimini destekleme amaçlı iletiler ve öteki iletiler olarak sınıflandırmıştır. Yazarların bir amaç doğrultusunda ileti verdiklerinde genellikle tek yönlü iletiler kullandığını fakat Mustafa Kutlu hikâyelerinin çok yönlü iletiler taşıdığını tespit etmiştir. Dinî gelişimi destekleyen bir iletinin, ahlakî gelişimi destekleyen ya da evrensel gelişimi destekleyen iletilerin özelliklerini de taşıyabildiğini bu nedenle Mustafa Kutlu hikâyelerinde iletilerin bir ileti vermek bakımından aşırıya kaçmadığını ifade etmiştir. Ardından bu iletileri çocuğa görelilik ilkesi açısından ele almış bazı iletilerin çocuğa göre olduğu, bazılarının ise çocuğa göre olmadığı ifade etmiştir. Çocuk edebiyatı ürünlerinin ise tamamen çocuğa görelilik ilkesi doğrultusunda oluşturulması gerektiğini ifade etmiş; bu nedenle, Kutlu’nun hikâyelerinin çocuğa göre olmadığı belirtmiştir.

Çelik (2006), “Antoine De Saint-Exupéry’nin “Küçük Prens” Eserinde Eğitsel Öğeler” isimli çalışmasında, önce Fransız yazarı Antoine de Saint-Exupéry’nin kısa ama hareketli yaşamını ele almış ardından Küçük Prens hakkında genel bilgilere yer

vermiştir. Daha sonra, eserin eğitsel öğeleri olarak tespit edilen çöl, kuyu, hayvan masalları kitabı, yılan, baobaplar, volkanlar, gül gibi simgeler ve Küçük Prens'in ziyaret ettiği gezegenlerde oturan kral, kendini beğenmiş, ayyaş, işadami, fenerci, coğrafyacı gibi tiplerle, pilot ve Küçük Prens incelenmiştir. Son olarak mutluluk, sevgi, dostluk, sorumluluk, felsefe öğrenimi, dilsel gelişim, insan ilişkileri ve hayal dünyasının gelişimi gibi Küçük Prens'in eğitsel işlevlerini ele almıştır. Bu eserin kısa cümlelerle de çok derinlikli anlamların ifade edilebileceğini gösterdiğini dolayısıyla çocuklar için yazmanın hem değerli hem de zor olduğunu ortaya koymuştur. Eserde kavramların betimlemelerle çok güzel bir şekilde açıklandığını ve karşılaştırmalarla okuyucunun dilsel beceri kazanmasına yardımcı olduğunu vurgulamıştır. Kişileri düşünmeye yönelten bir nitelik taşıması ve çeşitli kavramları tartışma olanağı yaratması açısından eserin felsefe öğreniminde bir ilk adım olduğunu belirtmiştir. Küçük Prens'in yazıldıktan bunca zaman sonra bile hâlâ, okuyanda derin bir etki bıraktığını, bunu bir yandan okuyucuyu, manevi değerlerle zenginleştirerek; diğer yandan ise ilginç öyküsüyle ona ümit verip rahatlamasını sağlayarak yaptığını tespit etmiştir.

Çolaker (2009), "Samed Behrengi'nin "Küçük Kara Balık", Richard Bach'ın "Martı Jonathan Livingston" ve Cahit Zarifoğlu'nun "Motorlu Kuş" Adlı Öykülerindeki Ana Karakterlerin Kişilik Gelişimi, Bireyselleşme ve Toplumsallaşma Açısından Karşılaştırılması" isimli çalışmasında her biri ülkesi ve ülkesi sınırları dışına taşmış özgün üç yazarın çokça bilinen üç çocuk kitabının birlikte ele alındığı görülmektedir. Üç farklı kültürde yetişen yazarlara ait bu öykülerindeki ana karakterlerin incelenmesiyle sosyal, kültürel, sanatsal, siyasal gibi pek çok alanda farklılık arz eden toplumlarda yetişen çocuklardaki kişilik gelişimi, bireyselleşme ve toplumsallaşma konularının ne ölçüde gerçekleştiğini evrensel boyutlarıyla ele almış, benzerlik ve farklılıklara dikkat çekmiştir.

Eroğlu (2008), "Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi" isimli çalışmasında önce mizahla ilgili kavramsal açıklamalar yapmış, mizahın çocuk gelişimindeki yeri hakkında bilgi vermiş; sonrasında Muzaffer İzgü'nün çalışmanın örnekleme olarak seçilen dokuz çocuk kitabı bu mizah unsurları ve çocuk gelişimine katkıları yönüyle incelemiştir. İzgü'nün eserlerinde sadece güldürmeyi amaçlamadığı, kendisi de bir eğitimci olduğundan çocukları güldürürken eğitmeyi amaç edindiği; ancak bunu yaparken didaktik bir tutum içerisinde olmadığı tespit edilmiştir.

Karakaya (2007), “Çocuk Edebiyatımızda Sulhi Dölek ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme” isimli çalışmasında Sulhi Dölek’in çocuklar için yazdığı sekiz kitabı incelemiştir. Bu kitapları incelerken biçimsel ve içerik özelliklerine bakmış ve çocukların gelişim evrelerine uygunluklarını ele almıştır. Çalışmada ayrıca Sulhi Dölek hakkında bilgiler vermiş ve eserlerinin çocuk edebiyatı açısından değerini ortaya koymuştur.

Arpacı (2006), “Çocuk Kitaplarında İletiler Ve İletilerin Aktarma Biçimi (Sevim Ak Örneği)” isimli çalışmasında çocuk kitaplarındaki iletilerin çocuğun bilişsel, duyuşsal ve toplumsal gelişim düzeyi göz önüne alınarak metne işlenmesi gerektiğini vurgulamış; Sevim Ak’a ait on yedi kitabı incelemiştir. Bu kitaplarda yer alan iletiler ve bu iletilerin aktarım biçimini veriler ışığında değerlendirmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

ÇOCUK EDEBİYATININ TANIMI

Edebiyat; düşünce, duygu ve hayallerin yazı veya sözle, dil vasıtasıyla güzel şekilde ifade edilmesi sanatıdır (Doğan, 1996: 320). Çocuk Edebiyatı ise, çocuklar için ve çocuğa göre yapılan edebiyattır; diğer bir ifadeyle her yaştan yetişkin yazar ve şairin çocuk duyarlılığını taşıması şartıyla vücuda getirdiği edebiyattır (Şimşek, 2005: 31). Sedat Sever çocuk edebiyatını, erken çocukluk döneminden başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlama düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını, sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı olarak değerlendirir (Şirin, t.y., s. 9).

2.1. ÇOCUK EDEBİYATININ NİTELİKLERİ

Çocuk edebiyatında merkezî konum çocuğa aittir. Diğer bir deyişle çocuk edebiyatının öznesi çocuktur. Bedensel ve zihinsel gelişim bakımından insanoğlunun 0-16 yaş grubuna çocuk denilse de bu sınırlama her zaman ve her şartta geçerli değildir. Bazı bilim adamları, çocukluk dönemini 0-14 yaş grubu olarak kabul etmektedir (Yalçın. A.,Aytaç,G., 2008 :13).

Çocuğun gelişiminde kitabın yeri artık tartışılmamaktadır. Bu nedenle böylesi önemli bir yere sahip olan çocuk edebiyatı ürünlerinin belli nitelik ve kriterler dahilinde çocuğun dünyasını, dünyayı algılayış biçimini dikkate alarak kaleme alınması bir zorunluluğa dönüşmüştür.

Öznesi çocuk olan yapıtın içeriği de çocuğa göre olmalıdır. “Çünkü çocuk, hiçbir şeye belli kalıplarla bakmaz ve yetişkinler tarafından bir nesneye yüklenen anlamın dışına çıkar.” (Yılar, Ö., Turan, L., v.d., 2007: 20).

Çocuk edebiyatına yaptığı büyük katkılarla adından söz ettiren M. Ruhi Şirin, çocuğa göreliğin ölçüsünü ‘çocuksu’ olarak belirler. Çocuksu olana ulaşabilmenin yolunu ise sanatçının içindeki çocuğu göstererek işaret eder (Şirin, 1998: 19). Yetişkinler için yazılmış edebiyat ürünlerinin her zaman için çocukların hayal, duygu ve düşüncelerine uygun düşmeyeceği bilinmelidir (Oğuzkan, 2010: 3). Çocuğun nesnelere yüklediği anlamlar itibarıyla ortaya koyduğu çocuksu bakış açısı, merak ve soru sorma

melekesinin gücüyle daha da belirginleşir (Yılar, Ö., Turan, L., v.d., 2007: 21). Bu durumda çocuğa yönelik kaleme alınan metinlerde; temanın, tiplerin ve dilin de çocuğa göre yani çocuksu bakış açısına uygun olması gerekmektedir. Çocuksu metin basit, özensiz ve sanatsal derinliği olmayan metin değil; aksine daha derinlikli, daha özenli ve daha sanatkârane olmalıdır. Çünkü çocukların karşısına değerli bir metinle çıkılmadığında, çocuklar “sözü döndürüp dolaştırmazlar. Birkaç cümle söylerler. Beğendim veya beğenmedim derler. Olağanüstülükleri hemen kabul ederler. Buna rağmen mantık kopukluklarını hemen fark ederler.” (Zarifoğlu, 1987: 9)

2.2. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TEMA/ KONU

Her konu olmasa da çocuğun dikkatini çeken oldukça fazla konu vardır. Bu nedenle yazar, her şeyden önce çocuğun dünyasını tanımalı; içindeki çocuğu dinleyerek yazmalıdır. Yazar ancak böyle yaparsa çocukla empati kurabilir. Onun ne okumak istediğini hissedebilir. Onun düşlerini fark edebilir. “Çocuk kitabı yazarının başarısı, “Neleri yazmalıyım?” sorusunda gizlidir. “Nasıl yazarsam çocukların ilgisini çekebilirim?” sorusunu yorumlayabilen yazar çocuk edebiyatı alanının içine girebilir (Şirin, 1998: 13). Sadece bu şekilde çocukların o fark edilemeyen seçicilik sınavından geçebilir. Bunu yapmayan bir yazar belki de çocuğun gelecekte okuryazar bir birey olmasına engel olacak ve çocuk edebiyatının temel hedeflerinden birini yıkmış olacaktır.

2.3. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE TİP

Erikson'a göre çocukluk insanı insanlığa başlatan ilk sahnedir (Yılar, Ö., Turan, L.,v.d., 2007: 3).Olumsuz tipler çocuğu olumsuz yönde, olumlu tipler ise olumlu yönde etkileme gücüne sahiptir. Bu nedenle çocuk edebiyatçısı seçtiği tiplere dikkat etmeli, bu tiplerin çocuğu etkileyeceğini aklından çıkarmamalıdır. Olumsuz bir tipin elbette çocuk kitaplarında da yer alması gayet doğaldır. Hatta böyle tiplerin bu eserlerde yer alması çocuğun dünyayı algılaması ve tanınması bakımından önemlidir. Fakat yazar bu tiplerin çocuğun dünyasında bir model hâlini almasına müsaade edecek şekilde yansıtılmamasına dikkat etmelidir. Kişilerin, çocuğun yaşadığı çevreye ait kişilere benzemesi oldukça önemlidir. Yaşadığı çevredeki insanlarla özdeşim kurabilen bir çocuk için bu eserler daha okunur hâle gelecektir.

2.4. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE DİL VE ANLATIM

Çocuğa yazılan metinlerin dil ve anlatımı çocuğun yaş ve zihinsel süreçleri dikkate alınarak kurulmalıdır. Bu anlatımın çocuksu bir edaya sahip olması, çocukla yazarın dünyası arasında bir köprü kuracaktır. Çocuğun düzeyine inemeyen bir dil, esere ve çocuğa bir yarar sağlamayacaktır. Dursunoğlu (2007:32), çocuğa görelilik olarak isimlendirilen bu ilkeyi; “Çocuğun hayal gücüne seslenen, onun rahatça ve zevk alarak okuyup anlayabileceği dili ve anlatımı kendinde barındıran, ilgi duyabileceği konuları işleyen, onu duygu ve düşünce yönünden besleyen, olay örgüsü karmaşık olmayıp onun kavrayabileceği düzeyde olan” şeklinde tarif etmektedir (Yılar, Ö.,Turan, L.,v.d., 2007: 32).

Bu noktada üzerinde durulması gereken konu, aslında çocuklara her konudan, Cemal Süreya’nın ifadesiyle enflasyondan bile bahsedilebileceğidir. (Süreya, 2011: 26) Fakat çocukların sevip anlayabileceği bir dil kullanılması gerekmektedir. “Bir kitap ancak çocuklar ondan zevk alıyorsa iyi bir kitaptır; yetişkinlerin gözünde klasik de olsa eğer çocuklarca okunmuyorsa veya içeriği onların canını sıkıyorsa böyle bir eser, kötü bir çocuk kitabıdır” (Oğuzkan, 2000: 8). Çocuğun zevk alacağı bir metni kurmanın en temel yolu, çocuğun bildiği ya da metinden yola çıkarak anlamını tahmin edeceği kelimeler kullanmak, cümleleri olabildiğince anlaşılır ve sade biçimde kurmak, serüvenin takip edilebilir olmasıyla birlikte heyecanını kaybetmemesi ve konunun dışına çıkmamak ve en önemlisi parmağını sallayan bir büyük konumuna geçmemektir.

2.5. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE İLLÜSTRASYON

Çocukların yaş ve zihinsel süreçleri dikkate alınarak resimleme ve illüstrasyon ile resim metin ilişkisi doğru kurulmalıdır. Çünkü bu resimlemeler metnin ve kahramanların çocuğun zihninde somutlaşmasını sağlayacaktır. Bu nedenle yapıtla resimlemenin bir bütün hâlinde ilerlemesi ve resimlemelerinde tıpkı çocuk edebiyatı yazarı gibi çocuk ruhunu tanıyan, kavrayabilen ve çocuksu tavra sahip kişilerce yapılması gerekmektedir. Bu resimlemeler sanat değeri taşımali, estetik ve özgün olmalıdır.

Mustafa Ruhi Şirin’e göre resimlemeler işlevlerine uygun olarak üç grupta incelenebilir. Bunların ilki metni süsleyici resimler, ikincisi metni açıklayıcı ve yorumlayıcı resimler ve son olarak metni tamamlayıcı resimlerdir (Şirin, t.y. : 214).

Süsleyici resimler esere sadece görsellik katıp, kitabın konusuyla ilgili olmayan resimlerdir. Bu resimleme tasvip edilmemekle birlikte ilgiyi yoğunlaştırdığı kabul edilmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde özellikle metni yorumlamaya ve tamamlamaya yönelik resimleme kullanılmalıdır. Öyle ki bu resimleme ve illüstrasyonlarla sayesinde çocuk, metni tamamlamalı ve kolayca yorumlayabilmelidir. Çocuk edebiyatı ürünlerinde resim metin ilişkisi çocuğun hoşuna gidecek, onun okumayı ve kitabı sevmesini sağlayacak ve metni daha anlaşılır kılacak şekilde kurulmalıdır. Hatta bu resimlerdeki ifade gücü, çocuğun, prensin tacını veya kralın pelerinini kendi üstünde hissetmesini sağlamalıdır. (Turan, 2000: 167)

2.6. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE ŞİDDET

“Şiddet, fiziksel zarar veya ölümü kapsayacak şekilde kişiye ve başkalarına dönük tehdit veya fiziksel, sözel ve simgesel güçtür.” (Doğan, 2000: 421) Simgesel şiddet özellikle birebir iletişimde jest ve mimiklerle ortaya çıkar (Kuzu, 2002). Sözel şiddet ise “karşıdakini küçük düşürücü, kırıcı, alay edici sözler kullanılması, doğrudan ya da dolaylı olarak onu aşağılaması, kötülemesi, kişiliğine saldırması, umudunu, beklentisini kırması, türlü söylentiler çıkarması, sert, kaba konuşmalarla sürekli engellemeler yapması” (Köknel, 1982: 185) olarak tarif edilmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinde şiddet, bu fiziksel zararların ve simgesel davranışların konu edilmesiyle doğrudan yer alabileceği gibi, sözel olarak da dolaylı yollarla olay örgüsünde yer alabilir. Böylelikle şiddet çocuğun dünyasına taşınmış olur. Öncelikle belirtmeliyiz ki şiddeti ve şiddet unsurlarını açıkça ve baştan sona barındıran eserler, çocuklar için kesinlikle büyük zararlar taşımaktadır. Bununla birlikte kurmaca dünyanın arkasına sığınarak şiddetin, meselâ ölümün, hiç olmadığı bir metin vücuda getirmek de çocuğun gerçek dünya ile arasına mesafe koymak olacaktır. Dolayısıyla bu tavır da bizce doğru değildir. Esas olan dengeli ve çocuk psikolojisini olumsuz yönde etkilemeyecek bir eser vücuda getirmektir.

Çocuklar ortalama altı yaşlarına geldiğinde zihinlerinde daha önce bilmedikleri korku uyarıcıları ortaya çıkmaya başlar. Bu uyarıcılar çocuğun zihninde yer etmeye başlayan hayalet veya başka korkunç yaratıklar olabilir. Yaşları biraz daha ilerlediğinde bu korku ve uyarıcılara çocuğun duyduğu hayalet masalları, korkunç filmler veya bunlara benzer diğer uyarıcılar, esrarlı olaylar, ölüm, ceset, iskelet, ejderha gibi şeyler

eklenebilir (Luella Cole-Morgan, 2001: 91). Çocukların bu dönem içerisinde kitaplarda da şiddet ve yansımalarıyla karşılaşmaları onları olumsuz yönde etkileyecek; gelişimlerinin zarar görmesine sebep olacaktır.

Lokman Turan, çocuk edebiyatındaki şiddetin gömlek değiştirerek farklı şekillerde de görüldüğünü ifade etmekte ve bu farklı şiddet tezahürlerini şöyle sıralamaktadır:

- ✓ Çocuk edebiyatı metinlerinde görülen aşırı öğreticilik boyutu
- ✓ Metinlerin mutlak doğru olduğu konusunda ısrarcı yaklaşımlar ve bunların sonucunda çocuk okuyucuyu eleştirel yaklaşımlardan yoksun bırakma.
- ✓ Kültürel şiddet. Özellikle batı merkezli çocuk klasiklerinde rastlanılan Hristiyanlık propagandası ve batı değerlerinin tartışılmaz bir biçimde yerli kültüre empoze edilmeye çalışılması.
- ✓ Sosyal hayatta görülen psikolojik ve sosyal şiddetin çocuk edebiyatı metinlerine yansması. Eserlerde yazarların eleştirel ana-baba tavrını esas alarak, çocukları onların davranışlarını küçümseyici bir tutum sergilemeleri. Bu tutumların, sözel ve simgesel bir şiddet şeklinde belirgin kılınması.
- ✓ Yetişkinler için kaleme alınan metinlerin hiçbir düzenlemeye tabi tutulmadan çocuklara okutulması şeklinde ortaya çıkan ana-baba veya öğretmenin pedagojik yaklaşımdan uzak tutum sergilemeleri. (Yılar, Ö., Turan, L., v.d., 2007: 209).

Çocuk kitaplarını tamamen şiddet yansımalarından arındırmak da yanlış bir tavidir. Çocuklar için yazılan eserler hayatın gerçeklerinden izler taşımalıdır. Bunun yanından hayat boyunca hep güzellikler ve hayal edilenler gerçekleşmez. Çocuğun dünyasını tozpembe hâle getirmek; çocuğun karşılaşacağı acı, hastalık, ölüm gibi gerçek dünyaya ait sonuçları yıkıcı hâle getirecektir.

Usta çocuk edebiyatçısı kurmaca dünya ile gerçek dünya arasındaki bu şiddet unsurlarını, gerekiyorsa, çocukları olumsuz etkilemeyecek şekilde metnine yansıtılabilmeli; fakat bu unsurlardan çocukların etkilenmeyeceği biçimde yararlanmayı bilmelidir.

2.7. ÇOCUK EDEBİYATI ÜRÜNLERİNDE DİĞER BİÇİM ÖZELLİKLERİ

Çocuk edebiyatı ürünlerde biçim açısından; kitapların boyutu, hacmi, kitaplarda kullanılan kâğıdın niteliği, kitapların kapak ve sayfa düzeni, metindeki harflerin boyutu, yazım ve noktalama gibi ayrıntılara da dikkat edilmelidir. Bu düzenlemelerin de çocuğun ilgi ve ihtiyaçlarına; yaş ve zekâ seviyesi uygun olarak yapılması gerekmektedir.

Çocuk okurun ilgisini ilk olarak çekecek, onun kitaba karşı bir istek duymasını sağlayacak olan etkenler kitapların biçim özellikleridir. Boyutlarıyla, kapağı ve görselliğiyle doğru tasarlanmış, renklendirilmiş bir kitap çocuğun ilgisini daha çok çekecektir.

2.8. ÇOCUK EDEBİYATININ KAYNAKLARI

2.8.1. Ninniler

Ninni, bebeklik dönemindeki çocukları uyutmak için söylenen, ritmik bir yapısı ve ezgisi bulunan manzumelere denilmektedir. Genellikle doğaçlama olarak söylenen ninniler, hece ölçüsüne sahiptir. (Şimşek, 2005: 40) Ninniler; güzel sözler ve dilekler, ümitler; ezgisinde şefkat, samimiyet ve sıcaklık taşır. Bu nedenle çocuğu sakinleştirir, dinlendirir ve oyalayarak ağlamadan kolayca uyumasına yardımcı olur.

Ninnilerin öncelikli muhatabı, kendisine ninni söylenen çocuktur. Çocuğun dünyasını ve bugününü anlatmakla kalmayıp, geleceğine ilişkin temenniler taşır. Ninni öncelikle çocuğa seslenir. Bu nedenle çocuk edebiyatına kaynaklık teşkil eden türlerdendir.

2.8.2. Maniler

Maniler; sevgi, ayrılık, gurbet, sıra ve tabiat gibi konuların işlendiği, dörtlüklerden oluşan anonim halk edebiyatı türlerindendir. Genel olarak “aaba” kafiye düzenine sahip ve yedili hece ölçüsündedir. (Şimşek, 2005: 40)

Çocuklarda şiir beğenisinin oluşmasında katkı sağlamakla birlikte bellek gücünün gelişmesinde önemli bir yere sahiptir. Taşıdığı ses benzerlikleriyle çocukların ilgisini çeken ve kolay ezberlenebilir bir türdür.

2.8.3. Tekerlemeler

Masalların ve halk hikâyelerinin başlangıç kısmında söylenen, daha çok manasız, ses tekrarlarının çokça kullanıldığı sözlerdir. (Doğan, 1996: 1057) Abartmalarının, şaşırtıcı benzetmelerin, komik cümlelerin kullanıldığı tekerlemeler dinleyeni etkiler ve dinleyenin anlatılacak masal veya hikâyeye dikkatini yoğunlaştırmasını sağlar. Ses tekrarları çocukta ritim özelliğini geliştirirken, çocuğun hayal dünyasının kapısından içeriye girmesini de sağlamaktadır.

Aslında tekerlemeler bir milletin dünyayı algılayış biçimlerini de gösteren, o milletin hayata ve olaylara hangi açıdan yaşlaştığını işaret eder. Sözlükler tekerlemeler için manasız diyorsa da bu anlamsızlığın içinde büyük bir toplum zekâsı, derin bir medeniyet izi bulunmaktadır. Bizim masallarımız; “*bir varmış, bir yokmuş...*” şeklinde başlayan tekerlemeyle kurulur. Varlık ve yokluk düşüncesi bile tek başına medeniyetimiz derinliğine işaret etmektedir.

2.8.4. Bilmeceler

Bir varlık ya da kavramı adı gizlenerek, özelliklerinden yola çıkarak buldurmaya yönelik ölçülü ve ritmik sözlü edebiyat ürünleridir. Bilmeceler, çocukta zihinsel gelişimi hızlandırarak problem çözme yeteneğini geliştirir. Varlıklarla kavramlar arasındaki gizli bağıntıları ve ilişkileri keşfetmeyi kolaylaştıracağı gibi sembolik ve soyut çözümlemelerde bulunmayı kolaylaştırır. (Şimşek, 2005: 46)

2.8.5. Fantastik Hikâyeler

2.8.5.1 Mitler

Geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos (TDK, 1998: 1571) olarak tanımlanan mitler; kutsal sayılan hikâyelerdir. Mitlerde yaratılış ve tabiat olayları din üzerinden açıklanır. Mitler aklın süzgecinden geçmeye gerek duymaz. Olağanüstülükleri normal bir şeymiş gibi ele alır. Bu normallik olağanüstülüklerin dini temele dayandırılmasından kaynaklanmaktadır. Fantastik kurgu ve alegorik anlatım yetişkin kadar çocuğunda ilgisini çeker ve çocuklarca bu (fantastik) kitapların okunmasında türün ve anlatımın rolü büyüktür.(Şirin: 2003, 43)

Mitler günümüz dünyasında ve bireyin zihninde ciddi bir değer taşınamamasına karşılık, Batı'nın uzun yıllardan beri insan aklını biricikleştiren pozitivist düşüncenin çıkmaz ve bunalımlarıyla karşılaşması nedeniyle tekrar gündeme gelmiştir. Yüzüklerin Efendisi, Harry Potter gibi seriler bu durumun bir dışa vurumu olarak ortaya çıkmış ve çocukların hayal dünyasına hitap ettiği için dikkat çekmeyi başarmıştır.

2.8.5.2. Efsaneler

Kaynağı tarihin derinliklerinde bulunan, olağanüstü olgularla süslü ve genellikle içerisinde dini boyutlar barındıran halk hikâyeleridir. Efsaneleri benzer türlerden ayıran temel fark, efsanelere yönelik inanıştır. Halk tasavvurunda efsaneler gerçek ve yaşanmıştır.

Çocuğun hayal dünyası zenginleştirmek ve özellikle bazı soyut kavramları sunabilmek için efsanelerden yararlanılırken seçici davranmalı; olumsuz, yıkıcı, korku ve şiddet barındıran efsanelerden uzak durulmalıdır. (Şimşek, 2005: 66)

2.9. MASALLAR

Masal, genellikle halkın yarattığı, ağızdan ağza, kuşaktan kuşağa sürüp gelen; çoğunlukla insanların veya tanrıların başından geçen olağan dışı olayları anlatan hikâye ve öğüt verici, ahlâk dersi veren alegorik eser (TDK, 1998: 1510) olarak tanımlanır. Bununla birlikte birçok masalın tanımı ile ilgili birçok varsayım ileri sürülmüştür. Bu nedenle bazı masal tanımlarına burada yer vermek gerekmektedir.

“ Masal, bilinmeyen bir yerde, bilinmeyen şahıslara ve varlıklara ait hadiselerin macerası, hikâyesidir.” (Elçin, 2000: 368)

“ Masal, kahramanlarından bazıları hayvanlar ve tabiatüstü varlıklar olan, olayları masal ülkesinde cereyan eden, hayal mahsulü olduğu hâlde dinleyicileri inandırabilen bir sözlü anlatım türüdür.” (Sakaoğlu, 1973: 5)

Halk edebiyatına katkılarıyla tanınan Boratav: “Masal, nesirle söylenmiş, dinlik ve bütünlük inanışlarından ve törelerden bağımsız, tamamıyla hayal ürünü, gerçeğe ilgisiz ve anlattıklarına inandırmak iddiası olmayan kısa bir anlatı.” (Boratav, 1969: 75)

Halkın hayal gücünden ve ortak bilincinden doğmuş, dilden dile aktarılacak kuşaktan kuşağa geçen, kahramanları dev, peri, cin, ejderha gibi olağanüstü varlıklar olan gerçeküstü hikâyelere masal denir. (Şimşek, 2005: 57)

Masallar sözlü edebiyatla doğmuş; insanlığın yaşam serüvenlerinden, milletlerin kültürel birikimlerinden izler barındırarak gelişmiş ve yalnız çocukları değil her yaştan okuyucuyu kendisine çekmeyi başararak yazılı hâle gelmiştir.

Çocuğa ve içindeki çocuğu yaşatabilen her yaştan okuyucuya gerçek dünya ile kurmaca dünya arasında bir geçiş kapısı olan masal, çocuk edebiyatının en ilginç ve renkli köşesine yerleşmiştir. Masallar hayal ve fantezi mahsulü değildir. Aksine çeşitli motiflerle nice sosyal realiteleri çizgileştirir ve çoğu insan ruhunda yapılmış bir seyahat hissi uyandırır (Güney, 1966: 10).

Masallar birçok şekilde sınıflandırılabilir. Fakat biz burada masalları kaynak yönünden değerlendirerek ikiye ayıracağız.

- ✓ Anonim Halk Masalları
- ✓ Edebi Masallar

2.9.1. Anonim Halk Masalları

Kaynağının halk zekâsı ve düşünüşünden alan bu masallar, uzunca bir müddet yazıya geçirilmemiş ve halk arasında anlatılagelmiştir. Bilim adamlarının folklorik bir öge olarak yaklaştığı bu masallar daha çok halk bilimi alanında ele alınmıştır. Bu masallarda daima iyiler ve kötüler bulunmaktadır. Bu durum halk düşünüşünün denge üzerine bina edildiğini göstermekle birlikte, çocuğa hem gerçek hem de kurmaca dünyayı iç içe sunmaktadır. Yine bu masallarda iyiler hep kazanırken kötüler kaybeder. Bu yönüyle çocuklara sıkıntılara karşın iyilikten vazgeçilmemesi gerektiği ve sonuçta iyilerin kazanacağı düşüncesi verilir. Anonim halk masallarının çıkış noktası hikâye olduğu; fakat zaman içinde olağanüstülükler katılarak, masala dönüştükleri düşünülmektedir.

Bu masallar ulusların ortak dil serüvenini de yansıtmaktadır. Bir dilin geçirdiği evreler ve gelişimler bu masallarda mutlaka göze çarpacaktır. Milletlerin bu masalları sözlü gelenekten yazılı geleneğe taşınmaları ise konuşma ve yazı dilinin özelliklerini göstermesi bakımından önemlidir.

2.9.2. Edebî Masallar

Masalların temel öğelerinden ve motiflerinden de faydalanarak yazarların hayal gücüyle ortaya koyduğu sanat yönü ağır basan masal türüdür. Edebiyatımızda özellikle cumhuriyet dönemi içinde derleme yoluyla edebî masallar kaleme alınmıştır. Bu tür masallar işlenmiş masallar olarak adlandırılır. İşlenmiş masallar, “geleneksel biçemi koruyarak masalcının anlatımındaki özellikleri yitirmeden işlenmiş halk masallarıdır. Bunda amaç halk masallarını yazılı edebiyata mal etmek, kalıcı duruma getirmektir.” (Yardımcı, 2004: 253). Eflatun Cem Güney bu tür masalları derleyerek yeniden kaleme alan önemli bir isimdir.

Günümüzde ise halk masallarına kendi üsluplarını katmak yerine, özgün masallar yazan birçok yazar bulunmaktadır. Bu tür masallara yapma masallar adı verilmektedir. Yapma masallarda yazarın duygu ve düşüncelerinin ağır bastığı ve tercihlerinin öne çıktığı görülür. Ülkemizde Cahit Zarifoğlu, Mustafa Ruhi Şirin, Sadık Yalsızuçanlar, Ahmet Yozgat, Üzeyir Gündüz, Tarık Dursun K., Mevlâna İdris Zengin özgün masallar kaleme almışlardır. (Şimşek, 2005: 76)

2.10. MASALLARIN ÇOCUK EĞİTİMİNE KATKILARI

Masal, çocuğun hayal ve ruh dünyasını besleyip zenginleştiren; taşıdığı sembol ve imgelerle çocuğa, hayatı anlatan edebî türdür. Edebî bir tür olduğundan bilgi yüklü değildir, gerçeği doğrudan anlatmaz. Fakat “Masal, çocuğun kulağına hayatın hikmetini fısıldar.” (Kutlu, 2007: 27) Eğlendirmekle kalmaz, öğretir. İçinde bulunduğu toplumun kültür birikiminden haberdar eder. (Şimşek, 2005: 32) Bu kültürü çocuğun kalbine nakşeder.

Çocukların hayatı algılama biçimini belirleyen temel öğelerden biri olan masal bu yönüyle bir eğitim aracıdır. Masal öncelikle çocuğa ana dilinin nasıl kullanıldığını öğretir, ona bu dilin kıvraklığını, zenginliğini, inceliğini gösterir ve aşılar (Boratav, 1959: 15). Kalıplaşmış yapılar, tekerlemeler ve benzetmeler ile çocuğa anlatımın güçlendirilmesinin yollarının öğretir. Güzellik duygusunun gelişmesine, iyilik arzusunun oluşmasına zemin hazırlar. (Şimşek, 2005: 75) Gündelik yaşamdaki hayaller, çevreye yöneltilen eleştiriler masallarda gerçek olur. İyiler kazanır, kötüler yaptıkları kötülüklerin karşılığını görür. Böylelikle çocuklarda hayata bağlılık ve inanma duygusu pekişir.

Masalların çocuğun gelişimine katkıda bulunması gerekmektedir. Bu bakımdan iyi bir masal ilk olarak çocuğa okuma alışkanlığı kazandırır, hatta çocuğun da okuduğuna benzer metinler yazmaya çabalaması içine ve bu yönde güdülenmesi doğru olacaktır. Böyle masallarla karşılaşan çocuk okumaya ve ifade etmeye çalışacağından bu masallar çocuğun dil gelişimine katkı sağlayacaktır.

Masal yazarı; çocuklara öğüt vermez, yapmaları ve yapmamaları gerekenleri söylemez ve bu çıkarımları çocuğa bırakırsa çocuk farkında olmadan belli bir bilişsel düzeye yükselecektir. Bizlerin arzuladığı düşünen çocuklar ise ancak bu hareket alanı içerisinde var olabilir. Bu nedenle masallar çocukların ufkunu açıcı nitelikte olmalıdır.

“İnsanoğlu kendi yaşam gerçeğini, çözüm önerilerini, beklentilerini, masal olaylarına ve masal kahramanlarına yükleyerek anlatmış ve yüzyıllar boyu bu yolla gelecek kuşakları uyarmaya, eğitmeye, yaşamın zorluklarına karşı onları donatmaya çalışmıştır.” (Yavuz, 2002: 30). Hayat yolunun başında masalın kurmaca dünyasıyla tanışan bir çocuk, gerçek dünya ile yüz yüze geldiği zaman bocalamayacak çözümler üretecektir. Bu nedenle masallar çocukların sosyal hayat içinde problemleri çözme becerisini artıracaktır.

Masalların dünyasına giren çocuk, orada öz benliğiyle karşılaşacaktır. Çünkü masallar insanı çeşitli yönleri ile çocuğun müşahade etmesine yardımcı olur. Böylelikle çocuk kendini tanıyacak ve kendine güven duygusunu artıracaktır. Çocuğun bir filozof edasıyla kimi zaman büyüklerine yönelttiği sorular, büyüklerin çoğunlukla arkasına saklandıkları kaçamak cevaplarla üzeri örtülebilecek türden değildir. Zaten kaçamak cevaplar çocuğu hiç tatmin etmeyecek ve büyüklerine olan güvenini de azaltacaktır. Oysa doğru zamanda masallarla buluşan ya da buluşturulan çocuk, bu soruların bazılarının cevabını masalların gizemli dünyasında kendisi bulacak ve benlik kavramının içini yavaş yavaş doldurmuş olacaktır. Bunun yanında kendine olan güveni aynı düzeyde artacaktır. Eğitim temel amaçlarından birisi de çocukta benlik gelişiminin sağlanması ve sağlıklı kişilik özelliklerinin ortaya çıkartılmasıdır. Bu nedenle masallarla çocukların buluşması ve buluşturulması gerekmektedir.

Masallar doğruluk, erdem sahibi olmak, iyi ahlâklı olmak, dürüstlük, yardımseverlik, hoşgörülü olmak, iyilik yapmak, yalan söylememek, çalışmak, tabiata ve insanlara karşı duyarlı olmak vb. olumlu davranış tekliflerinin çocuğa ulaşmasına

yardımcı olur. Böylelikle çocuklarda değer eğitimi olarak adlandırılan manevi bir eğitim de gerçekleşir.

“Çocuklar için yazmak çok ciddi bir iştir. Çocuklar için yazmanın çocukça bir iş olduğunu söyleyenler, kendi çocuklarının kitap okumasını saçma sapan bulanlar olmalı. Ya da çocukluklarında hiç kitap okumamış insanlar. Bunların söylediklerine gülüp geçmek mümkün, ama üzerinde düşünülse daha iyi olur. Çocuklar için yazmakta, çocukça, katışıksız bir mutluluk vardır.” (Zarifoğlu,1987: 118)

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MEVLÂNA İDRİS ZENGİN KİMDİR?

Mevlâna İdris Zengin, 1966 yılında Kahramanmaraş'ın Andırın ilçesinde Dokuz çocuklu bir ailenin üçüncü çocuğu olarak doğmuştur. İlkokulu Andırın'da okur. Ortaokul ve lisede Maraş'ta okumuştur. 1989 yılında İstanbul Hukuk Fakültesini bitiren yazar eğitim hayatındaki başarıyı “ders çalışmaya” değil “kitap okumaya” bağlamaktadır. Aynı yıllarda şiirleriyle edebiyat çevrelerinde adından söz ettirmektedir. Oysa yazmaya orta ikinci sınıfta başlamış ve ilk yazısını Yeni Devir gazetesinde yayımlamayı başarmıştır. 1987 yılında ağır bir hastalık geçirmiş, “*Benden geriye bir ses kalsın.*” kaygısıyla ilk kitabını yazmıştır. Derin Kulis, 15 Mart 2011, Erişim Tarihi: 18 Mart 2011. <http://www.derinkulis.com/yazi/gercek-teneffuscu-mevlana-idris-2483.htm>

“Kuş Renkli Çocukluğum” isimli bu şiir kitabı ile 1987'de Gökyüzü Yayınları Çocuk Edebiyatı Ödülü'nü alır.

Şiirlerini İkindiyazıları, Diriliş, Dergâh, Albatros, Bürde, Kayıtlar, Geniş Zamanlar, Düşler gibi her biri çıktığı döneme tanıklık eden önemli edebiyat dergilerinde yayımlamıştır. Aynı yıllarda şiire paralel olarak çocuk edebiyatıyla da ilgilenmiştir. Kuş Renkli Çocukluğum adlı kitabı ile 1987'de Gökyüzü Yayınları Çocuk Edebiyatı ödülünü, Korku Dükkânı isimli kitabıyla 1998 Türkiye Yazarlar Birliği Çocuk Edebiyatı ödülünü almıştır. Çalışmamızda özellikle üzerinde duracağımız Tuhaf Adamlar serisindeki kitapları Almanya'daki bir yayınevi tarafından 9 dünya diline çevrilerek yayına hazırlanmaktadır. Wikipedia, (t.y) Erişim Tarihi: 28 Ocak 2011 http://tr.wikipedia.org/wiki/Mevlâna_Idris_Zengin

Bazı kitapları ise Farsça, Arapça, Macarca ve Almanca'ya çevrilmiştir. Hâlen Çocuk Ansiklopedisi adında büyük bir ansiklopedi üzerinde çalışan ve haftalık Gerçek Hayat dergisinde illüstrasyon çalışmalarıyla yer alan Mevlâna İdris, çocuksuluk ile irfanî olgunluğu aynı ölçüde karakterine yansıtmış bir yazardır.

Kimilerinin onu, bir mistik olarak düşünebileceği ölçüde, metafizik eğilimler taşıyan; bir hayat tarzını benimsemiştir. Hayatı ile sanatı iç içe geçmiş, masalsi bir gerçeklik içinde kaybolmuş modern bir sanatçıdır.

Bir sanatçıyı tanımak ve eserlerine nüfuz edebilmek onun doğduğu, büyüdüğü çevreyi ve kültürel dünyasını bir bakıma kültürel altyapısını tanımakla daha kolay olacaktır.

Mevlana İdris Zengin' in kardeşi, M. Ali Zengin'in (Nedim Ali) 24 Nisan 1984'te çıkarmaya başladığı Andırın Postası isimli gazete ve bu gazetenin önce eki olarak yayımlanan İkindiyazıları adlı dergi, edebiyat dünyasının birçok önemli isminin sayfalarında yer aldığı büyük bir okul olarak hatırlanacaktır. Derginin tüm Türkiye'de iki bine yakın kişiye ücretsiz ulaştırılıyor olması ise başka bir fedakârlık örneğidir.

“Andırın Postası gazetesinin basıldığı matbaa Zengin ailesinin oturduğu evin altında: Sanat Matbaası. Kapının önünde bir asma, kollarını caddenin öteki evlerine kadar uzatmış. Bir leylak, bir kızcık, bir hurma ağacı kapıyı gölgeyor. Antrede cevizden, oymalı bir sedir. Duvarlarda çocuk fotoğrafları, M. Ali Zengin'in (Nedim Ali) çeşitli zamanlarda çıkarttığı basın kartları. Bir zarif insanın, bir sanatçı ruhun mekânı olduğu belli. Temizlik, sadelik, vakar içinde. Matbaada çalışan gençler güleryüzle karşılıyor bizi. Nedim Ali'nin eşi Dr. Melek Zengin bu hatırayı olduğu gibi sürdürüyor. Zaten gazetenin alt başlığı şu: "Yaşam devam ediyor." Kutlu,M., Andırın Hatırası, Erişim Tarihi:15 Nisan 2011, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2000/agustos/02/mkutlu.html>

Sanat Matbaası'nın üst katında oturan bir ailenin ferdi olarak Mevlâna İdris'i anlamak işimizi biraz daha kolaylaştıracaktır. İkindiyazıları çıktığında o, henüz on dokuz yaşında heyecanlı genç bir şairdir.

“...Salih'le "İkindiyazıları" ciltlerini karıştırıyoruz. İlk sayı gazetenin içinde çıkmış. Gazete tek yaprak olarak 24 Nisan 1984'te yayıma başlamış. İkindiyazıları gazetenin içinde (ilk sayı 23 Nisan 1985'de) çıkınca, hâliyle dört sayfa olmuş. 1987'de 4 sayfa ve bağımsız bir dergi haline gelmiş. Son sayısı Ekim 1994 tarihini taşıyor. Tam on yıl çıkmış. 131 sayı.” Kutlu,M., *Andırın Hatırası*, Erişim Tarihi: 15 Nisan 2011, <http://yenisafak.com.tr/arsiv/2000/agustos/02/mkutlu.html>

Aynı dergide 1990 yılında yayımlanmaya başlayan ve büyük gürültüye sebep olan Kemal Sayar'ın 100 Türk Büyüğü dizisinde, Mevlana İdris Zengin için yazılanlar şöyledir:

1966, Andırın. Günümüzün bir dervishi. Onunla olmak, dervişliği paylaşmak ve hayatın تنها dehlizlerine sokulmak. İstanbul bir post ve şeyh İdris o posta kurulmuş, bütün şairler ve bütün çocuklar onun müridi. İstanbul onunla, onun şeyhleriyle soluk alıp veriyor. Tenha sokaklardan nice zengin hayatlar devşiriyor.

Karagümrükte ehl-i tarik çaycı dendin ufak çey evinden, Kumkapı'da ermeni patrikhanesine, oradan yerin bir kat altında yaşayan aşikenis'e bütün tenhalar onun uğrağı. Yeryüzündeki bütün çocukları tanıyor. Neyzen. Şair. İstanbul Hukuku bitirdi. Nedim Ali'nin kardeşi. İki kardeş: Asr-ı Saadetten günümüze iki ışık. Mevlana: çocukların ve şairlerin şeyhi. Çınar, K., Asrî Zamanların Dervishi, Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2011, <http://www.kanicinar.com/2011/05/11/asri-zamanlarin-dervisi/>

Kendisiyle aynı dönemlerde kalem oynatmaya başlayan ve ülkemizin önemli yazarlarından biri olan Gökhan Özcan, Mevlâna İdris'i şöyle tanıtmaktadır.

“Ben Mevlana İdris'i Mevlânâ Celâleddin'den ayırmak için şapkasız yazarım. Yoksa ikisi de baş döndürücüdür. Bizim Mevlana, yani İdris olan, kafanızdaki zaman-mekân algısını alt üst eder. Ne zaman nereden arayacağını, aradıktan iki dakika sonra nerede karşınıza çıkacağını bilemezsiniz. Derviş meşrep olduğu bellidir, ama biri “uçtuğunu gördüm” dese ben anında inanırım. Arkadaşımdır, dostumdur, elbet muhabbetim büyüktür. Ama daha önemlisi bildiğim bütün çocuklar da çok sever Mevlana'yı...” Yazgıç, S.K., Derin Kulis, *Gerçek Teneffüsçü Mevlâna İdris*, 15 Mart 2011, Erişim Tarihi: 18 Mart 2011. <http://www.derinkulis.com/yazi/gercek-teneffuscu-mevlana-idris-2483.htm>

Mevlâna İdris, kumaşı güzel şiirlerin şairi, kadife bir tonlamanın, inanmış ve âşık bir gencin kaleminden dökülen; okuryazar birçok insanı hayrete düşürecek nitelikte bir imgesel çağrışım gücüne sahip deha ışığı taşıyan dizelerin sahibidir.

Tablo 3. 1. Mevlâna İdris Zengin Şiirlerinden Örnekler

BENİ YANLIŞSIZ SAKLA	SİS OLDU ŞARKILAR
Saate baktım yirmibeş yaşındayım Geç kalmadım tanrım yeniden inanmaya Aşka geç kalmadım Ardında yıkık şehirler ve leylaklar bırakan Bir cümle dudaklarımı geçip beni ihlâl etti Saate baktım müthiş bir yenilme vaktindeyim Sevgilim Ben nerede yağmur yağarsa orada şemsiye kırmanın kitabıyım Ve en güzel cümlem sensin Saate baktım buzlar ve çiçekler arasındayım Gömleğim asyaya düşerken Beni yanlısız sakla bu son görünüşüm.	Bu kâğıttan gemiyi bırakıyorum Bu kâğıttan denize Bakıyorum bakıyorum da bitmiyor Ne çok çizik atmışız yüreğimize Dünya ne ki dünya ne ki Beyaz olan her şey biraz mavi İstesen de istemesen de Bakarsın bir el tutmuş elini Bilemez kimse Allah dilediği gibi serper çiçeklerini Ve çakar çivilerini dilediği gibi Bir can olup öylece kaldığımız an Bir müzik olup sustuğumuz sesinle söyle bana Bir çocuğun elleri bırakılır mı hiç bırakılır mı Sana bakıyorum Çevirme yüzünü ben yabancı değilim Seninle bakıyorum bu büyük boşluğa Sana bakıyorum şarkılara bakıyorum Sis oldu şarkılar elini arıyorum Kalbim dünyanın ilk aşığının kalbi gibi Ve ruhum paramparça Sis oldu şarkılar elini arıyorum Bilemez kimse beyaz olan her şey Bazen bir cümleyi bitiremiyorum En son ölüm gelir Yine de erken deriz Derinlikler için bir yol vardı Bilmiyorum her şey bitti mi Bu kâğıttan gemiyi bırakıyorum Bu kâğıttan denize Sevgilim sevgilim Böyle yalnız mı gidecektin Cennetteki evimize...
AY SÖYLEVİ cahitzarifoğlu'na biz bakardık ve sen yürürdün şeyhim sen yürürdün ve dağlar yürürdü öksüz bir kırlangıç olurduk sen görünmeyince sen görünmeyince görmezdik bulutları yağmurları kuşanıp yollarda bahara durmazdık kapının önünde iki büklüm bekler acıyı keşfeden bu çocuk yürekler nasıl selam verilir bilmez ne açar kapıları bilmezdik şeyhim biz sorardık ve sen söyledin şeyhim sen söyledin ve gökler söylerdi kırılmış bir ayna olurduk sen konuşmayınca sen konuşmayınca varmazdık denizlere balıkları fark edip yunusa seslenmezdik denizin altında öylece durur saçlarımıza denizin akşamı vurur çocukları kim ağlatır kim öldürür halkları bilmezdik şeyhim	

3.1. ÇAĞDAŞ BİR ÇOCUK EDEBİYATI YAZARI OLARAK MEVLÂNA İDRİS ZENGİN

Mevlâna İdris; çocuğa, çocuk dünyasına, kendine, tarihe, şimdiye ve geleceğe ilişkin rüyaların masalcısıdır. Masallarıyla bu rüyaları yorumlar. Toprağı, çiçekleri, ağaçları, hayvanları, gökyüzünü yani hakikati, yetişkinlere de çocuklara da fark ettirir. Şairane ve çocuksu bir tavırla çocuklar için yazar ve onları asla küçümsemez.

Mustafa Ruhi Şirin bir masal yazarı olarak Mevlana İdris'ten şöyle bahsetmektedir: “Masalların çocuk bakışıyla ve çocuk gerçekliğiyle yeniden yazılması daha da önemli. Sanıldığının aksine sıradan bir yazıcılıktan söz etmiyorum, büyük sanatkarların başarabileceği bir edebiyata işaret ediyorum. Elbette çağdaş masallar da yazılmalı. Son dönem çocuk edebiyatımıza bu türün iyi örneklerini kazandırmış ilk önemli çağdaş masalcımız Mevlâna İdris Zengin'dir. Ne yazık ki çoğu çocuk kitabı yazarı bile okumamıştır Mevlâna İdris'i.” (Şirin, 2010: 9)

Mevlâna İdris, okuyan çocukların yaşadığı bir dünya istemektedir. Ama bunun, yine çocukların okumasını istediğini söyleyen büyüklerce, imkânsız hâle getirildiğini; çocuk bakış açısıyla kaleme aldığı “Şşt Çocuk! Kitap Okusana” adlı denemede, çocukların ve yetişkinlerin günlük hayatını ve günümüz dünyasını hakikatin değişmez terazisiyle tartarak ortaya koyar:

“Biz patates kızartması diyoruz, siz gramer kuralları diyorsunuz. Biz kuşlar diyoruz, siz aritmetik diyorsunuz. Biz melekler diyoruz, siz logaritma diyorsunuz. Biz deniz diyoruz, siz kaldırma kuvveti diyorsunuz. Biz bazı kitaplar hiç yazılmasa daha iyi olur diyoruz, siz şunu da oku diyorsunuz. Biz soğuk gazoz diyoruz, siz test soruları diyorsunuz. Biz okullardaki on-on beş sene boyunca, bu kadar anlamsız tekrarlar yapılacağına ders saatlerinin yarısı dünyanın değerli eserlerini okumaya ayrılrsa bu ülke, bu dünya daha güzel olabilir, siz de bu soruları sormak zorunda kalmazsınız diyoruz, siz önümüze bir sınav daha koyuyorsunuz.

Biz kuzular nerede, çayırlar nerede, onları yok eden kurtlar nasıl kurt oldu ve şimdi nereye saklanıyorlar diyoruz, siz bizi kuzu olarak biçimlemekle meşgulsünüz. Bizim ne kurt, ne de kuzu olmadığımızı, olmak istemediğimizi görmüyorsunuz. Adalet, onur, erdem, merhamet, eşitlik, kardeşlik gibi kelimeler var bazı kitaplarda. Bu kelimelerin neden sadece kitaplarda olduğunu dünyaya soran; misket bombalarına, gri

uçaklara, siyah göklere, parçalanmış bilinçlere soran seslerimiz var. Yok mu? Var ve görmüyorsunuz.” (Zengin, 2010)

Mevlâna İdris’in, İslamî duyarlılık taşıyan edebiyat çevrelerinde, çocuklar için masallar ve hikâyeler yazarak bir huruç hareketi başlatan, bir bakıma bu çevrelere öncülük eden A.Cahit Zarifoğlu’nun: “Böyle meleklerle benzeyen bir cemaat için yazmak harikulade bir şey değil mi?” şeklindeki sorusuna yıllar sonra verilmiş içten bir cevap olduğu söylenebilir. Şaban Abak’ın ifadesiyle, Mevlâna İdris’in “Yazdığı şiir, masal ve öyküler toplamı, O’nun Cahit Zarifoğlu ve Mustafa Ruhi Şirin gibi bu sahanın ustalarından biri olduğunu kanıtlar niteliktedir.” Abak, Ş.,Derin Kulis, 15 Mart 2011, Erişim Tarihi: 18 Mart 2011. <http://www.derinkulis.com/yazi/gercek-teneffuscu-mevlana-idris-2483.htm>

Mevlâna İdris Zengin için çocuklar, meleklerle benzeyen bir topluluktur. Onun çocuklar için yazması, kendi ifadesiyle, affedilmiş bir Mevlâna İdris içindir. Çocuklar için yazmak, daha güzel bir dünyaya işaret eder. İyilik ve erdemle donanmış çocuklar güzel bir dünya kuracaktır. Bu nedenle Mevlâna İdris, bu güzel dünyaya katkıda bulunursa Tanrı’nın onu affedeceğine inanmaktadır. Onun penceresinden dünyaya ve ötesine bakmayanlar için bu düşünce açıklanabilir değildir. Mevlâna İdris sanki edebiyat için, çocuk eğitimi için veya bu alana özel bir kabiliyeti olduğu için değil; Ay Söylevi adlı şiirini ithaf ettiği Cahit Zarifoğlu’ nun ifade ettiği gibi sadece çocuklara, meleklerden müteşekkil bu topluluğa yazmaktadır.

3.2. MEVLÂNA İDRİS ZENGİN’İN ÇOCUK ALGISI

Günümüz çocuğunu yakından tanıyan ve sürekli takip eden Mevlâna İdris, çocukların ilgi ve ihtiyaçlarını bilmekte; onlarla arasına kuracağı köprüyü inşa ederken güçlük çekmemektedir.

“Bir gün tilkinin birinin ormanın tek horozuna: "Efendim, sesiniz o kadar güzel ki bir gün bu sesi duyamayacağım diye içim parçalanıyor, lütfen boş bir CD'ye uzun uzun ötünüz de ipoduma kaydedip hep onu dinleyeyim, sizi dinledikçe vallahi içim açılıyor..." derken bile duyulmuştu.” (V.A.)

Çocuklar teknolojiyle iç içe büyümekte, her geçen gün sokaklarda, evlerinin önünde oynayan çocukların yerini, zamanını bilgisayarın başında çocuklar almaktadır. Görüldüğü üzere yazar bu durumun farkındadır ve masasında “ipod” gibi bu yeni dünyanın en önemli simgelerinden birini kullanmaktadır. Bununla birlikte Mevlâna İdris, teknolojik gelişmelerin çocuğu ve çocuğun dünyasında yer alması gereken oyun ve tecrübeleri olumsuz yönde etkilediğini, bu gelişmelerden kaynaklanan nedenlerle anne ve babaların çocuklarına ulaşmakta güçlük çektiğini düşünmektedir.

“Bence günümüzün çocuğu hem şanslı hem şanssız. Modern hayat içinde, evindeki çocuğa ulaşamıyor anne babalar. Çünkü çocuk zamanını dijital bir dünyada geçiriyor. Evimde televizyon yok ve çocuklarım benden isteyene kadar da almayı düşünmüyorum. Ne zaman üçü birden gelip isterse o zaman alacağım. Kitap okuyorlar, resim yapıyorlar, film izliyorlar. Satranç oynuyoruz, denize ve Ayasofya'ya bakıyoruz.” Mezararkalı, T., Yeni Şafak, 08 Ekim 2007, *İlk Orucum İlk Uçuşum*, Erişim Tarihi: 14.01.2011, <http://yenisafak.com.tr/Pazar/?t=08.10.2007&i=73342>

Anne ve babaların çocuklarına ulaşamamalarının bir nedeni de çocuklarını yeterince ciddiye almamaları, onların dünyasını hafife almaları ve sorumlu davranmamalarıyla açıklamaktadır.

“Akşam, olup bitenleri büyüklerine anlattılar. Büyükler çoğu zaman yaptıkları gibi çocuklara inanmadılar. Çocuklar ise çoğu zaman yaptıkları gibi büyüklerin inanmamasına aldırmadılar.” (G.A.)

“Daima iyi ve cici şeyler öğütlüyor ama daima kötü ve çirkin şeyler yapıyorsunuz. Hasta mısınız? Ama ben doktor değilim ki.”

Çocukluğu hayatın büyümlü bir durağı olarak gören yazar, bu durağa tekrar dönülemeyeceği için çocukların bu dünyasına çok fazla müdahale edilmemesi taraftarıdır. Ona göre çocuklar tabiattan koparılmamalı, çok fazla sterilize bir hayata mahkum edilmemelidir. Kısacası her çocuk, çocukluğunu yaşayabilmelidir.

“Bir gün gelecek siz de benim gibi ihtiyarlayacaksınız, oynayın çocuklar oynayın, kimseyi dinlemeyin. İçinizden geldiği gibi oynayın. Hatta terli terli su için. Boş verin büyükleri, onlar sizi anlamaz ki...” (D.A.)

“...sanıyorum ki ben çocuk olarak öleceğim için, doğrudan cennete gideceğim.”(T.A.)

Mevlâna İdris Zengin, çocukları inançlarıyla da örtüşür şekilde cennet ahalisi olarak görmektedir. Çocuklar günahsızdır, insanlar çocuk kalmayı başarabilse günahsız kalacak ve cennete gidecektir.

3.3. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA FANTASTİK YAPI

Fantastik sözcüğü, hayali ve acayip olarak tanımlanabilir. (Doğan, 2003: 365) Mevlâna İdris bu acayıplıklardan oldukça fazla yararlanan, bir bakıma masallarını bu acayıplıklar üzerine kuran bir yazardır. Bizim bu çalışmamızın temelini oluşturan Acayip Hayvanlar ve Tuhaf Adamlar adlı serilerinin isimleri bile bu durumu açıkça ortaya koymaktadır. Ancak Mevlâna İdris masallarında Acayip Hayvanlar da, Tuhaf Adamlar da fantastik ve korkutucu yaratıklar değildir. Zaten fantastik eserlerin işlevi çocukta korku uyandırmak değil, çocuğu düşler dünyasına çekebilmektir. “Çocuk gerçeğiyle bütünüyle koşut olarak kurulan bu dünya ya da fantastik yazın ürünleri, onda korku uyandırmaktan öte, ona masalsı olayların gerçekleştiği, düşlerin ve mucizelerin olduğu bir dünyaya girebilme olanağı sağlar. Çocuk, böylece bilincinde olmadan, örneğin; mantıklı olan ile mantıksız olanı, düş ile gerçek olanı ayırt edebilme, aynı zamanda bu iki karşıt uç arasında bağlantılar kurma olanağını elde etmektedir. Bu yönüyle fantastik yazın, çocuğun gerçeklerden kopmasını değil, gerçeklerle yüzleşmesini kolaylaştıran, korkularını yenmesini öğreten bir işleve sahiptir.” (Dilidüzgün, 2003: 37)

Mevlâna İdris, hem gerçek hem de gerçek üstü metinler kaleme almayı, metnin her iki taraftan da tamamen kopmadan ilerlemesini sever. Tuhafliklardan ve acayıplıklardan hoşlanır. Bir yandan uçan bir eşekten bahsederken; diğer taraftan astronot bir horozu anlatır. Tersine Adamlar herkesin kafasını karıştırırken, masal alıp çuvalına doldurduktan sonra nereye gittiği bilinmeyen gizemli bir adamdan bahseder. Kanaatimizce, onun bu acayıplıkları sevmesi, fantastik bir kurgulamaya olan bağlılığından değil; çocuklara sezdirmek istediği temel duygu ve düşünceleri sarsıcı biçimde vermek içindir.

Mevlâna İdris, masallarında özgün fantastik unsurlardan ve öykülerden yararlınsa da, bu unsurlar masalda problemi ortaya koymak içindir. Masalın sonunda fantastik unsurlarla örölü bu problem, dengeye vardırırlarak çözüme kavuşturulur.

Mevlâna İdris, fantastik eserler kaleme almaktan çekinmez; ama bu eserlerin tamamında gerçeklik duygusu bir dengeleyici olarak kullanılmıştır. Yukarıda bahsi geçen ve aynı zamanda Farsçaya da çevrilmiş olan uçan eşek örneğinde eşeğin uçması fantastik ise de, uçabilmek için kuşlardan yardım isteyip onların kanatlarıyla bunu gerçekleştirebilmesi denge unsuru olarak masalda yer alır.

Masalların çocukların ilgisini çekebilmesi için bu fantastik kurguya zaten ihtiyaç vardır, önemli olan bu hayali kurguyu gerçek dünyayla dengeleyebilmektir. Mevlâna İdris kendisiyle yaptığımız görüşmede herkesin karşılaşabileceği sıradan kahramanların, somut ve soyut kavramların iç içe geçtiği öykülerinin, masalsı ve fantastik unsurlarla beslenerek okuma zevki olan herkese hitap ettiğini ifade etmiştir. Yazarın dengeleyici tutumu, masallarında fantastik yaratıkların hiç yer almayışıyla da açıklanabilir. Fantastik, gizemli ve sır dolu kitaplar bu dengeyi bozduklarında çocuklara yarardan daha çok zarar verebilir. Nitekim son zamanlarda gazetelerde uçacağım diyerek apartmanların pencerelerinden kendini bırakan çocuklara rastlamaktayız. Bu nedenle hem yazılı hem görsel ürünlerde dengenin, akılcılığın mutlaka gözetilmesi gerekmektedir.

Kısacası Mevlâna İdris Zengin masalları, fantastik unsurlardan beslenen fakat bu unsurların masalı boğmadığı ve gerçeklik duygusunun hep bir denge unsuru olarak kullanıldığı masallardır.

3.4. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA TİP

*“herkes gibi olmak sıkıyor beni /
değişmeye karar verdim bu sabah...”*

Mevlâna İdris masallarındaki tipler, ya herkes gibi değildir ya da herkes gibi olmaktan çok sıkılmış Tuhaf Adamlar’dır. Yazarın bu tuhaf adamların ağzından ifade ettiği hâliyle bu tipler iz bırakmak peşindedir. *“Tuhaf olan ben değilim. Tuhaf olan sıradan biri olmak ve öylece kalmaktır. Kalk, kalbine bak, kötülüklere seyirci kalma. Canlan biraz. İz bırak ve gezegeni salla!”* Ona göre insan sıradan biri olmamalıdır.

Kalbine bakmalı yani manevi yönlerine bakmalı, bir anlamda metafizik bir aydınlanma yaşamalıdır. Dünyada olup bitenler karşısında bir tavra sahip olmalıdır. Kötülüklerle müdahale etmeli, hiç olmazsa seyirci kalmamalıdır. Dünya için önemli hatta sarsıcı işlerin altına imza atmalıdır.

Bu tipler sıradanlığa karşıdır. Dünyadan geçerken silik ve herhangi biri olarak geçmeyi kendine yediremeyen tiplerdir. Zaten Mevlana İdris, bizzat kendisi de geçirdiği ağır hastalıktan etkilenerek bir iz bırakmak telaşıyla Kuş Renkli Çocukluğum kitabını çıkarmıştır. Öyleyse onun vücuda getirdiği tiplerin de sıradanlığın karşısında durmaları gayet doğaldır. Kendisiyle yaptığımız telefon görüşmesinde yazar, masallarındaki karakterlerin bir ismi olmadığını, bu yaklaşımı sayesinde dünyanın herhangi bir yerindeki çocuğun bu masalları okurken yabancılık çekmeyeceğini ifade etmiş, hayatın her alanında karşımıza çıkacak kişileri kahramanlar hâline getirdiğini ve bu anonim kahramanların başından geçenlerin masalsı unsurlarla bezeli keskin bir ironiye dönüştüğünü belirtmiştir.

Bir şehirde şemsiyesiz yaşamak imkânsızsa; ama o şehirde şemsiyesi olmayan bir insan varsa; biliniz ki o, Mevlâna İdris'in bir masal kahramanıdır. Kardan adam yapmak yerine kardan tavşan yapan çocuklar Mevlâna İdris tipleridir. Kuşlar gibi uçmaya çalışan birisi, eline kerpeten alıp yer çekimini arayan biri de onlardandır. Annesinin lekelerle tuz serptiğini görüp bütün kötülüklerin ve çirkinliklerin üzerine tuz serpmeye çalışan küçük bir kız çocuğu ya da bütün kötü kelimeleri bir torbaya doldurmaya çalışan bir çocuğu görürseniz; yazarımızın özlediği çocuklardan birine rastlamışsınız demektir. İnsanlara para dağıtan siyah kaşkollü birini, insanların bildikleri masalları satın alan birini ya da kar yağarken tişörtle dolaşan birini tanıyorsanız; o Mevlâna İdris'in masal kahramanıdır.

“Kar yağarken tişörtle dolaşıyor, sıcak havalarda kaşkol ve palto kullanıyordu. Yıllar hızla geçti ve Tersine Adam 50 yaşına geldi. Hayat onun için farklı bir şekilde işliyordu. Hiç sevmediği için bol bol sarımsak-soğan ve kereviz yiyor, çok hoşlandığı içinse bir defa bile zeytinyağlı dolma yemiyordu.” (T.A.)

Mevlâna İdris'in tipleri bu alışılmadık hâllerine karşın sevimli ve sevecen tiplerdir. Örneğin masal kahramanlarından Profesör Haşır Huşur, herkesin sevdiği ve her yaştan çocuğun sevebileceği mucit tiptir. Bir bilim adamı dalgınlığına sahiptir. Aynı

dalgınlık düşünen adamında başına gelen bir beladır. Toplumun yozlaşmalarına sadece zihninde itiraz eden naif ruhlu düşünen adamın tuhafılığı, düşüncelerini sesli olarak dile getirdiğinden habersiz oluşudur.

Bu tipler sıradan hayata tepkili ve bu hayatı oldukça sıkıcı bulmaktadır. Olağan işleyiş, dünyanın sona yaklaştığından habersiz hızla dönüşü, insanların bu son endişesini unutarak bu hıza yetişmeye çalışmaktan başka bir şey yapmaması bu tipleri rahatsız etmektedir.

“Milyonlarca insan işe gidiyor ve evine dönüyor, arabalar çalışırken egzozlarından duman çıkıyor, musluklar açıldığı zaman su akıyordu. Dünya dönüyor ve görünüşte her şey normal işleyişiyle devam ediyordu. (...) Sıkıcıydı yani. Değişemez miydi bazı şeyler? Mesela yeni pijamalar alsa, daha büyük bir çöp bidonu, gazetesini değiştirse, yemekleri her gün değişik lokantalarda yese, televizyonun bulunduğu odayı değiştirse, saçını farklı biçimde kestirse, yüzünü suyla değil de ayanla yıkasa... Uzun uzun düşündü adam. Hayır değişmezdi bir şey. Yine sıkılacaktı. Daha büyük, daha ciddi, daha köklü bir değişiklik yapmalıydı.”(K.A.)

Mevlâna İdris Zengin masallarında hayvanlarda başarılı tip örnekleri olarak karşımıza çıkar. İnsanların hayvanları avlamasına karşı mücadele veren ormanın kralı aslan, aynı zamanda vejetaryendir. Meraklı bir kedi, tıpkı çocuklar gibi küçük yaramazlıklar yapar; fakat yaramazlığının bedelini kuyruğunu yakarak öder. Dünya yuvarlaksa bunu öğrenmenin tek yolu kuşkucu horozla üç günlük bir uzay seyahatine çıkmaktır. Bir menekşeye masallar anlatan romantik bir tilkiyle, her şeyi bilen filozof bir köpek bu masallarda karşımıza çıkar.

Mevlâna İdris’in masal tipleri için son ve en önemli tespitimiz; bu tiplerin herkesi aynı düşünüp, davranmaya sevk eden zihniyetlerin karşısına dikilen birer kahraman olduklarıdır. Mevlâna İdris; tek tipleşmeye, tek tipleştirmeye, aynılaşmaya karşıdır. Eğitim sistemimizin de hızla bu çizgiye taşınması geleceğimiz için oldukça önemlidir. Mevlâna İdris’e göre okulların yeniden ele alınması, çocukların sabah erkenden evden çıkıp akşam yorgun bir şekilde eve dönen bireyler olmasının önüne geçilmesi gerekmektedir (Özkaya, 2010). Her insan ve çocuk onun için bir birey ve keşfedilmesi gereken bir başka dünyadır. Özellikle çocukların bu dünyalarını, kendi istediğimiz

ölçülere çevirmeye çalışmak yerine, onları anlamaya ve onların kendi nitelikleri içinde gelişmesine yardımcı olmaya çalışmak daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

3.5. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA DİL VE ANLATIM

Bir çocuk yazarının belki de en çok dikkat etmesi gereken şey, kurguladığı metnin dilidir. Bu dil, çocukların dil gelişimine katkıda bulunabilen, çocukları kurdukları cümleleri söz dizimi bakımından destekleyen ve onları bir beceri olarak dil yetisine sahip kılabilen metinler ortaya çıkarmalıdır.

Şahin, dil ediniminin doğumla başlayıp sürekli geliştiğini vurguladıktan sonra Chomsky'nin dili derin ve yüzeysel olmak üzere ikiye ayırdığını hatırlatır. Derin yapının cümlelerin soyut anlamlarını, yüzeysel yapının ise gramatik özelliklerini gösterdiğini (Yılar, Ö., Turan, L., 2007: 6) belirtir. Çocuk yazarları kurguladıkları metinde hem bu soyut anlamları hem de gramatik özelliklerini çocukların kolay kavramasına yardımcı olmalıdır.

7-12 yaş çocukları için dil eğitiminin doğru verilmesi sosyal, duygusal ve zihinsel gelişimi olumlu yönde etkileyecektir. Çocuklar dili kullanarak sosyal hayatın içinde bir yer edinecek, bir statü kazanacaktır. Güzel ve etkileyici konuşan, çevresindekileri güldürebilen ve onlarla gülmeyi bilen bir çocuğun arkadaş çevresi daha kalabalık olacaktır. Bu durum ona özgüven verecektir. Kendine olan saygısını artıracak, giderek sosyal hayatta bir birey olmanın farkına varacak ve özgüvenini yaşayacaktır. Yine dil gelişimi güçlü bir noktaya taşınan çocuk, duygularını ve düşüncelerini ifade etmekte güçlük çekmeyecektir. Kendini düşüncelerini saklamak zorunda hissetmeyecek, yanlış da olsa, düşüncelerini açığa vurmaktan yanıldığının farkına varamayacağını görecektir. Bu nedenle çocukların dil gelişimine özellikle önem vermeli, onları bu yönde geliştirecek, kendine güvenen ve kendini ifade eden bireyler olmasına yardımcı olacak eserlere öncelik verilmelidir.

Mevlâna İdris masalları çocukların dil gelişimi açısından mutlaka karşılaşması gereken masallardır. Çünkü bu masallarda kelimeler ve olgular arasındaki benzerliklerden, farklılıklardan yararlanılmakta, sıfatlara çokça yer verilmekte, yeni ve özgün anlatım yolları denenmektedir. Bir taraftan çocuğun soyut kavramlarla karşılaşması sağlanmakta diğer taraftan bu kavramları anlamlandırabilmesine yardım edecek somutlaştırmalar yapılmaktadır.

Mevlâna İdris masallarında dil ve anlatıma yukarıdan bir bakışla yaklaşıldığında masalların estetik bir tavırla kaleme alındığı görülecektir. Estetik tavır güzel bir metin ortaya çıkararak, okuyucuya estetik bir haz verme isteğinin ortaya çıkardığı bir tutumdur. Estetik hazzın ortaya çıkması için yazarın ve okuyucunun estetik heyecana sahip olması da gerekmektedir (İşcan: 2004). Mevlâna İdris ise seçtiği kelimelerle, kullandığı sıfatlarla, yaptığı benzetmelerle masal dilinin güzel olması için çabalamıştır. Bu tavır onun masal dilini çağdaşı olan birçok masal yazarından ayırmaktadır.

Yazarın masallarını kurarken dili doğru, etkileyici ve güzel kullanma çabası ve okuruna estetik bir haz yaşatma hissi, bu masalları M. Ruhi Şirin'in ifadesiyle '*Sanat Masalları*' hâline getirmiştir. (Şirin, 2010) Bu durum yazarın aynı zamanda bir şair oluşuyla açıklanabilir.

Mevlâna İdris, estetik dil kurmaya çalışırken asıl muhatabının çocuklar olduğunu görmezden gelmemiştir. Kurduğu cümlelerde, yaptığı özgün benzetmelerde çocuksu bakışı ve edayı elden bırakmamıştır. Cümle kuruluşlarında çocukların hoşlanacakları cümleleri, onların anlayabileceği kelimelerle ifade etmiştir. Bunun yanında çocukların kelime dağarcığına katkıda bulunacak seçimlerden de geri durmamıştır. Çocuk okurların yaşlarına, somut ve soyut düşünme güçlerine dikkat ettiği, soyut bazı kavramları somutlaştırdığı, soyut düşünme gücünü güçlendirmeye çalıştığı hemen her masalda fark edilebilmektedir. Çocuğun zihninde serbest çağrışımlar yapabilecek cümlelere yer verdiği hatta birçok masalını bu şekilde bitirdiği görülmektedir.

"Yabancı adam torbasındaki bin üç yüz yetmiş sekiz masalla nereye gitti? 0 masalları ne yaptı? Bunu bilmiyoruz." (M.A.A.)

"Kuyruğunun tam olarak sönüp sönmediğini bilmiyoruz. Çünkü o günden bu yana beyaz kediden bir haber alınamadı." (K.D.K.)

Yazarın masallarında kullandığı ve bizimde ilgimizi çeken bazı sıfatları ve sıfat tamlamalarını burada örneklendirmek Mevlâna İdris'in masal dili hakkında bir fikir verecektir:

"Yeşil çimenler, büyük ağaçlar, küçük ve neşeli dereler, mavi gökler, çeşitli kuşlar, kertenkeleler, durmadan vıraklayan ama ne dediğini anlayamadığımız kurbağalar, belki bir tavşan, mor bir kelebek, belki bir sincap ya da tilki..." (D.E.U.)

“... İçinden ışıık yayılan, siyaha yakın koyulukta, ama biraz dalgın gözlerdi bu gözler...”(D.E.U.)

“...oralardaki yüksek binalardan ve uçsuz bucaksız topraklarda zıplayarak dolaşan kangurulardan söz açan on binlerce insan...”(T.A.)

“Evlerden çıkan küçük ayakkabıların, küçük çizmelerin karda bıraktığı sevinçli ayak izleri...” (K.T.)

Verilen örnekler yazarın masallarında sıkça kullandığı sıfat ve sıfat tamlamaları hakkında bir fikir vermesi için seçilmiştir. Bir çocuk edebiyatı ürününde sıfatların ve sıfat tamlamalarının çokça kullanılması hem o esere ayrı bir güzellik katacak hem de çocukların dil gelişimine büyük katkılarda bulunacaktır. Mevlâna İdris’in sıfatları çokça kullandığı masalları onun dile hâkimiyetini ve eserlerini kurgularken takındığı estetik tavrı ortaya koyması bakımından önemlidir.

Yazar sadece sıfatlarla değil kullandığı isimlerle de çocuklara, bu nesneleri hatırlatmaktadır. Günümüzde çocuklar belki de bir tilkiyle hiç karşılaşmamış, bir menekşenin kokusunu hiç duymamıştır. Bu nedenle Mevlana İdris masallarında özellikle günümüz çocuğuna bu güzellikleri hatırlatmaya çabalamaktadır. Bu yaklaşımla masallarına serpiştirdiği bazı isim ve isim tamlamalarına ve bu nesneleri vurgulamak için kullanılmış sıfat tamlamalarına bazı örnekleri şunlardır:

“Üzüm, çilek, erik, domates yedi...” (S.D.A.)

“...dünyanın çeşitli yerlerine karpuz, elma, ıspanak, limon, maydanoz, patlıcan, muz, salatalık, armut, pırasa, gül, portakal, marul, nergis, menekşe, kavun, mantuvar, çilek gibi şeyler yağdırmaya başladı.”(H.H.H.)

“Yaşlı bir andız ağacının dibinde yaşayan küçük menekşe...” (R.T.)

“...yıldızlar ve yaşlılık üzerine çok düşünüyordu. Romatizma ve yoksulluk, çok düşündüğü diğer iki konu idi. Başka konuları da düşünüyordu adam. Domates, telefon, bozuk para, çilek...” (D.A.)

“Saat tamir eden bir karga, çörek pişiren bir sansar, zayıflamak için koşan bir fil...” (D.E.U.)

“Kedilere baktı, miyav ciğer, miyav mama, miyav miyav, başka şey yok. İnekler de saman yiyor, su içiyor, geviş getiriyor ve süt veriyordu. Aynıydı hep. Köpekler desen hav oraya hav buraya. Karıncalar çok küçüktü, filler çok büyüktü. Zürafalar uzundu, tavşanlar korkak, aslanlar kızgın. Başka şeylere de baktı adam. Taşlar ağırdılar, ağaçlar hareketsiz.” (K.A.)

“Kardan tavşanın zeytin gözleri, çocukların büyük rüyaları, saf sevinçleri, kirazlı şarkıları... O büyük ve güzel kardan orman...” (K.T.)

Özellikle modern toplum içinde doğadan, doğanın renklerinden uzak kalmış çocuklar için yazarın kullandığı bu tamlamalar yeni şeyler söyleyecek hayata ve tabiata karşı bir merak uyandıracak ve hayatı ve tabiatı sevdirecektir.

“...bahçe şaşırdı, karıncalar şaşırdı, ceviz ağacı, kiraz ağacı, akasya ağacı şaşırdı, serçeler şaşırdı, papatya şaşırdı.” (G.U.Y.)

Mevlâna İdris’in bazı kelimelerin yazımlarında imlâ kılavuzuna uygun hareket etmediği görülmüştür. Bu yazımların yazarın bilinçli tercihleri olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte böylesi derinlikli bir yazarın imlâyı ihmal etmesi ya da kendince bir imlâ kullanması çocukların yazı dili anlamında eğitime katkı sağlamayacaktır. Yazımı yanlış olduğu görülen bu kelimeler şunlardır:

“Afedersiniz, birşey, egzoz, farketti, hergün, herşey,hiçbirşey, hoşçakal, orda,sözediyordu, sütlükahve, uğurböceği.”

Mevlâna İdris masallarında, çocukların ritim duygusunu da geliştirmeyi amaçlayan ifadeler rastlanmaktadır. Tuhaf Adamlar dizisindeki Saçları Dökülen Adam ve Çınçınlı Masal Sokağı’nda yer alan Sessizlik Torbası adlı masallarda bu duyurunun gelişimine katkıda bulunacak şekilde kurulmuştur.

“ Şehrin dışına çıkınca ıslığı bırakıp şarkıya başladı.

Yerçekimi yerçekimi

Kerpetenimden koru kendini

Tray laylom

Yerçekimi yerden çıkacak

Saçlarım kafamda kalacak

Tray laylom” (S.D.A.)

“...her zaman söylediği bir şarkıyı mırıldanmak istedi..

Anne

Kiraz ver bana

Anne

Uzağa gitme

Biraz sev beni...” (S.T.)

Mevlâna İdris’in masalları çağdaş bir yüze, günümüz sorunlarıyla örülmüş bir içeriğe sahiptir. Fakat yazar masallarında yüzyıllardır yaşayan yaşlı bir masal anlatıcısı gibi kadim temellere dayalı derinlikler taşıyan ve bir bakıma yetişkin okurlara daha çok seslenecek ifadelerle rastlamak da mümkündür.

“Yerler uykudayken gökler uyanıktı.” (K.T.)

“Ormanda her gecenin ve her sabahın bir anlamı vardır. Orada yaşayan ağaçlar ve hayvanlar bunu bilirler.” (R.T.)

“Bazen sıkılırız. Bir şeylerin dışına çıkmak isteriz. Evin dışına çıkarız, şehrin dışına çıkarız, kendimizin dışına çıkarız.” (D.E.U.)

“Elli iki bahar görmüş olan bu adam, hayatın hiç de şikâyet edilecek kadar kötü olmadığına inanırdı.(Y.Ş.A.)

“...ve herşey, herşey büyük bir hızla karışmaya başladı. Olanlar oldu, bu günlere geldik...” (S.T.)

“Hayatın kısalığından söz ediyordu. Aşkın bu dünyadaki en güzel şey olduğundan söz ediyordu.” (D.A.)

"Deniz ne güzel değil mi?" "Evet" dedi Tersine Adam. "Ama yüzme bilmiyorsan denizde boğulursun. Kara böyle değildir. Özel bir çalışmaya gerek duymadan ve farkında olmaksızın yürüyebilirsin. Bu nedenle insanlar karada yaşar, balıklar denizde. Bir de kuşlar var ama tamamıyla ayrı bir konu." (T.A.)

“Siz insanlar garip varlıklarsınız... Yapmanız gerekenleri yapmamak, yapmamanız gerekenleri de yapmak nedense size tuhaf bir zevk verir. Bu hep böyleydi, korkarım hep de böyle olacak.” (V.A.)

“Fakat mutluluklar kısadır.” (K.D.K.)

Mevlâna İdris, dili ve anlatımıyla çocuk edebiyatında özgün bir yer edinmiş ve her yaştan çocuğun sevebileceği bir masal dili kullanmıştır. Bu yönüyle usta çocuk edebiyatı yazarlarımız arasında kendine özgü bir yer edindiği ve gelecekte hak ettiği yeri alacağına şüphe yoktur.

3.6. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA İRONİ

Gülmece ve söylenen sözün tersini kastederek kişiyle veya olayla alay etme olarak tarif edilen ironi, bir anlamda eleştirel mizahtır. Bu yönüyle ironi bize nüktayı hatırlatır. Osmanlıca-Türkçe Sözlük'te nükte, "Herkesin anlayamadığı ince mana; ince manalı, zarif ve şakalı söz" (Develioğlu, 2000:847) olarak tanımlanmaktadır.

Gülmece ve ironinin kesiştiği yerde kara mizah (humournoir) karşımıza çıkmaktadır. Günlük hayatta sıkça karşılaştığımız ve bizzat içinde yer aldığımız birçok olay aslında bu mizah türüne örnek teşkil etmektedir. Herkesin sinirden güldüğü, sevinçten ağladığı bilinen bir durumdur. Bu mizah anlayışı batıda, 19. Yüzyıl sonlarında özellikle Kafka ve Edgar Allan Poe tarafından kullanılmıştır. Bizde Nasreddin Hoca'ya dayandırılabilir.

Kültürümüz gülmece, nükte ve ironi yönüyle zengin bir geçmişe sahiptir. Nasreddin Hoca, Bektaşî, Temel fıkraları bu zenginliğe işaret eder. Bu fıkralardaki ironik söylemin milletin ortak şuurunu, hayata ve olgulara bakış açısını yansıttığı bilinmektedir. Ziya Gökalp, Nasreddin Hoca'nın güldüren ve güldürürken düşündüren bu fıkralarını “Halkın terbiyesinde büyük bir amil etken.” olarak ifade eder. (Gökalp,1972: 25) Bu yönüyle çocuk edebiyatı ürünlerinde gülmece ve ironi unsurlarını doğru kullanmak çocuk eğitime büyük katkı sağlayacaktır. İroniyi bir üslup özelliği olarak kullanan yazarlar yazdıklarıyla asıl söylemek istediklerini perdeler. Böylece asıl söylenmek isteneni okuyucunun fark etmesinin yolu açılır. Bu yöntemle karşılaşan çocuklar belki ilk anda asıl söylenmek isteneni fark etmeyecek; ama bu söylemde bir

tuhaflik olduğunu hissedecektir. Bylelikle kafasında bir soru işareti belirecektir. Kafasında cevaplanması gereken sorular taşıyan bir ocuk eninde sonunda bu sorulara cevap arayacak ve kendince bir doğruya ulaşacaktır. Eleştiren ve sorgulayan bireyler yetiştirmek ise eğitim sistemimizin en temel hedeflerinden biridir.

Bir mutsuzluk ağı yaşanmaktadır. Yetişkinlerin stresli dünyası çocukların hak ettiği kadar mutlu olamamasına sebep olmaktadır. Çocukların gülüşü elinden alınmıştır. Oysa ocuklar gülerek birçok özellik kazanabilmektedir. Glebilen bir ocuk anlayabilen ve ayırt edebilen bir zekya, zihn bir esnekliğe ve algılama düzeyine sahip demektir. Bu nedenle ocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların bu zelliliğinin güçlendirecek nitelikte olması gerekmektedir. Bu noktada tehlikeli bir sınır da bulunmaktadır. Çocuklar için yazılan bir eserin onların bu algılama ve zihni esnekliğini görmezden gelmesi ve bir birey olarak çocuğu dolaylı veya dolaysız yollardan küçümseyen bir tavır taşıması yanlış olacaktır. Çocuksu bir metin kurgularken, bu metne gülmece unsurları yerleştirirken çocuğu küçümseyen, onun her şeye güleceğini zanneden yazarın kendisi komik duruma düşebilir.

Gülmece, ironi ve kara mizah Mevlâna İdris'in de çokça ve başarıyla kullandığı bir yöntemdir. Bir bakıma üslubunu oluşturan temel özelliklerinden biridir.

Örneğin; ınınlı Masal Sokağı kitabında yer alan Tuz isimli masalında; annesinin yemeğe tadı yerine gelsin diye tuz kattığını gören kız çocuğu, gördüğü bütün tatsızlıkların üzerine tuz serper. Masalda ironi çocuğun coğrafya atlasını açıp, Amerika'nın üzerine tuz serpmesidir. Aynı ocuk bir şairin gömleğinin rengini tatsız bulup tuz serpmek isteyecek; fakat tuzluktan tuz çıkmayacaktır. Bu, yazarın şairleri diğer insanlardan ayrı bir yere koyduğunu göstermesi bakımından önemli bir örnektir.

Aynı kitapta yer alan Bir uval Gözlük isimli masalda, çevresindeki bütün nesnelere bakmak için farklı birer gözlük kullanan çocuğun, en sonunda gözlüksüz hiçbir şeyi görememesi de nyargılarımıza işaret eden bir ironidir.

Vejetaryen Aslan adlı masalda ormandaki hayvanları avlamaya giden avcılar, *“ava giderken avlanmış”* ve onlara ilk olarak kuşlar hücum etmiş ve gülmece hemen işe koyulmuştur.

“Yüzlerce kuş gelip avcılarının üzerinde kanat ırpı. İçlerinden birkaç yaramaz kuş başka şeyler de yaptılar ama ben söylemeyeyim.”

Hayvanlar avcılarının tüfeklerini kırarak boyunlarına asmıştır.

“Hepsinin kırık tüfeği boynundaydı. Biraz değişik bir madalya...” Bu madalyalar oldukça ironiktir.

Mevlâna İdris’in bu ironik dili, kimi zaman çocukların hiç fark edemeyeceği düzeyde kullanarak, yetişkin okuyuculara seslendiği hissi de uyandırmaktadır.

“Belki buna inanmayanlar, itiraz edenler olacak. Ama bu dünyada itiraz edecek öyle çok şey var ki, hepsine itiraz etmeye kalksanız, ömrünüz geçer gider de ruhunuz bile duymaz.” (T.A.)

“İnsanların topluca yaşadığı her yerde genellikle bir kral vardır, adı kral olsa da olmasa da.” (V.A.)

Aslında bu üslup kimi zaman çocuk dilinin dizgesini, kavrayışını aşabilmekte ve çocuk okur için bir sorun ortaya çıkmaktadır. Ama bu noktada Mevlâna İdris’in çocukların zihnine bir soru işareti yerleştirmeyi hedeflediği göz önüne alınır; bununla birlikte her yaştan çocuk ve yetişkinler için yazdığı düşünülürse ironik anlatımın faydalı olduğu buna karşılık bazen de çocukları aşır; yetişkinleri hedef aldığı söylenebilir.

3.7. MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA ŞİDDET

Şiddet, “Bir hareketin, bir gücün derecesi, yeğnlik sertlik.”, “Karşıt görüşte olanlara, inandırma veya uzlaştırma yerine kaba kuvvet kullanma.” demektir. (TDK, 1998: 2093). Bir başka tanıma göre ise; “fiziksel zarar veya ölümü kapsayacak şekilde kişiye ve başkalarına dönük tehdit veya fiziksel, sözel ve simgesel güçtür.” (Doğan, 2000: 421) Mevlâna İdris masallarını kaleme alırken tamamen şiddetten arındırmaz. Kullandığı şiddet sahnelerini perdeleyerek vermeyi tercih eder. Bu nedenle masalların kurmaca dünyasında ilerleyen çocuk, gerçek dünya ile karşılaştığında kendini bir uçurumun kenarında bulmayacaktır.

Özellikle savaşların doğuracağı felaket ve yıkımları anlatmak için eserlerinde şiddet sahnelerine yer verir. Savaşmanın gerçekte de acımasız bir eylem olduğu, bombaların ve kurşunların şiddetin bizatihi kendisi olduğu gözden kaçırılmazsa Mevlâna İdris’in bu şiddet sahnelerini masalına bir heyecan ya da bir macera katmak için kullanmadığı, aksine savaşın çirkinliğini ortaya koymak için şiddetin çirkinliğinden faydalandığı açıkça görülecektir.

Şiddetin perdelenerek aktarıldığı bir örnek için Dünyanın En Uğurböceği isimli masala bakılabilir.

"...Bir daha sordu çocuk: "Biliyor musun, bir bomba bir evin üstüne düşünce ne olur?" "Bilmiyorum." dedi uğurböceği, "Ne olur?" "Bilme, bilmemen daha iyi." dedi çocuk. "Peki, biliyor musun bir şehre uçaktan yüzlerce bomba atılınca ne olur?"

"Bilmiyorum." dedi uğurböceği. Gerçekten de bilmiyordu. Hiç bomba görmemişti, bombalanan bir ev veya şehir de görmediği gibi. Ama bu soruları böyle dalgın dalgın sorduğuna göre bu çocuk görmüş olmalıydı.

"Bunları da bilmemen daha iyi." dedi çocuk. "Peki, bilir misin, bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek? ..."

Şiddeti, şiddetin çirkinliğini ortaya çıkarmak için masallarında kullanmaktan çekinmeyen Mevlâna İdris'in bu tavırla bağdaşmayan bir tek masalı bulunmaktadır. Ütüsüz Ayakkabılar kitabında yer alan 'Trenleri Seven Adam' adlı bu masalda yazar, her ne kadar şiddeti güzel bir olaya vesile etmişse de ve ana tema bu şiddet değilse de masalda bu ölçüde bir şiddetin çocuk ruhunu yaralayacağı kanaatini taşımaktayız. Trenleri Seven Adam gizemli bir tip olup, Yağmurlu Şehirdeki Adamla benzer nitelikler taşımakta ve onunla karakter olarak örtüşmektedir. Her iki masalda da kahramanlar bulundukları yerdeki insanlar tarafından anlaşılamamış, kıymetleri bilinmemiş özel ve gizemli insanlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

Masalda, Mevlâna İdris tiplerine uygun olarak sadece trenlerle seyahat eden, trenler olmadığında yürümek zorunda kalan gizemli bir adamdan bahsedilmektedir. Bu adamın tuhaf olan özelliği ise her gün tıraş olmasına rağmen ertesi gün bir ay boyunca tıraş olmamış gibi saç ve sakalla yeniden berber koltuğuna oturmasıdır. Bu durumdan oldukça rahatsız olan berberler bu acayip adamı öldürmeye karar verirler. Masalda şiddet bu noktada başlamaktadır. Çocukların, üç beş insanın bir araya gelerek, ne kadar korkutucu ve ilginç olursa olsun bir başkasını öldürmeyi planlamasını okuması kabul edilebilir bir yaklaşım değildir. Her ne kadar masalın sonunda şehir ahalisi bu yaptıklarının bedelini ödemişse de çocuğun cinayet temasıyla karşılaşması ve başlangıçta cinayeti işleyenlerin rahat bir nefes alıyor olması Mevlâna İdris'in gözünden kaçmış olabilir. Belki de yazar için Trenleri Seven Adam'dan bahsetmenin heyecanı bu şiddete perde olmuştur. Bununla birlikte kesinlikle vurgulamalıyız ki Mevlâna İdris

masallarında şiddet unsurları bulunsa bile, bunlar amaç değil sadece anlatılmak istenenin özüne vurgu yapmak için kullanılan birer araçtır.

Mevlâna İdris, genel bir tavır olarak şiddeti sadece doğurduğu acı sonuçları göstermek ve bir bakıma dünya çocukları adına bir itirazı seslendirmek için bir araç olarak kullanır. Yazar, şiddetin karşısına ondan daha güçlü başka bir şiddet unsuru koymak yerine, çocuksu ve naif olan gücü koymayı tercih etmektedir. Dünyanın En Güzel Bombası adlı masalında da bombanın kendini patlatması bir bakıma intihar etmesi çocuğa yansıyacak bir şiddettir. Fakat burada da amaç yaşanan acı sonuçları göstermek çocukların annelerinden, onların yaptığı “marmelat”tan ayrı düşmesinin kötülüğünü ortaya koymak ve dünyanın ulaştığı barbarlık noktasını açığa çıkarmak ve bütün bunlara bir itirazı seslendirmektir.

“Gecenin ortasında büyük bir patlatma duyulduğunda kimse buna anlam verememişti. Ama sabah herkes, ormandaki gizli bir bombanın kendi kendine patladığını öğrenince çok şaşırdı. Ama ben şaşırmadım ve kendi kendisini patlatarak kimseye zarar vermeden bu dünyadan ayrılan dünyanın en güzel bombasının hikâyesini yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün bombalara, özellikle de bundan sonra yapılacak olan bombalara anlatmak istedim.” (D.E.G.B.)

Kısacası masalların ne tamamen şiddet üzerine kurulması ne de tamamen şiddetten arındırılması, dünyada şiddet yokmuş gibi kurulması doğrudur. Masallar denge unsurları gözetilerek çocuğu gerçek dünyaya hazırlamalıdır. Mevlâna İdris masallarındaki şiddet, bazı noktalarına itiraz etmiş olsak da dünya gerçeğine uygundur. Yazar, çocuğun bilinç düzeyini de dikkate alarak iyilikten yana tavır almakta ve bir şekilde iyi olanı galip çıkarmayı önemsemektedir. Yazarın şiddetin karşısına naif ve başka bir bakış ile çıkararak kötülüğün argümanlarını çökertmeye çalıştığı bu masallarda, şiddet unsurlarını çoğunlukla gerektiği ölçüde kullanmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MEVLÂNA İDRİS MASALLARINDA FELSEFİ YAKLAŞIMLAR

“ Hayret! Şaşırmıyoruz...”

Felsefi yaklaşımları ortaya koyabilmek felsefenin ne olduğunu açığa çıkarmakla ilgili çabayla başlamalıdır. Fakat felsefenin ne olduğu konusunda “hangi felsefeciye sorarsak soralım veya hangi felsefe yapıtına bakarsak bakalım üzerinde uzlaşılabilir bir tanım bulmak hemen hemen imkânsızdır. Sonuçta her düşünür ve yazar felsefeyi kendi bakış açısından ve farklı amaçlarla tanımlar. Belki de basit bir tarzda sorulan “felsefe nedir” sorusu, böylece gittikçe çetrefilleşen ve kendi içinde başlı başına bir problem teşkil eden soru hâlini alır.” (Çilingir, 2003: 7)Yine de bir tanımlama yapmak gerekirse felsefe varlık, bilgi ve değer alanlarıyla ilgili problemleri, akılcı, tenkitçi yöntemlerle inceleyen ve temellendiren sistemli bilgi faaliyeti, hikmet ve hikmet sevgisi, insanın gücü ölçüsünde ebedî ve külli varlıkların mahiyet ve sebeplerini bilmesidir. (Serinsu ve diğerleri, 2009: 91) Mevlana İdris’in “Hayret! Şaşırmıyoruz...” ifadesini bir felsefî görüş olarak algıladığımızda, felsefenin bir durum ve olay karşısında şaşırmakla başlayan bir süreç olduğunu, bu sürecin sonrasında kişinin bu durum ve olayın sebep, amaç ve sonuçlarını anlamaya ve anlamlandırmaya çalıştığını fakat en sonunda hayret etmekle yetinmek durumunda kaldığını görürüz.

Mevlâna İdris masallarına, felsefi bir tavırla yaklaşıldığında; bu masallarda çocuğun dünyasında felsefenin, varoluşsal bir konum kazandığı görülür. Çünkü felsefe aynı zamanda çocuksu bir bakış açısını bütünüyle yansıtan ‘Bu nedir?’ sorusuyla başlar. Jaspers ifadesi de bu yöndedir: “Felsefe şu soruyla başladı: Bu nedir?” (Jaspers, 2004: 58). Çocuklar için felsefenin ve felsefi nitelikler taşıyan eserler kaleme almanın başlangıçta kendi içerisinde zorluklar taşıdığını kabul etmekle birlikte, bu güçlüklerin mutlaka aşılması gerektiği kanaatindeyiz. Çünkü her çocuk ‘Bu nedir?’ diye sorar.

Çocuğun var olmadığı bir dünya düşünülmemeyeceği gibi; düşüncenin olmadığı bir dünya da tasavvur edilemez. “Çocuklar için felsefe” çalışmaları, eleştirel düşünme eğitimi aracılığıyla çocukların, temellendirilmemiş savlara ve önyargılara karşı kendilerini korumalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır (Direk, 2002: 4). Bu bakımdan çocuklar için felsefe kavramı, edebiyatçılarımızın ve şairlerimizin özenle üzerine eğilmesi gereken bir konudur. Çünkü çocuklar zaten küçük filozoflardır.

Onların felsefi alanın sınırları içine girebilmek için özel bir bilgiye, entelektüel birikime ihtiyaçları yoktur. “Çocuklarda, yetişkinlerde bulunmayan, bir yaratıcılık vardır. O da şudur: Biz yılların akışıyla, çocuğun sorunlar karşısındaki kuşkusuzluğundan yoksun kaldığımız; uzlaşmalar ve görüşlerden, gizli tutulmalar ve sorulmazlık niteliği taşıyan konulardan oluşan belleğin içine girer gibiyiz. Çocuk, kendiliğinden ortaya çıkmakta olan yaşam durumunda açıklık içindedir, karşısında birdenbire yitip giden bir nesne konusunda bir şeyler sezer, görür ve soru sorar. Onun gözü önünde geçen aldırmadığı çok kısa süreli bir olay bile yetişkinlerce resme geçirilip kendisine gösterilirse söylediği, sorduğu oldukça şaşırtıcıdır.” (Jaspers, 2004: 46)

Bu durumu fark ederek, dünyaya kadim bir medeniyet düşüncesiyle yaklaşan Mevlâna İdris için çocuk, bu medeniyetin yeniden inşasında en önemli unsurdur. Teknolojinin ve modern dünyanın adeta cinnet geçirdiği, savaşların, öfke ve nefretin her anını sardığı bu yüzyıl, hayatın ve hayatı çerçeveleyen tasavvurun yeniden inşasını gerekli kılar. Hayatın ve tasavvurun inşası bireyde başlamalıdır. Eğer yeniden bir inşa sürecinden bahsediliyorsa, bu sürecin ilk ve en önemli basamağı çocuklardır. Edebiyat dünyasına şiirle adım atan bir şairin, çocuksu safiyete olan inancı, toplumun bu safiyete yönelen ihtiyaçları onu çocuklara yönelik özel bir ilgiye sevk etmiş ve kaygılarını artırmıştır. Bu yeniden inşa süreci dayatmacı ve tek tipleştirici bir yaklaşım da taşımamalıdır. Bu nedenle yazar, sadece çocuğu ve onun dünyasını dert edinen bir tavra sahiptir. “*Bu çocuklar böyle kaybolurken sisler içinde/ Kime gidelim?*” diye sorarken çocuklar için bir şeyler yapma arzusunu dile getirir.

Çocuk zihni sorgulayan ve anlamaya çalışan bir yapıya sahip olduğundan felsefeyi ortaya çıkaran zihinle aynıdır. Sorular soran ve cevaplar bulmaya çalışan çocuklar felsefenin doğal olarak içindedirler. “Çocuğun nesnelere yüklediği anlamlar itibarıyla ortaya koyduğu çocuksu bakış açısı, merak ve soru sorma melekesinin gücüyle daha da belirginleşir. Gökteki güneşin, hiçbir şeye bağlı kalmadan yukarıda nasıl durabildiğini merak eden çocuk, her insanın bütün nesneleri aynı renk ve biçimde gördüğü hâlde neden farklı farklı göz renklerinin olduğunu da sorar.”(Turan, 2007: 21). Fakat biz, yetişkinler, Mevlâna İdris’in de vurguladığı gibi bu soruların samimiyetine inanmayız.

“Büyükler çoğu zaman yaptıkları gibi çocuklara inanmadılar. Çocuklar ise çoğu zaman yaptıkları gibi büyüklerin inanmamasına aldırmadılar.”(G. .)

Bu durum bakış açısı olarak aralarında büyük benzerlik bulunan Saint-Exup ry’nin Küçük Prens’inde de benzer bir şekilde ifade edilir:

“Böyledir onlar işte. Onlara kızmamak gerekir. Çocuklar büyüklere karşı çok hoşgörülü davranmalı.” (Saint-Exup ry, 2004)

Çocukların benlik enerjisinin onları araştırmaya ve bilme merakına itti i ve evren karşısında meraklı ve kaygılı bir duruşa sahip olduğu (Turan, 2007) göz önüne alındığında Mevlâna İdris’in de çocuklara bu merakını tetikleyici nitelikte metinler kaleme aldığı görülecektir. O, *“Hayatının anlamı neydi, onu nerede bulacaktı?”* diyerek onları arayışa sürüklemeyi doğru bulmaktadır. *“ ocu un, nesneleri algılama bakımından yetişkinlerin mantıksal yaklaşımlarından daha üst bir seviye gösterdiğini iddia edenler de vardır.”*(Turan, 2007: 20) Bu nedenle çocuğun bir arayışa sürüklenmesi felsefi tavra uygundur. Zaten felsefe bir arayış değil midir? İnsanın kendi dünyasında, kendi beninde ve kendi içinde sürekli olarak çözmeye çalıştığı sorular yuma ı bir bakıma felsefenin giriş kapısı ve çocukluğun başlangıcıdır.

Mevlâna İdris’in kurmaca dünya ile gerçek dünyayı birleştiren dili ve hedef kitlesi çocuklar olsa da her yaştan okurun ilgisini çekecek t r dendir. Yazar çocuksu duyuyun verdiği imk nları en üst seviyede kullanarak merak duygusunu tahrik etmektedir. Öğrenmeyi ve tanımayı tetiklemekte, hayatı ve özünü anlamaya, anlamlandırmaya gayret eden, iyi ile kötüyü felsefik bir dille değerlendiren, gerçeğin peşinde metinlerle karşımıza çıkmaktadır.

4.1. FELSEFÎ D ş NCEN N TEMEL  KUşKU: KUşKUCU HOROZ  RNE  

Felsefi düşüncenin temelinde kuşku vardır. Mevlâna İdris eserlerinde de sorgulama, kuşkulanmayla başlar.

Kuşkucu Horoz adlı masal, tavukların dünyanın dönmesiyle ilgili tartışmalarına şahit olan bir horozun, bunun doğruluğunu öğrenmenin en sağlıklı yolu olarak dünyanın dışına çıkmak ve dünyaya oradan bakmak olduğuna karar vermesiyle başlar.

“Bir şeyi görmenin en iyi yolu, o şeyi görebilecek uzaklıkta olmayı gerektirir. Karpuz çekirdekleri karpuzu göremezler.” (K.H.)

Karpuz çekirdeklerinin karpuzu göremeyeceğini fark ettirebildiğimiz bir çocuğun dünyaya bakış açısı tamamen değişmiş olacaktır. Olaylara ve durumlara dışarıdan bakabilen bir çocuk bizim eleştirel ve aktif düşünme dediğimiz kabiliyeti meziyete dönüştürmüş olacaktır.

Bu nedenle karpuzun dışına çıkmak isteyen Kuşkucu Horoz kendini bir roketle yapıştırarak üç günlük bir uzay yolculuğu yaşar. Kuşku kavramı üzerine kurulan masal felsefi düşünce açısından güzel bir örnektir.

“Her şeyden kuşkulanan bir horoz vardı. Tavukların tavuk olduğundan, ağaçların ağaç olduğundan ve hatta kendisinin bir horoz olduğundan kuşkulanıyordu.” (K.H.)

İnsan ve yaşadığı çatışmalar edebî eserlerin temelini oluşturur. İnsanın kendisiyle, çevresiyle ve doğayla yaşadığı bu çatışmalar varoluş bilincini ortaya çıkarır. Kuşkucu Horoz örneğinde; horoz, tavukların gerçekten tavuk olduğundan, ağaçların gerçekten ağaç olduğundan ve kendisinin bir horoz olduğundan şüphe ederken bu çatışmayı yaşamakta ve masal bu çatışmadan yola çıkarak kurgulanmaktadır. Kuşku sadece bu çatışmalardan beslenmemektedir. Öyle ki bu horoz, genel geçer kabullerden bile kuşkulamaktadır. Bu kabullerin çoğunun aslında bizlerin çizdiği sınırlardan ibaret olduğu düşünülürse bu tavır hiç de yanlış değildir.

Yaşadığımız ve Mevlâna İdris’in çocuksu masumiyeti yanına alarak masallarıyla karşısına dikildiği dünya, iki ile ikinin kimi zaman dört etmediği bir dünyadır.

“Bir gün bahçede, iki ile ikinin gerçekten dört edip etmediğini düşünüp dururken iki tavuğun konuşmalarına kulak kabarttı.”

Böyle bir dünyada yaşıyorsak çevremizdeki seslere kulak kabartmak ve kuşku duymak; var olmanın amacı, hayatın ne olduğu, başlangıcı ve sonu üzerine düşünceler, bizi dünyadaki yerimiz hakkında bilgi sahibi kılacaktır.

4.2. YOZLAŞMIŞ KALABAKLIKLAR İÇİNDE TEK BAŞINA: DÜŞÜNEN ADAM ÖRNEĞİ

Türk Dil Kurumu sözlüğünde yozlaşmak; “özündeki iyi nitelikleri birtakım dış etkenlerle zamanla yitirmek, soysuzlaşmak, özünden uzaklaşmak, bozulmak, dejenere

olmak, tereddi etmek”(TDK, 1998: 2465) şeklinde tanımlanmaktadır. Düşünen Adam karakterinin toplumla yaşadığı sorun, toplumun özündeki iyilikleri yitirmesinden kaynaklanmaktadır. Niteliklerini kaybetmiş bir toplum, yine sözlükteki tanımı dikkate alındığında kalabalık yani “ *gereksiz, karışık şeyler topluluğu*” hâlini alır.

Masal, Düşünen Adam’ın bu yozlaşmış kalabalıkla yaşadığı problemlerden yola çıkılarak kurgulanmıştır. Edebî eserlerin çıkış noktalarından biri de toplumla yaşanan çatışmadır. Altmış yaşındaki bir adamın düşünceleri üzerine kurulan masal, yaşlı adamın bu düşüncelerinin, farkında olmadan, sesli hâle gelmesinin getirdiği olumsuz sonuçlarda düğümlenir. Masal altmış yaşındaki “sesli” düşünen adamın dünya hayatının geçiciliği ve ölüm üzerine düşünceleriyle sonuca bağlanır.

Metinden anlaşılacağı üzere hayatının sonuna yaklaştığını düşünen kahraman, bir çeşit muhasebe içerisinde.

“Son zamanlarda biraz yoğunlaşmıştı düşünceleri. Özellikle yıldızlar ve yaşlılık üzerine çok düşünüyordu. Romatizma ve yoksulluk, çok düşündüğü diğer iki konu idi.”

Yıldızların ötelere ve ölümden sonrasına ait bir imaj, yaşlılığın bu imaja yönelik bir gönderme olabileceği; yoksulluğun ve romatizmanın ise bu dünyaya ve şimdiye ait bir simgesel anlam taşıdığı düşünülebilir. Böylelikle yazarın, bu dünyaya ve şimdiye ait sıkıntılarını, ölüm sonrası sonsuzluk düşüncesiyle içinden atmaya çalıştığı düşüncesine ulaşılabilir.

Zamanla sesli düşünen yaşlı adam bu durumun farkında değildir. Bu nedenle toplumla çatışma yaşamaktadır. Aslında toplumun genel kabullerine aykırı olmayan bu düşünceler; sesli olarak dile getirildiğinde, yaşlı adamın türlü türlü sorunlar yaşamasına sebep olmaktadır.

“Bilet atıp otobüse biniyordu. Oturması için kimse kendisine yer vermediğinde "Benim gibi yaşlı bir adama bu yapılr mı terbiyesiz gençler." diye düşünüyordu mesela.”

“Kasaba giriyordu adam. "Şimdi yine bana yağlı ve kokmuş parçaları verecek bu eşek kasap, üstelik bir ton para alacak" diye düşünüyordu. Kasap, elinde bıçağı öylece kalıyordu, yaşlı adamın bu düşüncesini duyunca. Adam, kasabın niçin öylece kaldığını ve kendisine dik dik baktığını anlamıyordu.”

“Lokantaya girip yemek yiyordu adam ve düşünüyordu sesli sesli: "Aaah ah, köfteyi yine iyi pişirmemişler, aslında parayı vermeden sıvışmam gerek." Bu sözleri duyan lokantacı önce şaşırıyor, sonra da adamın para vermeden kaçmaması için gözünü kapıya diyor ve öylece bekliyordu.”

Bütün bu olaylar aslında günlük hayatta herkesin yaşayabileceği türden olaylar olmakla birlikte, sesli düşünüyor olmak zaten yalnız olan yaşlı adamı giderek daha da yalnızlaştırıyordu.

“Sonraları tek başına kaldı adam. Tek başına iken de tek başına, kalabalıkların içinde de tek başına idi.”

Yalnızlık toplumsal ilişkilerden yoksun ya da yoksul olmakla ifade edilebilir. İşte bu durumda olan yalnız insanlardan biri de Düşünen Adam’dır. Büyük bir yalnızlık içindedir. Bununla birlikte giderek kendine yabancılaşan ve yozlaşan; bu nedenle kalabalık hâlini alan toplumun içinde bulunmaktadır. Toplumun bu denli yabancılaşması, birlik ve beraberlikten, paylaşım duygusundan uzaklaşması çok ince bir dille eleştirilmektedir:

“Üç kişilik çorba pişiren kaç kişi bu çorbayı beraber içecek üç kişi bulabilir, hepimiz hepimize bu kadar yabancılaşmasak olmaz mıydı?”

Bu yozlaşmış toplum artık yetmiş yaşına gelen bu yaşlı adamdan tamamen uzaklaşmıştır. Düşünen adam ise buna aldırmamaktadır. O yaşam ve ölüm üzerine düşünmeye devam etmektedir. Toplumun ya da bizim ifademizle kalabalıkların fikren kendilerinden ayrılan insanlara karşı tavrı ise ayrıca dikkate alınmalıdır.

“Artık yetmiş yaşına yaklaşan bu adam, kendi kendine konuşan bir deliydi insanların gözünde. İnsanların gözü umurunda değildi adamın, kulakları da. Sesli düşünmeye devam ediyordu.”

Hayatın geçiciliği ve ölüm düşüncesi Düşünen Adam’ın son düşünceleridir. Dünyanın geçiciliğine vurgu yapan bu düşünceler yazarın his ve fikir dünyasını aktarması bakımından oldukça önemlidir. Mevlâna İdris dünyanın son durak olduğu düşüncesini taşımaz. O, bu dünyada yaptığımız doğru ve güzel şeyleri Tanrı’nın ödüllendireceğini ve iyi insanları cennete koyacağı düşüncesini taşır. Bunun için ise benliğimizde yaratıcıya karşı besleyeceğimiz bir sevginin gerekliliğine inanır. Bu

durum insanı hırsan uzaklaştıracak, varlıklarına tutkuyla bağlanmasının önüne geçecektir.

“Hayatın kısılalığından söz ediyordu. Aşkın bu dünyadaki en güzel şey olduğundan söz ediyordu. "Herkes ölecek" diyordu. "Bakın ben ölüyorum, benden öncekiler gibi." diyordu. "Yarın güneş yine doğacak, çiçekler yine açacak, insanlar işe geç kalıyorum diye yine telaş edecek mi?" diyordu. "Merak ettiğim pek bir şey kalmadı" diyordu.”

Bunun yanında kötülüğün çoğunlukla kazanan olmasına üzülmekle birlikte, bir sonu bulunduğunu ve dünyanın geçiciliğini düşünerek rahatlar.

“ "... Kötülerin nasıl bu kadar rahat yaşadığını anlamadım; ama önemsiz, bu dünya onlara da kalmaz" diyordu. "

Düşünen bireyin, toplumla bazı çatışmalar yaşaması doğal karşılanabilecek bir durumdur. Zaten Mevlâna İdris “tuhaf adamları” sever; sıradanlığın ortaya çıkardığı köreltici görüş bozukluğunu yok etmek ister. Bununla birlikte insanların içine düştüğü yozlaşma; büyüklere saygı ve güven duygusunun kaybolmaya başlaması, yabancılaşma, sevgi ve merhametin hayatımızdan çekilmeye başlaması yazarı oldukça rahatsız etmektedir. Realist bir tavırla ele aldığı düşünen adam yoluyla bütün bu olumsuzlukların altını çizmek istemektedir.

4.3. SIRADANLIĞIN KARŞISINDA BİR UÇ NOKTA: KUŞ ADAM ÖRNEĞİ

Mevlâna İdris, bayağılık anlamına gelen sıradanlığın (TDK, 1998: 1970) karşısında bir yazardır. Onun masal kahramanları belki tuhaf ama asla bayağı değildir. Kuş Adam da böyle bir kahraman olarak karşımıza çıkmaktadır. Hayatın monotonluğundan oldukça sıkılmış bir adamın hayatını değiştirme çabası çok köklü bir değişime sebep olur. Bu değişim kahramanımızı Kuş Adam hâline getirir. Hayatın monotonluğuna vurgu yapan cümlelerle masal başlar:

“Adam güneşe baktı. Batan güneşe. Güneş dün de batmıştı, önceki gün de, geçen hafta da, önceki yıl da. Güneş hep batıyordu ve adam hep bakıyordu.”

“Adam gazeteyi açıp okumaya başladı. Dün de okumuştı, önceki gün de, geçen yıl da... Her gün gazete okumuştı adam. Televizyon seyretmek de böyleydi, her gün. Su içmek de böyleydi, her gün. Pijamaları giymek de böyleydi, her gece. Yüzünü yıkamak

da böyleydi, her sabah. Çöpü doldurmak ve boşaltmak da böyleydi, daima. Para kazanıyordu ve paralar bitiyordu hep.”

Kuş Adam bu hayatı sıkıcı bulmuştur ve bu nedenle değişim ihtiyacı hissetmektedir. Bu değişimi küçük farklılıklar yaparak sağlayamayacağını hissettiğinden daha köklü bir değişim arzulamaktadır.

“Sıkıcıydı yani. Değişemez miydi bazı şeyler? Mesela yeni pijamalar alsa, daha büyük bir çöp bidonu, gazetesini değiştirse, yemekleri her gün değişik lokantalarda yese, televizyonun bulunduğu odayı değiştirse, saçını farklı biçimde kestirse, yüzünü suyla değil de ayranla yıkasa... Uzun uzun düşündü adam. Hayır değişmezdi bir şey. Yine sıkılacaktı. Daha büyük, daha ciddi, daha köklü bir değişiklik yapmalıydı.”

Çevresini gözlemleyerek sıradan olanı terk etmenin yollarını ararsa da tatmin olmaz. Fakat keşfin ani ışığı sonunda onun da zihnini aydınlatacaktır.

“Arabalara baktı, hepsi tekerler üzerinde gidiyorlardı, yolun dışına çıkamazlardı. Kedilere baktı, miyav ciğer, miyav mama, miyav miyav, başka şey yok. İnekler de saman yiyor, su içiyor, geviş getiriyor ve süt veriyordu. Aynıydı hep.”

“Nasıl olduysa bir kuş çarptı gözüne. Uçuyordu kuş bir evin üzerinde. Uçuyordu, yükseliyordu, alçalıyordu, cıkıcık şarkılar da söylüyordu. İyiydi işte. Kuş olabilir miydi adam? Olabilirdi. Kuş olunca sıkıntıları geçer, her şey değişebilir miydi? Değişebilirdi. Baktı kuşlara uzun uzun. Sonra da gerçekten karar verdi kuş olmaya.”

Yaptığımız seçimlerin sonuçlarına da katlanmak durumunda olduğumuz için Kuş Adam da bu sonuçlara katlanarak bu farklı yaşam biçimine alışmaya çalışır. Bu alışma sürecini kendini kuşlarla özdeşleştirerek aşacaktır. Çünkü artık “hayata kuşlar gibi bakmayı” öğrenmiştir. Öyle ki bu özdeşleştirme masalın ilerleyen bölümlerinde kendini ormana ait hissetmesine sebep olacaktır.

“Önce elbiselerini çıkarıp attı. Yoktu ki kuşların elbisesi. Ayakkabılarını çıkarttı sonra. Saatini de, gözlüğünü de. Mademki kuş olacaktı, televizyon da neyin nesi oluyordu böyle? Üstelik üçüncü kattan sokağa bir televizyon atmak biraz gürültülü, biraz da eğlenceli bir değişiklik olabilirdi. Oldu. Kuşların parası var mıydı? Yoktu. Bütün parasını da sokağa attı adam.”

“Gagaları vardı kuşların. Adam burnunu biraz çekiştirerek uzatmaya çalıştı. Minik pençeleri vardı bazı kuşların ve tırnak makası kullanmıyorlardı hiç. Adam tırnak makasını attı ve tırnaklarını kendi hâline bıraktı.”

“Elbiseleri olmadığı için serin havalarda üşümeye başlamıştı. Olabilir, kuşlar da üşüyordu. Kuşlar gibi parasızdı. Kimse kendisine parasız bir şey vermese de böyle yaşayacaktı. Kuşlar gibi, kuşlar gibi.”

“İnsanlarla ve şehirle arasında bazı problemler oluyordu, ama bunu büyütmek gerekmezdi değil mi? Kuş olmayan ne anlayabilirdi ki kuş olandan. Kuş Adam bir gün içinde bir ses duydu. Bu ses onu ormana çağırıyordu. Gitti.”

Masal tam da bu noktada gerçeküstücü yaklaşımı bırakarak gerçekçi bir yaklaşıma bürünür. Kahramanımız ormandadır ama Kuş Adam da olsa bir insandır. Kendini bir kuş olarak görmektedir fakat kuşlar onu bir kuş olarak görmeyecektir. Bu nedenle ormanda kendisine hücum ederek onu gagalamaya başlayacaklardır. Mevlâna İdris Zengin buradaki şiddet sahnesini çocukların gözünden kaçırarak ve perdeleyecek bir ifade kullanmayı da ihmal etmemiştir.

“...kendisine doğru yüzlerce, yüzlerce değişik kuş, yüzlerce değişik sesle çılgınca öterek, bağırarak geliyordu. Gökyüzü görünmüyordu kuşlardan. Kuş Adam heyecanlı mı heyecansız mı olduğu anlaşılamayan bakışlarla baktı bu kuşlara. Kuşlar alçaldılar alçaldılar... Havada yüzlerce kanat sesi. Sonra hepsi birden Kuş Adam'ı gagalamaya başladılar... Belki de öpüyorlardı bu kendilerine benzeyen adamı. Bilemiyoruz. Gerçekten.”

Bayağılık olarak ifade ettiğimiz sıradanlığın dışına çıkmamız gerektiği vurgulanan masalda sıradanın sınırları aşmak gayretiyle insani özelliklerimizi kaybetmememiz gerektiği örtülü bir şekilde ifade edilmektedir.

4.4. ÇARESİZ BİR ÇOCUĞUN PARMAĞININ UCUNDA: DÜNYANIN EN UĞURBÖCEĞİ

Çare; *“bir sonuca varmak, ortadaki engelleri kaldırmak için tutulması gereken yol, çıkar yol, çözüm yolu”* (TDK, 1998: 438) olarak tarif edilir. Belki de bu masal, bir çıkar yol bulamayan, bir çözüme ulaşamayan gizemli, zeki ve yaralı bir çocuğun

parmağının ucuna bir dilekte bulunması için konduktan sonra kanatlarını kendine yabancı hisseden, biraz ağırlaştığını düşünen uğurböceğini resmetmek için yazılmıştır.

Dünyanın En Uğurböceği, Mevlâna İdris masalları arasında gerçekçi yaklaşımın neredeyse tamamen hâkim olduğu bir masaldır. Öyle ki başka birçok masalda gerçeküstü olay ve durumlarla karşılaşılabilirdiği hâlde, bu masalda hemen her problem, mantık çerçevesinde çözüme kavuşturulur. Bu belki de işlenen temaların önemi ve ağırlığından kaynaklanmaktadır. Uğurböceğinin gerçekleştirmesi istenilen dilekler yoluyla; hayvanlar üzerinden, çocuklara negatif hırs diyebileceğimiz duygudan uzak durma öğretilirken; gizemli, zeki ve yaralı bir çocuğun istekte bulunmayışından yola çıkılarak savaşın çirkinlikleri anlatılır.

Masal belki de savaşın çirkinliklerine vurgu yapılacağı için önce güzel bir tabiat tasviriyle hayatın güzelliğini ortaya koyduktan sonra yine dünyadaki yerimiz üzerine bir sorgulamayla başlar. Bu tasvirde sıfatların bolca ve yerli yerinde kullanılması özellikle vurgulanmalı ve çocuğun dil gelişimine katkısı göz önüne alınmalıdır.

“...kırlara gidersek renkli şeyler görürüz. Yeşil çimenler, büyük ağaçlar, küçük ve neşeli dereler, mavi gökler, çeşitli kuşlar, kertenkeleler, durmadan vıraklayan ama ne dediğini anlayamadığımız kurbağalar, belki bir tavşan, mor bir kelebek, belki bir sincap ya da tilki... Sonra gördüğümüz değişik şeyler bizi biraz değiştirir ve değişmiş olarak eski yerimize geri döneriz.”

Gördüklerimiz, duyduklarımız, öğrendiklerimiz kısacası tecrübelerimiz bizi bu tecrübeleri edindiğimiz anın öncesinden farklı kılar, yani değiştirir. Değişim kaçınılmaz bir gerçektir. Önemli olan bu değişimin olumlu yönde gerçekleşmesi ve bir gelişim hâlini almasıdır.

“Sıkılmıyorsa küçük ormandaki uğurböceği sabahtan bu yana durmadan niçin uçuyor? Aradığı ne? Dünyaya ne zaman gelmiş bu uğurböceği ve ne zaman gidecek? Acaba kaç şarkı biliyor? En sevdiği renk nedir?”

Bir uğurböceği için uçmak hayatın anlamıdır. Yazar “niçin uçuyor?” diye sorarken aslında hayatın anlamını sorgulamaya başlamış, “ne aradığını” düşünürken amacını belirlemeye çalışmıştır. Bununla birlikte daha önce de belirttiğimiz gibi Saint-Exupéry ile olan yazınsal yakınlığını da görebiliriz. Çünkü Saint-Exupéry Küçük Pren’s’te benzer bir tavırla “Acaba kaç şarkı biliyor? En sevdiği renk nedir?” sorularını

sorar. Nitekim Saint-Exupéry' nin Küçük Prens'te geçen: *“Onlara yeni bir dosttan söz ederseniz, asıl önemli olan şeyleri sormazlar size; hiçbir zaman “Sesinin tonu nasıl? En çok sevdiği oyunlar hangileri? Kelebek koleksiyonu yapar mı?” diye sordukları olmaz, “Kaç yaşında? Kaç erkek kardeşi var? Kilosu ne kadar? Babası ne kadar kazanıyor?” diye sorar ve yalnızca o zaman onu tanıdıklarına inanırlar.”* (Saint-Exupéry, 2004: 19) şeklindeki soruları bunu ispatlar niteliktedir.

Masalla ilgili olarak açgözlülük ve sonsuz istekler üzerinde durulması gerekmektedir. Uğurböceği uçmaya başladıktan sonra sırasıyla bir tilkinin burnuna, bir ayının pençesine, bir tavşanın kulağına konar ve bu hayvanların dileklerini diledikten sonra ayrılır. Fakat üçünün de dileklerini gerçekleştiremeyecektir. Çünkü hepsi açgözlülükle bir uğurböceğinin gücünün yetmeyeceği ve elde ettiklerinde kendilerinin de altından kalkmayacağı ölçüde büyük dileklerde bulunmuşlardır. Meselâ tilki dünyanın bütün tavuklarını, ayı dünyanın bütün ballarını, tavşan ise iki milyon havuç istemiştir. Bu istekler çocukların negatif hırs olarak adlandırabileceğimiz duygudan uzaklaştırılmasını amaçlar. Çünkü uğurböceği bütün bu istekleri palavra ve saçma olarak nitelemiştir. Tavşanın iki milyon havuç dileğini ise saçma bulmaz; ama sadece otuz altıya kadar sayabildiğinden bu isteği de gerçekleştiremez.

Uğurböceğinin karşılaştığı bir inekle diyalogu ise çocuğun dünyasına yakınlık kurmak isteyen bizlere ders verir niteliktedir.

"Sen kimsin bakalım ufaklık?"

"Ben uğurböceğiyim büyüklük." dedi uğurböceği.

Maalesef geleneksel çocuk anlayışı bizde de başka kültürlerde de varlığını devam ettirmekte ve bu anlayış çocuğu birey olarak ele almamaktadır. Bu konuda Mustafa Ruhi Şirin şu tespitte bulunmaktadır: *“Geleneksel çocukluğun modern çocukluğa dönüşmesi yeni çocukluğun miladı kabul edilse de geleneksel çocukluk zayıflayarak da olsa varlığını sürdürüyor. Küçük adam, küçük hanım, minyatür yetişkin, yaşlıların bastonu ve akıllı küçük gibi benzetmelerin yansıttığı geleneksel çocuk anlayışlarının farklı kültür ve coğrafyalarda sürdürüldüğünü biliyoruz.”* (Şirin, 2002).

Masalın daha sonraki bölümünde uğurböceği uçmaya devam eder; ama bir şeylerle meşgul olan hayvanları rahatsız etmek istemez. İlk olarak *“yavrularına uzun atlamayı öğretmekle meşgul”* olan bir kaplana rastlar. Uğurböceğinin bu eğitimi bölmek

istememesi dikkat çekicidir. Bu açıdan yazarın eğitime verdiği önemi fark edebiliriz. Ardından bir takım işlerle meşgul olan başka hayvanlara da uğramayarak yoluna devam eder. *“Saat tamir eden bir karga, çörek pişiren bir sansar, zayıflamak için koşan bir fil de rahatsız edilmemeliydi herhalde.”* dikkat edilirse bu hayvanların çalışmalar yaptıkları görülecektir. Yazar çalışan hayvanlar yoluyla çocuğa bir işle meşgul olunması gerektiği mesajını vermekte ve davranış eğitiminin kapısını aralamaktadır.

Uçmaya devam ederken bir çocukla karşılaşır. Masal neredeyse sırf bu çocuktan bahsetmek için yazılmıştır. Daha doğru bir ifadeyle çocuğun iç dünyasından yansıyanlar kitabın muhatabı olan diğer çocuklara savaşın çirkinliklerini gösterecektir. Bu çocuk masalın gizemli, zeki ve yaralı kahramanıdır. Savaşın çocukların dünyasına ya da genel ifadesiyle dünyamıza yaptıklarını anlatmaya başlayacak olan çocuk, bu büyük çirkinliğin karşısında güzel bir tasviri hak etmektedir.

“Saçları biraz uzamıştı çocuğun. Boynu da biraz inceydi. Gözlerine gelince... Böyle göz görmemişti uğurböceği. İçinden ışık yayılan, siyaha yakın koyulukta, ama biraz dalgın gözlerdi bu gözler.”

Çocukla karşılaşan uğur böceği çocuğun da diğer bütün varlıkların yaptığı şekilde bir dilek dilemesini beklemektedir.

“Çocuk konuştu ama bu bir dilek değil soru cümlesiydi: "Nereye gidiyorsun?" Uğurböceğinin beklemediği bir soruydu bu. Biraz şaşırarak "Bilmiyorum." dedi.”

Bu kısa diyalogdan sonra dilek dilemesini beklediği çocuğun mutsuzluğunu ve umutsuzluğunu vurgulayacak cümleleri kurmaya başlar.

“...çocuk yeniden bir soru sordu: "Mutlu musun yaşamaktan?" "Şeyyy, elbette." dedi uğurböceği. "Ben de olmak isterdim." dedi çocuk. Uğurböceği, çocuğun istediği hâlde neden mutlu olamadığını anlamaya çalıştı. Biraz çocuğun dalgın ve siyaha yakın koyu gözlerine, biraz da göklere baktı.”

Bir kimsenin yaşadığı hayattan memnun olması, hiç olmazsa içinde mutluluk kırıntıları taşıması o kimseyi hayata bağlayacaktır. Kahramanımız ise mutlu değildir. Oysa o da bütün çocuklar gibi mutlu olmak istemektedir. Takdir edileceği gibi dünyanın en mutluları hayatın gerçekleriyle yüzleşmemiş olan çocuklardır. Kırılarda gezinmek,

oyunlar oynamak, şarkılar söylemek, terlemek, elbiselerini kirletmek ve mutlu olmak her çocuğun hakkıdır. Çocuğun istediği hâlde neden mutlu olmadığı ve savaşın çirkinlikleri sonraki cümlelerde açıklığa kavuşur.

"Bir daha sordu çocuk: "Biliyor musun, bir bomba bir evin üstüne düşünce ne olur?" "Bilmiyorum." dedi uğurböceği, "Ne olur?" "Bilme, bilmemen daha iyi." dedi çocuk. "Peki, biliyor musun bir şehre uçaktan yüzlerce bomba atılınca ne olur?"

"Bilmiyorum." dedi uğurböceği. Gerçekten de bilmiyordu. Hiç bomba görmemişti, bombalanan bir ev veya şehir de görmediği gibi. Ama bu soruları böyle dalgın dalgın sorduğuna göre bu çocuk görmüş olmalıydı.

"Bunları da bilmemen daha iyi." dedi çocuk. "Peki, bilir misin, bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek?" "Bilmiyorum." dedi uğurböceği."

Bu gizemli çocukta savaşın açtığı yaralar bir dilek dilemesini mümkün kılmayan bir ümitsizlik atmosferi oluşturmuştur. Çocuğun bu ümitsizliği her yanını kaplamıştır. Bununla birlikte *"Bilme, bilmemen daha iyi."* derken aynı acıları bir başkasının yaşamasını istememektedir.

Savaşın o acımasız yüzünün bir çocuk için ne kadar korkunç olacağını hepimiz tahmin edebiliriz. Bu savaş yüzünden yaşadığı şehrin ve evinin bombalanmış olması, hele hele annesini kaybetmiş olması ise bir masal için fazlasıyla dramatiktir. Bu durumun masalda yer alması kurgulanmış dünyayla gerçek dünyanın yüzleşmesidir ve çocukların savaşmanın ne denli kötü bir sonuç olduğunu anlamasını sağlayacaktır.

Mevlâna İdris'in hayal ettiği dünya ile gerçek dünya arasındaki bu uçurum onun medeniyetin yeniden inşasına olan inancını zedelemektedir. Çünkü kendisinin de ifade ettiği gibi *"generaller bahçıvanlardan çoktur."* (Zengin, 1991) Mevlâna İdris, *"Çocuğun içinde kaç çiçek vardı acaba? Altı, dokuz, yirmi bir, belki de bir çiçek bahçesi... Kim bilir?"* diyerek bu güzel masalına devam ederken bütün bu ümitsizlik içinde bile çocukların içinde çiçekler açmasını isteyecek kadar naif bir yazardır. Savaşın ve çirkinliklerin dünyamızdan çekilmesi ise aslında mümkündür. Uğur böceği çocuğun yanından ayrılırken yine de bir dilekte bulunmasını ister.

"Bir şey dilemeyecek misin?" "Uçmanı diliyorum." dedi çocuk. Bir de yeryüzünü bir şeyle doldur, mümkünse tabii."

Yeryüzünün neyle doldurulacağı bellidir. Sevgi, bütün bu çirkinlikleri bomba kullanmadan yok edebilecek tek güçtür. Yazarın savaşın karşısına insanlık barışı adına çıkarabileceği en büyük ve en zararsız silah sevgidir.

Dünyaya geldiğimizde bir şey bilmiyorduk. Öğrendiğimiz her yeni davranış, duyduğumuz her güzel söz, tecrübe ettiğimiz her olay bizi biraz değiştirdi. Kimi zaman hayata bakış açımızı değiştirdi, kimi zaman bize yeni sorumluluklar yükledi. Uğur böceği de artık eski uğur böceği değildir. Yeni şeyler öğrenmiş ve o da değişmiştir.

“Sanki biraz ağırlaştığını düşünüyordu uğurböceği. Çocuğun konuşmaları onu biraz değiştirmişti. Bir saattir değil de bir yıldır yürüyormuşlar gibi bir hisse kapılmıştı.

Sonra göklere baktı ve uçmaya başladı... Küçük kanatları bir an yabancı gibi geldi.”

Yazarın savaşın karşısına sevgiyi çıkardığını ve dünyayı insanlık barışına davet ettiğini söylemiştik. Bu durum sözde kalmamalıdır. Masalımız bu noktada sevginin her an karşımıza çıkabileceğini ve dünya ne kadar ağır şartlar altında olursa olsun, bir ümidin hep var olduğunu göstermek adına masal, küçük bir aşk işaretiyle bitirilir.

“Bir tane daha uğurböceği vardı karşısında... Evet, ayna yoktu, bir tane daha uğurböceği vardı. Gitti diğer uğurböceğinin yanına, ikisi de birbirine biraz hayret, biraz sevinç, biraz da heyecanla baktılar. Bu bir sürpriz miydi? Sürprizse kimin sürpriziydi? Biraz konuştular... Ne hakkında dersiniz? Çok şey. Biraz birbirlerinin gözlerine baktılar. Ne gördüler dersiniz? Çok şey. Biraz sarıldılar birbirlerine. Ne hissettiler dersiniz. Çok şey. Sonra birbirlerinden birer dilek dilediler. Uçtular birbirlerinden. Gök büyüktür. Bir yerde tekrar buluştuklarına inanıyorum.”

4.5.HALKIN HAKİKATLE İMTİHANI: YAĞMURLU ŞEHİRDEKİ ADAM

Yağmurlu Şehirdeki Adam, sürekli yağmur yağan bir şehirde yaşayan elli iki yaşındaki bir adamdan bahsederek başlar. Elli iki yaşındaki bu adam, şehirde şemsiyesi olmayan tek kişidir. Mevlâna İdris, bu kahramanıyla Tuhaf Adamlar’a bir yenisini eklemiştir. Yağmuru ve ıslanmayı seven bu adam, hayatın hiç de şikâyet edilecek kadar kötü olmadığına inanmaktadır. Bu yönüyle yaşama sevinci taşıyan bir kahramandır.

“Güneş bu şehirde çok az görünürdü. Ve ne zaman güneş açsa, elli iki yaşındaki adam evinden çıkar ve rastladığı insanlara bütün bildiklerini anlatırdı.

Bütün bildikleri iki şeyden ibaretti. Rastladığı birisine bildiği bu iki şeyi hemen anlatmaya başlıyor ve şöyle diyordu:

-Gazete okurken öksürüyorum ve bir de ormanın derinliklerinden gelen bir geyik sesi duyuyorum.”

Yağmurlu Şehirdeki Adam’ın insanlara bildiklerini anlatması üzerinde durulması gereken bir konudur. Bilgiyi paylaşmak, insani bir sorumluluktur. Bildiklerini bilmiyormuş gibi yapmak, sorumluluk sahibi insanlara yakışmayacak bir davranıştır. Bununla birlikte bir insan her şeyi bilmek zorunda da değildir. Görüldüğü üzere Mevlâna İdris’in kahramanı da *iki şeyden ibaret* bir bilgiye sahiptir. Önemli olan çok bilmek değil; bildiğini insanlarla paylaşmaktır. Ayrıca kahramanın bildiği iki şey de çok ilginçtir: O, sadece, gazete okurken öksürdüğünü ve ormanın derinliklerinden gelen bir ses duyduğunu bilmektedir. Günümüzde bilgili ile malumatfuruşluk birbirine karıştırılmaktadır. Birtakım bilgilere sahip olup bilgiçlik taslama, bilgili olmak anlamına gelmez. Yağmurlu Şehirdeki Adam bu yönüyle çok bilgiye değil, öz beniyile ilgili bilgiye sahiptir. Bu bilgiyi ise paylaşmak gereği duymaktadır.

“Elli iki yaşındaki adam bunları söyledikten sonra oradan ayrılıyor ve başka bir adama rastlayınca aynı şeyleri ona da anlatıyordu. Sonra, başka bir adama ve sonra daha başka bir adama anlatıyordu aynı şeyleri.”

Bu noktada hakikat olarak adlandırdığımız bu öz bilginin karşısına şehrin insanı çıkmıştır. Yağmurlu Şehirdeki Adam, sadece kendisiyle ilgili bir gerçeği ifade etmektedir. Buna karşılık şehirdeki insanlar bu gerçekten sıkılmış ve rahatsız olmaya başlamışlardır. Zaten hakikat ilk elden açıklandığında ona teslim olan, onu kabullenen pek az insan bulunur. Bu tarihsel gerçek masalda da karşımıza çıkmaktadır.

“Bir gün şehirdeki insanlar kızdılar ve: "Bu sözlerden bıktık. Sen gazete okurken öksürürsün ve ormandan gelen bir geyik sesi duyuyorsun biz ne yapalım?" dediler.

Sonra da elli iki yaşındaki adamı kolundan tutup şehrin dışına çıkardılar. Ve ona dediler ki: “Bir daha buraya dönme, seni istemiyoruz.””

Yağmurlu Şehirdeki Adam kendisinde bulduğu bir gerçeği ifade eden her insan gibi buna itiraz etmeyerek şehri terk eder. Fakat masalda asıl problemi de bu durum ortaya çıkarır:

“Ertesi gün şehirdeki herkes ama herkes gazete okurken öksürmeye ve ormanın derinliklerinden gelen bir geyik sesi duymaya başladı. Hepsi de şehirden çıkardıkları o elli iki yaşındaki adam olmuşlardı.”

4.6.FARKLI BİR YAŞAM TECRÜBESİ: TERSİNE ADAM

Almancaya da çevrilmiş olan Tersine Adam isimli masal, birçok bakımdan diğer masallardan ayrılır. Hatta Tersine Adam, Mevlâna İdris Zengin masalları arasında bile ayrılarak farklı bir yere konulmalıdır. Mevlâna İdris’in üslubu; eserlerini vücuda getirirken kullandığı zihinsel yeteneği; üslup ve yeteneğin bütünlüğünden ortaya çıkan özgünlük, yazdığı her metinde görülebilir. Fakat Tersine Adam bu kabına sığmaz yazarın, zirve sayılabilecek metinlerinden birisidir. Bahsettiğimiz özgünlüğün en ileri noktasına ulaşmıştır. Çünkü Tersine Adam hem konusu itibariyle, hem kurgusu itibariyle hem de karmaşık birçok kavramı sade ve etkileyici bir biçimde ifade edilebilmesi yönüyle diğer masallardan farklılaşmaktadır.

“Adamın biri 60 yaşında doğdu.”

Cümlesiyle başlayan masal, çocuğun böyle bir şeyin gerçek olmasının mümkün olmayacağı düşüncesini, sıkı bir sarsıntıya uğratarak devam eder. Böylelikle yazarın felsefi yaklaşıma ve çocukta felsefe bilincinin oluşmasına katkı sağladığı görülecektir. Bu tavrıyla da yetinmez Mevlana İdris, biraz daha ileri giderek genel geçer kabullere, bu kabullerin de yanlış olabileceğine vurgu yapar. Genel geçer kabuller elbette vardır fakat bize ters gelen her düşünceyi sorgulamaksızın kabul ya da reddetmek de doğru değildir.

“Dünyanın döndüğünü kimse görmez ama, herkes inanır. Amerika'yı ya da Avustralya'yı pek az insan gördüğü hâlde, oralardaki yüksek binalardan ve uçsuz bucaksız topraklarda zıplayarak dolaşan kangurulardan söz açan on binlerce insan vardır.”

Yazar genel geçer kabullerin dahi irdelenebilmesi gerektiğini ve bu alışılmış kabullerin sorgulanmaksızın düşünce dünyamıza girmesini doğru bulmamaktadır.

“Belki buna inanmayanlar, itiraz edenler olacak. Ama bu dünyada itiraz edecek öyle çok şey var ki, hepsine itiraz etmeye kalksanız, ömrünüz geçer gider de ruhunuz bile duymaz.”

Bir adamın nasıl altmış yaşında doğabileceğini küçük birer filozof da olsa çocuklar cevaplandıramayacaktır. Yazar, bu şaşırtıcı girişin ardından çocuk okuyucuyu biraz rahatlatmak istercesine kahramanın kendine has çelişkisini kullanır.

“Adam 60 yaşında doğdu. Ne yapabilirsiniz ki? 0, Tersine Adam'dı...”

Altmış yaşından hayata başlayan Tersine Adam, herkesi şaşkınlığa uğratmıştır. Doğumdan sonra annesini kutlamış; otuz yaşındaki babasına *"Baba merhaba, ben doğdum!"* demiştir.

İnsanlara tuhaf gelen farklı durum ve düşünceleri açıklamaya çalışmanın yersiz bir çaba olduğundan hareketle felsefi düşüncenin de insanların genel kabullerine bağlı değil; kendi içinde bir tutarlılığa sahip olması yeterli görülmektedir.

“Aslında kalpsiz değildi. Ama bu insanlara bir şey anlatmaya çalışmak tamamıyla yersiz bir çaba idi. Onlara anlattıkça ya bayılacaklar, ya da sürekli şok hâli içinde bulunacaklardı.”

Masal, Tersine Adam'ın hayatını nasıl tersinden yaşadığını ilgi çekici bir dille anlatırken bir bakıma çocuklara zihin jimnastiği yaptırmaktadır.

“1996 'da doğmuştu ve doğduğunda 60 yaşındaydı. Bir yıl sonra, yani 1997 yılında kendi yaşıtı olan adamlar 61 yaşına bastığında Tersine Adam 59 yaşına bastı. Ve bir yıl sonra, 1998'de Tersine Adam 58 yaşında idi. Tersine Adam'dı o. Günleri tersine yaşıyordu. Pazar, cumartesi, cuma, perşembe, çarşamba, salı ve pazartesi olarak. Ayları da öyle... Haziran, mayıs, nisan, mart..”

“Merdivenleri çıkarken en üst basamaktan, inmek içinse ilk basamaktan başlıyordu. Onun merdivenlerden asla inemediğini veya çıkamadığını düşünmek yanlış olur.”

Bu ilginç cümleler kabına sığmaz çocukları bile okumaya, anlamaya çalışmaya sevk edecek ölçüde başarılıdır.

“Giyinirken de öyle.. Önce ceketini giyyordu, sonra gömleğini, sonra atletini... Önce ayakkabısını giyyordu, sonra çorabını. Soyunurken de öyleydi Tersine Adam. Önce çorabını çıkarıyordu, sonra ayakkabısını. Önce atletini çıkarıyordu, sonra gömleğini, sonra ceketini. Evet, zor oluyordu ama öyle yapıyordu. Sabahleyin akşam yemeğini, öğleyin öğlen yemeğini yiyor ve akşam olduğunda ise sabah kahvaltısını yapıyordu. Sofraya oturduğunda doymuş olarak oturuyor, kalkarken acıkmış olarak kalkıyordu.”

4.7.SABİT BAKIŞ AÇISI ZİHNİ KÖRELTİR: BİR ÇUVAL GÖZLÜK

Çocuk Vakfı Yayınları arasından çıkan “Çinçinli Masal Sokağı” adlı kitapta yer alan ‘Bir Çuval Gözlük’ isimli masal, nesnelere ve olaylara yaklaşırken sabit fikirli ve ön yargılı olmamak gerektiğini çocuksu bir dille anlatır.

Masal sabit fikir ve ön yargıları aşmak gerektiğini vurgular. Eserde çocuklar için felsefe öğretiminde önemli yer teşkil eden temel noktalar bir arada yer almaktadır. Yazar bu temel noktaları çocuğa sezdirmekte ve çocukların böyle bir tavır sahibi olmasına yardımcı olmaktadır.

Gerektiğinde bakış açısının değiştirilmesi, olaylara farklı açılardan yaklaşılması ve insanların kendi fikirlerinin önüne yine kendi çizdikleri setleri koymamaları gerektiği gibi fikirler çocuklar için kolay kavranabilecek olmamasına karşın, bu fikirler Bir Çuval Gözlük adlı masalda ustaca işlenmiştir.

“Çocuğun gözleri vardı ve gökyüzünde güneş vardı. Bu nedenle çocuk bir güneş gözlüğüne sahipti. (...) Geceler de vardır. Güzel bir gecede gezinirken çocuğun gözleri gökyüzündeki aya takıldı. "Benim niçin ay gözlüğüm yok" dedi ve ertesi gün hemen bir ay gözlüğü satın almak istedi. Fakat hiçbir yerde ay gözlüğü satılmıyordu. Çocuğun canı sıkılmıştı. "Ay gözlüğü satılmıyor diye gece ay gözlüğü takmadan dolaşacak değilim ya" dedi ve üç gün uğraştıktan sonra kendisine bir ay gözlüğü yaparak gece gezmelerine ay gözlüğü ile çıkmaya başladı. Artık mutluydu.”

Mevlâna İdris masalda, başlangıçta sadece güneş gözlüğü olan bir çocuğun, zamanla çevresinde gördüğü her şey için başka bir gözlük kullandığını, en sonunda ise çevresindeki hiçbir varlığı onun için kullandığı gözlük olmadan göremediğini anlatmaktadır.

“Sonra, matematik çalışırken takmak için matematik gözlüğü aradı ve bulamadı. Müzik dinlemek için ayrı bir gözlük aradı. Beyaz renk için ayrı ve mavi renk için ayrı gözlükler aradı. Denize bakmak için deniz gözlüğü aradı. Ağaca bakmak için ağaç gözlüğü aradı. Aradı ve hiçbirisini de bulamadı. Bütün bu gözlükleri kendisi yapmak zorunda kaldı ve yaptı.”

Çevresinde varlıklara bakmak için kullandığı bu gözlükler zamanla artmaktadır. Öyle ki çocuk artık bu gözlükleri taşıyamaz, karıştırır. En sonunda gözlükleri taşımak için bir gözlük çuvalı edinir. Karıştırmamak içinse ‘gözlük gözlüğü’ yapar.

“Çantası gözlüklerle dolmuştu. Yeni gözlükler çantaya sığmayacaktı. Terziye gitti ve büyük bir gözlük çuvalı diktirdi. Artık bütün gözlükler bu çuvaldaydı.”

“Bu kadar çok gözlüğü birbirine karıştırmamak için bir gözlük daha gerekiyordu: Gözlük gözlüğü... Onu da yaptı.”

Masalın düğümü bu noktada atılır. Çünkü bütün bu çabalar, çocuğun gözlüksüz görme yeteneğini kaybetmesine neden olmuştur.

“Bir gün çocuk müthiş bir gerçeği farketti: Ay gözlüğünü takmadığı zaman ay’ı göremiyordu. Müzik gözlüğünü takmadığı zaman şarkıyı işitmiyordu. Pazartesi gözlüğünü takmazsa o günün pazartesi olduğunu anlamıyordu. Balık gözlüğünü takmazsa balık tutamıyordu.”

Yeni gözlükler yapmaktan vazgeçen çocuğun yardımıyla, hem çocuklar hem de çocuk ruhunu kaybetmemiş yetişkin okurlar; bir nesneye, bir kavrama ya da bir olguya sürekli aynı gözlüklerle yani aynı açıdan bakmanın düşünce dünyasını körelteceğini fark edeceklerdir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

DUYGU DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ EĞİTİMİ

5.1. MEVLÂNA İDRİS ZENGİN MASALLARINDA DUYGU, DÜŞÜNCE VE DAVRANIŞ EĞİTİMİ

Türk Dil Kurumu Sözlüğünde *duygu*; *belirli nesne, olay veya bireylerin insanın iç dünyasında uyandırdığı izlenim* olarak tarif edilmektedir (TDK, 1998: 648). Duygu, bir bakıma insanın kendisi için önemli ve değerli olaylar karşısındaki içsel düşüncesini ve bu içsel düşüncenin sonuçlarını ifade eder. Zaten insanı diğer canlılardan ayıran en temel özelliklerden birisi de duygularıdır. Bununla birlikte insanlar bebeklikten itibaren duygulara sahiptir. Bebeklerin ağladıkları, korktukları, sevdiklerini fark ettikleri herkesçe bilinir. Duygu dünyasına bakarak bir insan hakkında birtakım yargılara varılabilir. Çocuğun duygusal gelişimi; davranış gelişimini de doğrudan etkilemektedir. Bu durum çocukların duygu dünyasını sağlam temeller üzerine inşa etmenin önemini ortaya koymaktadır.

Mevlâna İdris Zengin masalları duygu eğitiminde öğüt verici olmaktan çok sezdirmeyi amaçlar. Hiç şüphesiz bu tutum eğitsel olarak da en doğru tutumdur. Bir çocuk zaten nasihati küpe edip kulağına takmayacaktır. Ancak vermek istenen ileti sezdirildiğinde ve ince bir ustalıkla çocuk ruhuna işlendiğinde çocuğu etkileyecek ve sırası geldiğinde onu kontrol edecektir. Mevlâna İdris masallarına baktığımızda duygu eğitimi olarak görebileceğimiz: Güzel bir dünya teklifi, insanlık barışına çağrı, iyiyi ve güzeli fark edebilme, iyilik yapma arzusu, anne sevgisi ve şefkati, tabiat sevgisi, hırsın çirkinliği gibi birçok duygunun sezdirilerek çocuğa verildiği görülecektir.

5.2. SEVGİ

“Herkes sevgi ve gül yaprakları...”

Sevgi insanlığın varoluşundan bu yana en temel ve derin duygudur. Bu duygu ile yaşamımız anlam kazanır. Bu durumun farkında olan Mevlâna İdris, masallarının temelinde de sevgi duygusu bulunmaktadır.

Sevgi konusunun en özel anlatımına sahip olan Mevlâna İdris masallarından biri Romantik Tilki'dir. Masal ormanda karşılaştığı bir menekşeye masallar anlatan bir tilkinin başından geçenleri konu edinmektedir.

“Yaşlı bir andız ağacının dibinde yaşayan küçük menekşe için sabahın anlamı bir tilkiydi. Çünkü tilki, her sabah küçük menekşenin yanına" gelip önünde saygıyla eğilir ve "Mutlu sabahlar efendim!" deyip giderdi. Küçük menekşe için gecenin anlamı yine tilkiydi. Çünkü her gece tilki, küçük menekşeye bir masal anlatır; menekşe uyur, tilki de evinin yolunu tutardı.”

Bir tilkinin ve menekşenin birbirlerine olan sevgilerini *sabahın ve gecenin anlamı* olarak ifade edilmesi bile yazarın sevgiye biçtiği değeri göstermektedir. Bununla birlikte masal, ormanda çiçek toplayan iki çocuğun menekşeyi koparmasıyla merak uyandıran yapısını korumayı başarır.

“Tilkinin kalbi birden acıyla doldu. Çocuklar, küçük menekşeyi de koparmışlardı. Tilkinin gözünden iki damla yaş aktı. Yaşlı andız ağacının altı artık boştu.”

Fakat tilki menekşeden vazgeçmez ve çocukları evlerine kadar takip ederek bir bardağa koyarak pencerenin kenarına yerleştirdikleri menekşeye masalını yine anlatır.

Çınçınlı Masal Sokağı'nda yer alan Güneşin Uyuduğu Yer adlı masal, sevgi dolu bir kalbin sıcaklığını ifade etmesi bakımından çok özel bir yere sahiptir. Masalda sürekli doğup batmaktan çok yorulmuş olan güneş, biraz uyuyup dinlenecek bir yer aramaktadır.

“Güneş, sayısız defa doğup batmaktan yorulmuştu. Birazcık uyumak istedi. "Nerede uyusam?" diye düşündü. Gökyüzünde uyuyacak bir yer yoktu. Ama yeryüzünde belki de uyuyacak bir yer bulabilirdi.”

Denizden ve buluttan yardım isterse de her ikisi de haklı sebeplerle ve yine insan ve hayvan sevgisine vurgu yaparak yardım edemeyeceklerini açıklar.

“Denize sordu:

- *Afedersiniz, öyle çok yoruldum ki... Biraz uyumazsam bitkinlikten mahvolacağım. Acaba sizin üzerinizde uyuyabilir miyim?"*

Deniz, bu yorulmuş güneşe baktı ve:

- *Üzerimde uyumanızı isterdim ama öylesine sıcak öylesine sıcaksınız ki, üzerime yattığınızda ben kuruyuverir giderim. Ama ben kurursam balıklar nereye gider sonra? Hepsi de ölürler, dedi.*

Güneş: Yorgunum ve uyumak istiyorum, dedi. Kısa bir süre için benim yatağım olur musunuz?

Yağmur yüklü bulut: İsterdim ama susuzluk çeken bir ülkeye yağmurlarımı boşaltmaya gidiyorum. Ordaki insanlar kaç haftadır beni bekliyorlar. Siz üzerime yatarsanız, yağmur damlaları buhar olup uçuverir. Peki insanlar? Lütfen bağışlayın. Bu insanların yağmura ihtiyacı var. Gitmem gerekiyor, dedi ve gitti.”

Bir bahçede ağaçların altında oturmuş papatya falı bakan, küçük bir kız çocuğuna rastlayınca aynı teklifi ona da yapar.

“Bir bahçede ağaçların altına oturmuş küçük bir çocuk gördü. Çocuk, elindeki papatyanın yapraklarını bir bir kopartıyor ve "seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor" diye mırıldanıyordu. "Hey, baksana" dedi güneş. Çocuk, başını papatyadan kaldırıp, yüzünü güneşe çevirdi ve gözlerini kırıştırtıp sordu: "Bana mı diyorsunuz?"

Küçük çocuk hiçbir şey olmamış gibi güneşi kucağına alır ve kalbine yatırır. Bu duruma çevredeki bütün varlıklar şaşırmıştır.

“Evet, dedi güneş. "Çok yorgunum ve uyumak istiyorum. Beni uyutacak yerin var mı?" Çocuk sevinçle ellerini çırparak "ah, tabii var, gelsene" dedi ve kollarını iki yanına açtı. Ve güneş hafifçe çocuğun kollarına inerken bahçe şaşırdı, karıncalar şaşırdı, ceviz ağacı, kiraz ağacı, akasya ağacı şaşırdı, serçeler şaşırdı, papatya şaşırdı.”

Sevgiyle dolu olan bu küçük kalp güneşten daha sıcaktır. Güneşin sığınabileceği tek yer bu küçük kalptir.

“Çocuk hiç ama hiç şaşırmamıştı. "Sen ne kadar da yorulmuşsun böyle" dedi. Ve sonra uyuması için güneşi kalbine yatırdı... Güneş, gerçekten de öylesine yorgundu ki çocuğun kalbinde hemen tatlı bir uykuya daldı. Çocuk ise papatya yapraklarına sormaya devam etti: "Seviyor, sevmiyor, seviyor, sevmiyor"

Kimi günler gökyüzünde güneşi göremezsek sakın telaşlanmayalım. Çünkü o, yine yorulmuş ve uyuyabileceği tek yere gitmiştir; o küçük kalbe.” (G.U.Y.)

Masalın bu satırlarında tasavvufî bir göndermenin de bulunduğu belirtilmelidir. Tasavvufî düşüncede Allah'ın evrene sığmayacak ölçüde sonsuz sevgiye sahip olduğu fakat bu sonsuz sevginin O'na inanan bir kalbe sığabileceği fikri hâkimdir.

Havuç Havuç Havuç adlı masalda kahramanımız dünya insanlarına şöyle seslenmektedir:

“... Bu mesajın dünyadan uzaya gönderildiği akşam, çocuk yine dünya televizyonlarındaydı. Yine o sevimli yüzü ve incecik sesiyle konuşmaya başladı.

“Herkes merhaba. Herkes sevgi ve gül yaprakları...” (H.H.H.)

Herkes sevgi ve gül yaprakları ifadesi Mevlâna İdris'in sevgiyi nasıl özümlediğini, sevgiye yaklaşımının ne kadar naif olduğunu ortaya koyması bakımından önemlidir.

Sevginin konu edildiği masallardan birisi de Dünyanın En Uğurböceği'dir. Sevgi, masalın ana teması değilse de çok güzel bir tasvirle anlatılmıştır:

“Bir tane daha uğurböceği vardı karşısında... Evet, ayna yoktu, bir tane daha uğurböceği vardı. Gitti diğer uğurböceğinin yanına, ikisi de birbirine biraz hayret, biraz sevinç, biraz da heyecanla baktılar. Bu bir sürpriz miydi? Sürprizse kimin sürpriziydi? Biraz konuştular... Ne hakkında dersiniz? Çok şey. Biraz birbirlerinin gözlerine baktılar. Ne gördüler dersiniz? Çok şey.”

Sevgiyi biraz hayret, biraz sevinç, biraz da heyecan olarak tanımlamak belki de en doğru yaklaşımlardan biri olacaktır. Aynı masalın kahramanı olan gizemli bir çocuğun dilinden dünyanın sevgiyle doldurulması istenmiştir.

“Bir de yeryüzünü bir şeyle doldur, mümkünse tabii.”

5.2.1. Anne Sevgisi ve Şefkati

Sevginin konu edildiği masallardan biri de Tersine Adam'dır. Ancak Tersine Adam' da daha çok anne sevgisi ve şefkati işlenmektedir:

“Eve yaklaştıkça babanın içindeki karmaşık duygular artıyor, annenin oğlunu nasıl karşılayacağını düşünüyordu. Ya anne olanlardan hiçbir şey anlamaz ve ikisini de evden kovarsa! Olur muydu? Baba öyle bir durumdaydı ki, o anda her şeyin

olabileceğine inanıyordu. Evin zilini baba çaldı. Kapıyı açan anne birden bir çığlık attı: "Oğlum! Şimdiye kadar nerdeydin. Şunun hâline bak. Siz şimdi acıkmışsınızdır da. Hadi bakalım hemen sofraya..."

"Bu yemeklerin tadı farklıydı. Bu yemekleri annesi pişirmişti."

"Tersine Adam kendisi için hazırlanan odada Çiçekli bir yorgan altında uyurken, annesi, yıllardır görmediği oğlunun yüzünü seyrediyordu."

"Ve bir kadın yıllardır görmediği oğlunu seyrediyordu. O, bir anneydi. O bir anneydi."

Anne sevgisine değinilen bir başka masal Dünyanın En Uğurböceği'nde ise durum dramatik bir soruyla açıklığa kavuşturulur. Savaşta annesini kaybeden bir çocuğun sorusu şöyledir:

"Peki, bilir misin, bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek?"

Çinçinli Masal Sokağında yer alan Havuç Havuç Havuç adlı masalda anne çocuk ilişkisine ve iletişimine güzel bir örnektir. Masalın annelerle ilgili olarak yapılan farklı bir vurgu da annelerin sonu gelmez bir uğraş olarak sürekli yemek yapmaları ve bu yemeklerin çok güzel oluşudur.

"...Yemek de bunlardan biridir ve sonu gelmez bir uğraştır. Yemeğin güzelini anneler yapar." (H.H.H.)

5.2.2 Baba Sevgisi ve Sorumluluk Yükleme

Ütüsüz Ayakkabılar adlı eserde yer alan Behram Geriye Dön adlı masal çocuğa baba sevgi ve saygısını aşılacak biçimdedir. Masalın bu giriş kısmında Aile büyüklerinin ve özellikle babaların çocuklarına yüklediği sorumluluklar ve bu davranışının haklı bir sebebi olduğu vurgulanmaktadır.

"Behram, öğle yemeği için ekmek almak üzere evden çıktığında saati onüç otuzu gösteriyordu. Babası hep böyle yapar, öğle yemeği için ekmek almaya Behram'ı gönderirdi."

Behram, her zamanki yoldan firma doğru giderken babasını düşünüyordu. Babası, akşamları ekmeği kendisi getirdiği halde, öğle için acaba niçin kendisini gönderiyordu."

Herhalde bir bildiği vardı babasının. Çünkü ne zaman babasının isteklerinin aksine hareket etse, başına garip birşey gelirdi.”

5.2.3. Hayvan Sevgisi

Sevgi konusuna temas eden bir başka masalımız Vejetaryen Aslan’dır. Bu masalda ormanın kralı aslan hayvanların artık birbirini yemesini yasaklamış ve bu durum hayvanlar arasında bir sevgi ve saygı ortamı oluşmasını sağlamıştır:

“Birbirini yemeden geçen aylardan sonra, değişik bir şey keşfetmişlerdi: Birbirlerine saygı ve sevgi... Mesela kaplan, yavru bir ceylana rastladığında dilini şapırdatıp onu yemek için üzerine atılacağına, saygılı bir şekilde eğilip: "Günaydın küçük ceylan, sabah sabah nereye gidiyorsunuz böyle?" diyordu.”

Aynı masalda hayvan sevgisine de vurgu yapılmaktadır. İnsanlara bir zararı dokunmadığı hâlde, insanların savaşa gidiyormuşçasına bir tavrı andıran öfkesine ise anlam verilememektedir.

“Ertesi sabah güneş doğarken tepeden tırnağa çeşitli silahlarla donanmış on beş avcı ormanın yolunu tutmuştu. Tabancalar, tüfekler, uzun namlulu, pompalı tüfekler, çeşitli büyüklükte avcı bıçakları, fişekler, palaskalar, ayaklarda avcı botları... Gören de zannederdi ki bu adamlar savaşa gidiyor... Hayır, ormana gidiyorlardı. Hiç silahı olmayan hayvanları vurmaya...”

5.2.4. Doğa Sevgisi

Kardan Tavşan adlı masalda doğa sevgisi işlenmektedir. Masalın başlangıç cümleleriyle çocukların iç dünyalarında mutlaka doğaya karşı bir ilgi ve sevgi uyanmasını sağlayacak türdendir.

“Yerler uykudayken gökler uyanıktı. Kediler, çocuklar, babalar ve anneler uykudayken gökten ilk kar taneleri sessizce düşmeye başladı yeryüzüne. Sonra yüzlercesi, sonra milyonlarcası, yavaş yavaş, yumuşacık uçarak, savrularak düştüler, düştüler, düştüler.”

Karın yağışını çok güzel bir şekilde tasvir eden bu cümleler, doğanın en çetin şartlarını içinde taşıyan kışı çocuklara sevdirebilecek niteliktedir. Bu cümleleri okuyarak büyüyen bir çocuk elbette kış gelsin, kar yağsın isteyecektir. Bu durum çocuğa bir doğa sevgisi kazandıracaktır. Aynı masalda çocukların yaptığı kardan

tavşanın ise yanına kardan bir ağaç yapıldığını görünce mutlu olması ve çocukların bu mutluluğu artırmak için kardan ağaçlardan bir orman yapmaları ise yazarın çocuklara vermek istediği doğa sevgisinin boyutlarını gözler önüne sermektedir.

“Başka bir çocuk kardan bir ağaç yaptı tavşanın yanı başına. Kardan tavşan, kardan ağacı görünce mutlu oldu galiba. Zeytinden gözlerinden birisini kırptı.”

Çocukların dünyasında ormana zarar veren hiçbir şey yoktur. Masal dünyadaki orman kıyımlarına bir eleştiri ile son bulmaktadır.

“O büyük ve güzel kardan orman... Öylece kaldı her şey. Bir şey bozulmadı, bir şey yok olmadı.”

Doğa sevgisinin konu edildiği masallardan biri de Sessizlik Torbası’dır. Bu masalda doğa olaylarından yağmurla ilgili söylenenler çocukları etkileyici niteliktedir.

“Kimi akşamlar yağmur yağırdı. O zaman yalnızca yağmurun sesini dinlerdi çocuk. Kelimeler hiç yağmurun sesinden daha ilginç olmadı. Çocuk en güzel rüyalarını yağmurdan sonra uyurken gördü.”

Dünyanın En Uğurböceği’nde çocukların doğaya bakış açısını değiştirecek güzel bir tabiat tasviri bulunmaktadır.

“...kırlara gidersek renkli şeyler görürüz. Yeşil çimenler, büyük ağaçlar, küçük ve neşeli dereler, mavi gökler, çeşitli kuşlar, kertenkeleler, durmadan vıraklayan ama ne dediğini anlayamadığımız kurbağalar, belki bir tavşan, mor bir kelebek, belki bir sincap ya da tilki...” (D.E.U.)

Çocuklarımızın iç dünyalarında doğa sevgisi için de yer açılmalıdır. Doğayı sevdiremediğimiz bir çocuk büyüdüğünde doğadaki hiçbir varlığa karşı sevgi beslemeyebilir. Bir güzelliğe bağlanmayan kalpler kötülüğe yöneleceğinden, çocuklarımızın kalbine sevgi tohumları atılmalıdır.

5.3. GÜZEL BİR DÜNYA TEKLİFİ

Mevlâna İdris Zengin masalları neredeyse bütünüyle güzel bir dünya teklifi için yazılmıştır. Çünkü yazarın içinde taşıdığı duygular güzel bir dünyanın inşasına yöneliktir. Çocuklara yönelik yazmasının belki bir nedeni de çocuğun dünyasının zaten güzel oluşu ve bu güzelliğin asla kaybolmaması gerektiğine olan inancıdır.

"Bir gün gelecek siz de benim gibi ihtiyarlayacaksınız, oynayın çocuklar oynayın, kimseyi dinlemeyin. İçinizden geldiği gibi oynayın. Hatta terli terli su için. Boş verin büyükleri, onlar sizi anlamaz ki..." (D.A.)

"Dünya dönüyor ve görünüşte her şey normal işleyişiyle devam ediyordu..." diyen yazarımız aslında dünyanın bu hâlimden pek de memnun değildir. Üstelik Tuhaf Adamlar'ı yazarak bu normal işleyişe karşı duruşunu sergilemektedir. Dünya ve anlamı üzerine düşünmeyen, kendini dünyanın akışı içerisine bırakıp amaçsızca ya da basit, sonuçları dünyaya ait ve dünyada kalacak olan hedeflere koşturan insanlara güzel bir dünya teklifinde bulunmaktadır.

"Geçip gidiyordu insanlar, geçip gidiyordu."

"Yeryüzüne nasıl basıyorlar diye ayaklarına bakıyordu."

"...herkes telaşlıydı. Hızlı olmak, geç kalmamak zorundaydılar."

Modern insanın yalnızlaşması ve topluma yabancılaşması bugün dünyamızın içinden çıkılamayan önemli bir sorunudur. Bu içinden çıkılamaz durumu ancak güzel medeniyetimizin bakış açısını taşıyan güzel bir dünyayı yeniden kurmakla olur. Bu noktada güzel bir dünya teklifi vardır.

"Üç kişilik çorba pişiren kaç kişi bu çorbayı beraber içecek üç kişi bulabilir, hepimiz hepimize bu kadar yabancılaşmasak olmaz mıydı ?"

"Sonraları tek başına kaldı adam. Tek başına iken de tek başına, kalabalıkların içinde de tek başına idi."

Oysa dünya güzeldir. Yaşama sevincini kaybetmeyen, çocuk olarak kalmayı ya da içindeki çocuğu öldürmeyen insanlar için daha güzel olabilir. Yazar çocuklarla birlikte büyüklerle de daha güzel bir dünya teklif etmektedir.

"...kırlara gidersek renkli şeyler görürüz. Yeşil çimenler, büyük ağaçlar, küçük ve neşeli dereler, mavi gökler, çeşitli kuşlar, kertenkeleler, durmadan vıraklayan ama ne dediğini anlayamadığımız kurbağalar, belki bir tavşan, mor bir kelebek, belki bir sincap ya da tilki..." (D.E.U.)

Yazarın teklif ettiği dünyada bombalar değil, çiçekler olacaktır; generaller değil, bahçıvanlar olacaktır. Şehrin gürültüsü değil, sessizliğin sesi olacaktır. Böyle bir dünya belki hayalîdir; fakat yaşadığımız dünyadan daha güzel olduğu da gerçektir.

5.4. SAVAŞIN ÇİRKİNLİKLERİ BARIŞIN GÜZELLİKLERİ

Acayip Hayvanlar serisinin birinci kitabı olan Dünyanın En Uğur Böceği adlı masalın ana temasını savaşıñ çirkinlikleri oluşturmaktadır. Savaşıñ çirkinlikleri bir uğurböceğinin bazı hayvanların dilekleri arasında yaptığı seyahatin sonunda gizemli ve kırıñ ve kim olduğu nerede yaşadığı meçhul bir çocukluğun o saf ve temiz dünyasından gerçek dünyanın acımasızlığına işaret eder.

"Sen bir dilek dilemeyecek misin peki?" dediğinde çocuğun siyaha yakın koyu gözlerinden kocaman bir damlanın yanaklarından hızla yuvarlanarak dudaklara doğru gittiğini gördü."

Dünyada barışıñ yok oluşu, savaşların insanlık vicdanında açtığı yaralar bir çocuğun diliyle aktarılmaktadır.

"Peki, biliyor musun bir şehre uçaktan yüzlerce bomba atılınca ne olur?"

"Bilmiyorum." dedi uğurböceği."

"Biliyor musun, bir bomba bir evin üstüne düşünce ne olur?"

"Bilmiyorum." dedi uğurböceği..."

"Peki, bilir misin, bir anne artık hiç olmayacak, bu ne demek?"

"Bilmiyorum." dedi uğurböceği."

Bütün bu sorular gizemli çocuğun dilinden ve çocukların dünyasından hem diğer çocuklara hem de yetişkinlere verilen bir derstir. Dikkat edildiğinde yazarın asla öğüt verici bir dil kullanmadığı görülecektir. Mevlâna İdris, çocuklara öğüt vermez; dünya milletleri savaşmamalıdır gibi doğrudan bir cümle kurmaz; fakat savaşı aslında bir evin yıkılışı, bir şehrin yok oluşu, bir annenin ölümü gibi sonuçlarıyla aktararak çocuğun empati kurmasını ve böylelikle savaşıñ çirkinliğini vurgular.

Mevlâna İdris Zengin' in Ütüsüz Ayakkabılar (2004) adlı kitabında yer alan bir başka masalı "Behram Geriye Dön" ise savaşların barış adına ve adıyla yapılıyor olması çok çarpıcı bir biçimde vurgulanarak eleştirilmektedir.

“Biraz sonra Birinci Dünya Savaşına rastladı. “Neden” diye sordu savaşan askerlere. “Barış için” dedi savaşan askerlerden birisi.”

Aynı masalda tarih içerisinde tersinden bir yürüyüş yapan Behram adlı çocuk, İkinci Dünya Savaşı’na şahit olmakta; insanların yaşamını ve özgürlüğünü yok eden modern dünyaya verilebilecek en güzel cevaplardan birini vermektedir.

“Niçin savaşıyorsunuz?” dedi. “Bizim işimiz savaşmak.” dedi askerler. “Saçmalıyorsunuz” dedi Behram. “Şu attığınız atom bombasının savaşmak olduğunu söyleyemezsiniz herhalde.”

Mevlâna İdris’in düşünce dünyasının bağlı olduğu medeniyet tasavvuru, savaşların dünyamızdan çekilmesini ister, dünyanın barışla dolmasını arzu etmektedir. Hayatın dünyaya barış ve hoşgörü getirilmesi uğrunda harcanması gerektiğinin savunur.

“Şu attığınız atom bombasının savaşmak olduğunu söyleyemezsiniz herhalde.” cümlesi savaşın da bir hukuku olduğunu, olması gerektiğini işaret eder. Savaşlar, maalesef, dünyanın bir gerçeği hâline geldi ve belki de dünyanın sonunu, insan ırkının sonunu da savaşlar getirecek. İlkel toplumlardan bu yana savaşmak ıskallığından bir şey kaybetmiş değildir. Hatta günümüzde daha acımasızdır, atom bombasıyla birlikte ise insani boyutunu tamamen kaybetmiştir.

Yine Ütüsüz Ayakkabılar adlı kitapta yer alan “Dünya’nın En Güzel Bombası” isimli masalda savaşın çirkinliklerine ve insanlığı saran ‘yok etme’ duygusunun ne denli kötü olduğu, savaşta kullanılmak üzere yapıp, bir ormanda saklanan bombanın ağzından anlatılmaktadır.

“Fabrikada üretilirken, kendisi hakkında konuşulanları duyduğunda elinde olmadan gururlanmıştı. Onu yapan mühendis ve işçiler, yapımının her aşamasında büyük bir titizlik göstermişler, yapım tamamlandığında ise gözleri parlayarak “bu müthiş bir bomba oldu. Herhangi bir yere atılması halinde korkunç bir etki yapacağı daha şimdiden belli” diye kendi aralarında konuşmuşlardı.”

Bomba yerleştirildiği ormanda günlerin geçişini ve hep görevini yerine getireceği günü beklemektedir. Masalda anlatılan bomba için en önemli an patlama anıdır ve hep bu anı beklemektedir. Bir gün ormana gelip, yaban çileği toplayan ve aralarında annelerinin bu çileklerle yapacağı marmelatı konuşan iki kardeşi görür. Bu olayın ardından hep beklediği patlama anını farklı bir biçimde düşünmeye başlar. Artık içini

bir yok etme duygusu sarmıştır. Bomba patladığında, yok edecekti. Bu korkunç bir şeydi.

“Bomba dikkatle bakınca bu sisin içinde o küçük çocukları gördü. Kendisi patladığı anda çocuklar havaya savruluyordu. Elllerinde babalarının getirdiği çörek vardı. Çöreğe annelerinin yaptığı marmelatı sürmüşler, tam da arkadaşlarına uzatıyorlardı. Ama yarım kalmıştı işte... Bomba patlamış ve hep birlikte havaya uçmuşlardı. Bomba dehşete düşmüştü. Olamaz böyle bir şey, diye mırıldandı...”

“Sonra çocukların annesini gördü. Korkunç ağlıyordu. Elinde çocukların resim defteri vardı ve açık bir sayfada kurşun kalemle çizilmiş bir kuzu bütün saflığıyla duruyordu. Bombalar resimdeki kuzuları öldürmezlerdi ve anne korkunç ağlıyordu.”

Bu durumu hayal eden bomba ani bir karar vermiştir. Böylesi kötü sonuçlara sebep olmaktansa kendini patlatmaya karar verir.

“Gecenin ortasında büyük bir patlatma duyulduğunda kimse buna anlam verememişti. Ama sabah herkes, ormandaki gizli bir bombanın kendi kendine patladığını öğrenince çok şaşırdı.”

Mevlâna İdris, bu noktada eski masal anlatıcıları gibi bir anlatıcı olarak devreye girer. Çocukları karşısına alarak konuşmaya başlar:

“ Ama ben şaşırmadım ve kendi kendisini patlatarak kimseye zarar vermeden bu dünyadan ayrılan dünyanın en güzel bombasının hikâyesini yeryüzündeki ve gökyüzündeki bütün bombalara, özellikle de bundan sonra yapılacak olan bombalara anlatmak istedim.”

Savaşın kötülüğünü ve ne kadar ağır sonuçlara sebep olacağını farklı pencerelerden bakarak, çok içten bir masalla çocukların içi dünyasına işlenmektedir.

Çınçınlı Masal Sokağı adlı kitapta bulunan Havuç Havuç Havuç adlı masalda, uzayda havuç yetiştirmeyi başaran bir çocuk, bunu nasıl yaptığını öğrenmeye çalışan devlet liderlerine, bu işin formülünü vermeyecektir. Çünkü devletler uzayda bomba yetiştirmeye kalkabilirler.

“Sayın devlet başkanları! Bana gönderdiğiniz mesajı aldım. Benden, uyduda havuç yetiştirme formülünü istiyorsunuz. Fakat bu isteğinizi yerine getiremeyeceğim için üzgünüm. Bunun nedeni sizden korkmamdır. Sizden korkuyorum, gerçekten

korkuyorum. Çünkü bu formülü size verirsem belki de siz uydularda bombalar yetiştirip onları dünyaya atarsınız. Hiçbir şeyden haberi olmayan insanların ölmesini istemiyorum. Ama siz mutlaka birşey yetiştirmek istiyorsanız bana tohumları göndermeniz yeterli. Burada bir sürü boş uydu var. Ben göndereceğiniz tohumları yetiştiririm. Bundan hiç kuşkunuz olmasın. Cevabınızı bekleyeceğim. Hoşçakalın."

Çocuksu saflığın savaş gibi bir acımasızlığın karşısında ne kadar doğru bir duruş sergilediği dikkate alındığında insanlığa en çok yakışan; ona iyiye, güzele ve mutluluğa yönelme isteği veren duygunun barış olacağı fark edilecektir. Barışın güzelliği Vejetaryen Aslan adlı masalda da yer almaktadır.

"Ormanda artık avını korkutmak için uluyan, bağırان, haykıran, kükreyen bir hayvanın, ya da korkudan çılgık atan bir hayvanın sesi duyulmuyordu. Bunun yerine şarkılar duyuluyordu, şiirler okunuyordu."

Masalda ormanın kralı aslanın emriyle birbirlerini yemekten vazgeçen hayvanların dünyasında mutluluğun hâkim olduğu görülmektedir.

Mevlâna İdris Zengin yazdıklarıyla savaşı yermiş, barışın tarafında yer almış ve bu tavrını doğruluğunu çocuk okuyucuya ve yetişkinlere sezdirme yoluyla öğretmiştir.

5.5. KISKANÇLIK DUYGUSUNUN ZARARLARI VE HIRS

Televizyonlarda Bilgin Köpek adıyla çizgi film olarak da gösterilen, Filozof Köpek adlı masal başlı başına bir kıskançlık dersi verir. Masalda ders çalışmak için gittikleri arkadaşlarından eve dönen iki kardeş karşılına çıkan ve onları korkutan köpeğin kafasına ansiklopediyle vurunca; köpek bir bilgin olur ve artık ansiklopedideki bütün bilgilere sahiptir.

"Gerçek bütün açıklığıyla ortadaydı. Çocuk ansiklopediyi hızla köpeğin kafasına indirince, ansiklopedideki bütün bilgiler, bütün yazılar olduğu gibi köpeğin kafasına geçmişti. Köpek de gecenin bu saatinde kafasına ansızın dolan bu bilgiler sebebiyle bilgin olmuştu. Bunda şaşılacak bir şey yoktu."

"Köpek öyle çok şey biliyordu ki anlattığı bilgiler kocaman bir gemiyi doldurabilirdi."

Başka bir mahallede oturan kıskanç bir çocuk bilgin köpeğin varlığını duyup onu görmeye gelmesiyle problem durumu ortaya çıkar ve kıskançlık duygusunun kötülüğü ve doğuracağı zararlı sonuçlar vurgulanmaya ve hissettirilmeye başlanmıştır.

Bu kıskanç çocuğun her istediğini yapan zengin bir babası vardır. Bu noktada çocuklara ailelerinin her istediklerini yapmalarını beklemelerinin de yanlış olduğu hissettirilmektedir. Bu çocuk babasından “dünyanın en süper bilgisayarı” nı istemiş ve babası hemen bu isteği yerine getirmiştir. Bu isteğin arkasında sinsi bir plan yatmaktadır. Bilgisayar evde beslenen köpeğin kafasına vurulacak ve böylece kıskanç çocuk dünyanın en bilgili köpeğinin sahibi olacaktır.

“Çocuk süper bilgisayarı eline aldı. Gözleri sevinçle parlıyordu. "Hey Sisi! Gelsene!" dedi. Sisi, çocuğun küçük köpeğinin adıydı. Her şeyden habersiz her zamanki yerinde uzanmış yatıyordu. Çağırıldığını duyunca küçük kuyruğunu sallayarak zarif adımlarla çocuğa doğru gidip onun önünde durdu. Çocuk, önünde duran Sisi'ye dikkatle bakıyordu. Ve... Elinde tuttuğu süper bilgisayarı ansızın Sisi'nin kafasına indirdi. Sisi'nin önce gözleri, sonra da bütün dünyası karardı ve olduğu yere yığılıp kaldı. Ölmüştü.”

Fakat beklenen olmamıştır. Kıskançlık geri dönüşü olmayan büyük bir hataya sebep olmuştur. Çünkü çocuğun köpeği, darbeye direnemeyip ölmüştür. Çocuğun bu eylemi kötü niyetle yapmadığı ve fakat kıskançlığın başlı başına kötü bir duygu olduğu ise şöyle ifade edilmektedir.

“Çocuk elinde bilgisayarla donakalmıştı. Sevimli köpeği Sisi artık yoktu.Çocuğun içini büyük bir üzüntü kapladı. Oysa Sisi bilgisayarı kafasına yediğinde birazcık dayanabilseydi, dünyanın tüm bilgileri kafasına geçecek ve Sisi, dünyanın en akıllı köpeği olacaktı. Ama Sisi yoktu artık...”

"Ben... Ben böyle olmasını istemiyordum. Her şey bu bilgisayarın yüzünden oldu." dedi. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu. Ve birden çocuk bilgisayarı havaya kaldırıp hızla yere çarptı. Bilgisayar parçalanmıştı. Hiç kimseden çıt çıkmıyordu...”

Mevlâna İdris Zengin’ in çocuklara göstermeye çalıştığı bir diğer olumsuz tutum ise hırs duygusudur. Fakat “sonu gelmeyen istek” (TDK, 1998: 998) olarak tarif edebileceğimiz hırsı anlatırken, bu isteklerin bir bakıma komik ve gerçeklikten uzak olduğu vurgulanmaktadır. Bu konudaki vurgulara ise Dünyanın En Uğurböceği adlı

masalda rastlamaktayız. Uğur böceğinin hayat serüveni böylesi isteklerle doludur. Karşılaştığı bir ayı dünyanın bütün ballarını, bir tilki dünyanın bütün tavuklarını, bir tavşan iki milyon havucu uğur böceğinden isteyecektir.

“Şimdi tilki bir dilek dileyecekti, bu kaçınılmazdı. "Uç, uç uğurböceği! Bana dünyanın bütün tavuklarını getir, dedi tilki.”

"Uç uğurböceği uç!" dedi ayı kalın bir sesle. "Bana dünyanın bütün ballarını getir."

“Uç uğurböceği, bana iki milyon tane havuç getir.” dedi tavşan.

Uğur böceği bu istekler karşısında akıllı ve gerçekçi bir tavırla düşünür; fakat yine de bu isteklerin gerçekleşemeyeceğini söyleyerek diğer hayvanları üzmemek istemez.

“Uğurböceği, tilkinin parmağının ucundan pırrr diye uçtu. İmkânsızdı bu. Dünyanın bütün tavuklarını nasıl getirebilirdi ki tilkiye? Hem dünyanın bütün tavuklarını getirse bu küçük ormana sığmazdı ki... Ayrıca tilki dünyanın bütün tavuklarını yiyebilir miydi? Midesi ve ömrü buna yeter miydi? Palavra işte.”

“Dünyanın bütün ballarını nasıl getirebilirdi ki ayıya? Kendisi en fazla üç gram bal taşıyabilirdi. Dünyanın bütün ballarını bulmaya ömrü yetmezdi ki... Balsa bile taşıyamazdı... Hem sonra arılar müsaade etmezdi ki buna... Ayının isteği saçmaydı. Ayı olmak saçmalamayı engellemiyordu.”

“Ancak otuz altıya kadar sayabiliyordu. İki milyon ne demektir? Bunu bilmiyordu. Bir yanlışlık yapabilir ve tavşanın istediğinden az veya fazla sayıda havuç getirebilirdi. Olmaz ki... Bir tavşanı yanlış sayıda havuçla üzemezdi...”

Hırs duygusuna ince bir değini ise Romantik Tilki adlı masalda bulunmaktadır. Bu masalda bir menekşeye masallar anlatan tilkinin bu özelliği diğer hayvanlar ve insanlar tarafından öğrenilir ve her akşam tilkinin anlattığı masalı dinlemeye gelirler. Bir gece masalı dinlemeye gelenler arasında tavuğun da olduğunu gören tilki hırsının kurbanı olur ve tavuğu alarak kaçır. Tabi bu nedenle âşık olduğu menekşeden de ayrı düşmüştür.

“Tilki her zaman olduğu gibi gelmiş sakın sakın masalını anlatıyordu ve herkes tatlı tatlı onu dinliyordu. Bir ara tilkinin gözleri, dinleyiciler arasında kendinden geçmiş

bir hâlde masalı dinleyen tavuğa takıldı. Tilki dayanabildiği kadar dayandı ve birden tavuğu kaparak oradan toz oldu.”

Soylu istekler; kıskançlık ve hırs gibi olumsuz duygulardan arınmış isteklerdir. Yetişkinlerin ve çocukların hayatta isteklerini gerçekleştirebilmek ve başarılı olmak için his ve fikir dünyalarını kıskançlık ve hırs gibi olumsuz duygulardan uzak tutmaları gerekmektedir.

5.6. YAŞAMA SEVİNCİ, İYİYİ ve GÜZELİ FARK EDEBİLME

Mevlâna İdris adeta çocukların içini yaşama sevinciyle doldurmak ve onların dünyasından hiç çıkmamak isteyen bir yazardır. Ona göre mümkün olsa “*çocuk kalabilmelidir.*” Bu mümkün olmadığı için de bari “*içimizdeki çocuk öldürülmemelidir.*”

Birçok masalda yaşama sevinci, çocukluk günlerinin ve hayatın güzelliği dile getirilir. Yaşamı sevmek ve yaşadıklarından zevk almayı bilmek gerekir

“Oynayın çocuklar oynayın, kimseyi dinlemeyin. İçinizden geldiği gibi oynayın. Hatta terli terli su için. Boş verin büyükleri, onlar sizi anlamaz ki...” (D.A.) diyen bir yazarın nasıl çocuksu bir coşkuya sahip olduğu, anlaşılacaktır. Bunu coşkuyla yaparken hasta olmak pahasına çocukların tarafını tutmaktadır.

Mevlâna İdris’in dünyasında sadece çocuklar değil herkes, içinde yaşama sevinci taşımalıdır.

“Elli iki bahar görmüş olan bu adam, hayatın hiç de şikâyet edilecek kadar kötü olmadığına inanırdı.”

Kardan Tavşan adlı masalda yer alan, tabiat tasviri bile yaşama sevinci aşılayacak türdendir.

“Sokak lambaları, arabalar, evlerin bacaları, sokaklar, kaldırımlar, her yer, her şey beyaz, bembeyazdı.”

Kışın zor şartlarını bile böyle güzel betimlemelerle anlatan yazar yaşamın her anı seviyor ve sevdirmek istiyor demektir. Aynı masalda yer alan betimlemelerin birçoğu yine insana yaşama sevinci verecek ve insanları yaşama bağlayacak türdendir.

“Evlerden çıkan küçük ayakkabıların, küçük çizmelerin karda bıraktığı sevinçli ayak izleri...”

Hayatın güzelliklerinin güzel bir dille tasvir edilerek çocuklara yaşama sevinci vereceğine inandığımız bir başka vurgu Dünyanın En Uğurböceği adlı masalda yer almaktadır.

“...kirlere gidersek renkli şeyler görürüz. Yeşil çimenler, büyük ağaçlar, küçük ve neşeli dereler, mavi gökler, çeşitli kuşlar, kertenkeleler, durmadan vıraklayan ne dediğini anlayamadığımız kurbağalar, belki bir tavşan, mor bir kelebek, belki bir sincap ya da tilki...”

Sayfaları arasında meraklı ve sıkılğan bir kediye bulacağımız Kuyruğu Dumanlı Kedi yaşamayı çok sevmektedir.

“Yatak odasına geçti. Orada bir ayna vardı. Aynanın karşısına geçip kendisine dil çıkardı. Ama ne dilini görebildi, ne de kendisini. Çünkü ayna önceden kırılmıştı. Karşısında boş bir çerçeve duruyordu.

Beyaz kedi sevinçle zıplayarak çerçevenin içine geçip yerleşti. Orada öylece durdu. Artık canı sıkılmıyordu. “Ben cansız bir çerçeve içinde canlı bir kediyim.” dedi, gülümsedi.”

Düşünen Adam adlı masalda yazar, *“Yarın güneş yine doğacak, çiçekler yine açacak, insanlar işe geç kalıyorum diye yine telaş edecek mi?”* şeklinde düşünmektedir.

Bütün bu ifadeler, çocuğa yaşama sevinci aşılayarak; onu hayata daha bağlı hâle getirecek, başarma isteği taşımasına yardımcı olacaktır.

5.7. İYİLİK YAPMA ARZUSU

Çocuklar doğuştan getirdikleri saflık, temizlik ve iyilik duygusuyla büyürler. Bununla birlikte modern dünya el değmemiş bu çocuk ruhuna dokunmaya başladığı zaman onu kirletir ve belki de iyilik duygusunu çocuğun dünyasından söküp alır. Modern dünyanın karşısında çocuğun dünyasını masalla aralayan Mevlâna İdris; çocukları bu saflık ve temizliklerini, iyilik yapma arzularını kaybetmelerinin önüne geçmeye çalışmaktadır.

Çinçinli Masal Sokağı adlı kitapta yer alan Havuç Havuç Havuç adlı masalda, mutfakta yemek yapmakta olan annesinden aldığı bir havuca binerek uzaya yolculuk yapan bir çocuktan bahsedilir.

“Çocuk havucu alıp dışarı çıktı. Ata nasıl binilirse öylece havucun üzerine bindi. Kısa bir süre sonra da havalanıp gözden kayboldu. Gidiş o gidiş. Bir daha görünmedi. On bir yaşındaydı. Annesi, babası, dört yaşındaki kardeşi onu öyle çok aradılar ki, sonunda yorgun düşüp ümidi kestiler. Çocuk kaybolmuştu. Kesinlikle kaybolmuştu...”

Bu çocuk uzayda bir uyduya yerleşerek havuç yetiştirmeyi başarır. Durum dünyadan duyulduğunda kendisine başka tohumlar da gönderilir ve türlü türlü ürünler yetiştirir. Masalıda iyilik yapma arzusunun belirginleştiği ve çocuklara sezdirildiği ana nokta; uyduda çeşitli ürünler yetiştiren çocuğun bu ürünleri dünyanın açlık çeken bölgelerinde yağdırmasıdır.

“Sonra...”

Sonra çocuk bu tohumları uzaydaki boş uydularda yetiştirdi ve zaman zaman dünyanın çeşitli yerlerine karpuz, elma, ıspanak, limon, maydanoz, patlıcan, muz, salatalık, armut, pırasa, gül, portakal, marul, nergis, menekşe, kavun, mantuvar, çilek gibi şeyler yağdırmaya başladı. Yiyecekler en çok, dünyanın açlık çeken bölgelerine yağıyordu. Böylece bir süre sonra dünyada açlık sorunu kalmadı. Hele gökyüzünden nergislerin, menekşelerin yağışı... Görülecek şeydi doğrusu.”

Kardan Tavşan adlı masalda, kardan adam yapmak yerine kardan tavşan yapmayı tercih eden çocuklar; bu kardan tavşanın yanına ağaç dikmeyi ihmal etmezler. Bu hem tavşana hem kardan dünyaya yapılan bir iyiliktir. Bu iyiliğin Kardan Tavşan'ı mutlu ettiğini fark ettiklerinde ise iyilik yapma arzuları artar.

“Başka bir çocuk kardan bir ağaç yaptı tavşanın yanı başına. Kardan tavşan, kardan ağacı görünce mutlu oldu galiba. Zeytinden gözlerinden birisini kırptı.”

“Çocuklar kardan tavşanın sevincini çoğaltmak istediler. Kardan bir ağaç daha, bir ağaç daha... Sonra küçük bir kardan orman yaptılar.”

Bu iyiliklerin ve güzelliklerin ise hiç bozulmaması ve kaybolmaması isteği ise yazarın içinde hep tařıdđđ bir istektir. Modern dünyayı şehir imgesiyle ifade ederken bir şeyin bozulmamasına sevinmektedir.

“şehrin içindeki kardan ormanın içindeydiler. Kimse fark etmiyordu onları. Onlar da şehri fark edecek durumda değillerdi.”

“Kardan tavşanın zeytin gözleri, çocukların büyük rüyaları, saf sevinçleri, kirazlı şarkıları... O büyük ve güzel kardan orman...  ylece kaldı her şey. Bir şey bozulmadı, bir şey yok olmadı.”

 yilik yapma arzusunun çocuklara verildiği bir başka masal ise Gazoz eşmesi'dir. Bu masalda kahraman yine ocuk dünyasını anımsatacak şekilde yavru bir fildir. Yavru fil okul çıkışı çocukların karşına çıkış ve bir yaramazlık yaparak elektrik ve su faturasını ödemek için annesinden aldığı parayla çocuklara gazoz ev sütlü kahve almış ve dağıtmıştır. Çünkü çocukları çok sevmektedir ve onlara bir iyilik yapmanın peşindedir. Bir anne telaşıyla masalın sonunda ortaya çıkan anne fil ise yavrusunun ortadan kayboluşuna kızmış; fakat bu davranışına olumsuz bir tepki vermemiştir. Dolayısıyla çocukları sevmek ve iyilik yapmak olumlanmış bir eylem olarak ocuk dikkatine bırakılmıştır.

"Ah anneciğim" diye atıldı s tl kahve dağıtan fil. "Elektrik faturasını yatırmam için verdiğin parayla gazoz ve s tl kahve alıp çocuklara dağıttım. Biliyorum çok kızacaksın ama ne yapayım çocukları öyle çok seviyorum ki..."

Anne fil hiçbir şey söylemedi.

Sonra iki fil ağır adımlarla evlerinin yolunu tuttular.”

5.8. PARA SAADET DEğİLDİR ve MUTLULUK

Hayatımızın çoğu zengin olmak, para kazanmak ve daha müreffeh bir hayat standardı yakalamak arzusu ile geçiyor. Mevlâna  dris, Para Dağıtan Adam adlı masalında, bir an için herkesin istediği kadar paraya sahip olduğunu düşünerek olacakları, insanların yaşayacağı amaçsızlık ve içine düşecekleri anlamsızlığı kaleme alarak çocuklara belki de çok ciddi bir biçimde; para saadet değildir, demiştir.

Mutluluk insanların arayışları ve dünyayı algılama biçimleriyle ilgilidir. Mutluluk emek sarf etmeyi, bir mücadele vermeyi gerektirdiği gibi; bu emeğin ve mücadelenin ardından elde edildiğinde duyulan bir sevinç ve ödüdür.

Para Dağıtan Adam adlı masal gizemli ve siyah kaşkollü bir adamın şehrin en işlek meydanında iki katlı bir ev alıp, insanları izlemesiyle başlar. İnsanlar sürekli koşturmakta ve bu dünyanın olağan işleyişi olarak algılanmaktadır. Yazar önce modern dünyanın bu acımasız karmaşıklığını gözler önüne serer. Ardından bütün bun koşturmaca ve karmaşanın para için yapıldığını ifade eder.

“Hiç konuşmayan ve milyonlarca insanı izlemekten başka bir şey yapmayan siyah kaşkollü adam, bir sabah sandalyesine oturmuş, her zamanki gibi insanları izlerken önünden hızla geçmekte olan bir adamı çevirerek nereye gittiğini sordu. Siyah kaşkollü adam ilk defa konuşmuştu ve hızla gitmekte olan adam ise, sabahın bu saatinde, bir sandalyede oturan ve hiç tanımadığı birisi tarafından durdurularak böyle bir soruyla karşılaşmış olduğu için biraz şaşırılmış, biraz da canı sıkılmıştı.

-İşe gidiyorum, dedi.

- Neden, diye sordu siyah kaşkollü adam.

- Para kazanmam lâzım.

- Neden, diye sordu yine siyah kaşkollü adam.

- Evde çocuklarım var ve onların yaşaması lâzım. O zaman siyah kaşkollü adam sandalyesinden kalktı ve cebinden bir tomar para çıkartarak adama uzattı.

- Sanırım artık işe gitmene gerek yok. İşe gitmekte olan adam elindeki bir tomar paraya bakarak "doğru söylüyorsun, artık işe gitmeme gerek yok" dedi ve işe gitmedi. Evine döndü. Elindeki para kendisine yıllarca yetecek kadar çoktu.”

Masal bu şekilde yoldan çevrilen insanlara, siyah kaşkollü adamın para vermesiyle devam ettirilir. Artık herkeste para vardır. Fakat bu kez de amaçsızlık ortaya çıkmış ve bütün eksikleri tamamlayacağı düşünülen para; insanların hayatında büyük bir boşluk ortaya çıkarmıştır. Kimse satın alacak bir şey bulamaz hâle gelmiş ve para değersiz bir nesne halini almıştır.

“İlk günlerde ellerindeki paralara şaşkın bir sevinçle bakan insanlar "benim param seninkinden daha fazla" demiyordu. Çünkü artık hiç kimsenin çöpleri toplamadığı şehirlerde her yer çok berbattı ve paranın satın alabileceği herhangi bir şey kalmamıştı. Dükkânlar, marketler, manavlar, fırınlar bomboştu. Bomboş. Kimse üretim yapmadığı için yiyecek, giyecek ve içeceklerin dibi bulunmuştu. Para vardı. Herkeste ve çok fazla. Ama artık paranın satın alacağı herhangi bir şey yoktu.”

“Bazen bir insanın elinde nereden bulunduğu bilinmeyen bir ekmek görüldüğünde soruyordu insanlar: Elindeki ekmeği kaç liraya satıyorsun?

- Hiç liraya, diyordu adam. Çünkü bende para çok.”

Bütün bu kargaşa insanları medeniyetin başlangıcına itecektir. Artık insanlar dağlara ve köylere göç etmeye başlamışlardır. Artık para değersiz bir nesne olarak insanlar için hiçbir şey ifade etmemektedir.

“Bir süre sonra insanlar artık binalardan, çöple dolu caddelerden ve pis yollardan başka bir şeyin olmadığı kötü kokulu şehirlerden hızla köylere ve yaşayabilecekleri diğer yerlere göç etmeye başladı. Göç esnasında insanlardan bazıları, para, belki de artık en değersiz nesne olduğu halde yüzyılların verdiği alışkanlıkla beraberlerin de para taşıyordu. Dağlarda ve köylerde başlayan yeni hayat ilginçti. İnsanlardan bazıları çeşitli hayvanları avlayarak, bazıları meyve toplayarak, bazıları da balık tutarak yaşamaya çalışıyordu.”

Herkes değersiz bir zenginlik içindeyken artık insanların konum ve statüleri de kaybolmuştur. Bu durum ilk anda kulağa hoş gelse de gerçekte insanlığın çeşitli statülerde ve hayatın farklı alanlarında konumlanması da gerekmektedir.

“Bir fizik profesörü bulabildiği bir armudu iştahla yerken, bir general sabahtan beri peşinde olduğu tavşanı yakalamaya çalışıyor; başka bir yerde bir devlet başkanı, bir demiryolu işçisinin biraz ilerisinde dalgın dalgın karıncaları seyrediyordu.”

Masal bu gerçekçi işleyişi yazarın çok sevdiği bir şekilde hikâyeye gerçeküstü bir öge katmasıyla aniden değişmiştir. Siyah kaşkollü adamın karşısına bir şeylerin değiştiğini fark ettiği hâlde kulakları sağır olduğu için, tam olarak anlayamayan bir kişi çıkar. Siyah kaşkollü adamın kendisine teklif ettiği paraları önemsemeyerek yırtmaya

başladığında ise kulaklarının duymaya başladığını fark eden bu adam düğümü çözmüş ve gizemi ortadan kaldırmıştır.

“Kimse senin kadar cesur değildi. Paraları yırtmak kimsenin aklına gelmedi. Herkes paraların üzerine titredi ve görüyorsun artık kimse yok. Kaybettiler. Siyah kaşkollü adam bunları söyledikten sonra şehirdeki tek adamı meydanda bırakarak iki katlı evine doğru yürümeye başladı. Tam evine girecekken dönüp arkaya baktığında şehirdeki tek adamın etrafında nereden geldikleri belli olmayan on binlerce, yüz binlerce insanın toplandığını ve herkesin büyük bir öfke içinde ellerindeki paraları yırttığını gördü.”

Hayatımızda bir nesne olarak kalması gereken paranın, mutluluğun kaynağı olarak düşünülmesi yanlış bir tutumdur. Herkesin parası olduğunda üretime gerek kalmayacağı gibi tüketilecek bir şey de kalmayacaktır. Bu durum dünyayı mutluluğa değil kaotik bir belirsizliğe sürükler. Nitekim masal bu kaotik ortamın doğurduğu amaçsızlığı çok güzel bir şekilde işlemiş ve insanların yeniden kendilerine bir amaç belirleme çabalarıyla devam ettirilmiştir. Sonuçta paranın değersizliği ve mutluluk getirmeyeceğini gösteren bir tepki olarak paralar yırtılmış ve masal sona erdirilmiştir.

Benzer bir yaklaşım Masal Alan Adam’da da görülmektedir. Küçük ve güzel bir köyde yaşamaya devam eden insanların karşısına bildikleri masalları bir çuvala anlatmaları karşılığında kendilerine üç altın veren bir adam çıkar.

"Masal alıyorum" dedi yabancı. "Masalınız var mı?"

Kadın böyle bir şeyi ilk kez duyuyordu.

"Anladım gerçekten masal mı alıyorsunuz?" diye sordu.

"Evet," dedi yabancı adam. "Masal alıyorum."

Ve bunu söyledikten sonra boş torbasını açarak

"İşte bu torbaya bildiğiniz bir masalı anlatın ve karşılığında üç altını derhal kazanın!"

Köydeki bütün evleri dolaşır. Masal anlatarak para kazanmak, insanlara çekici bir fikir olarak yansımaktadır. Zahmetsizce, yorulmadan kazanç elde etmiş olacaktırlar.

“Kadın, boş bir torbaya masal anlatıp üç altın almanın fena bir şey olmadığını düşündü. Bildiği iki masal vardı. Bu masalları yabancıнын boş torbasına anlattı ve karşılığında altı tane altın aldı.”

“Köydekiler olanlara bir anlam verememişlerdi ama pek üzerinde durmadılar. Nasıl olsa zahmetsizce kazandıkları altınlar ceplerinde şingirdayıp duruyordu.”

Bu altınların yeni sahiplerine mutluluk vermeyeceği ise uzun kış gecelerinde masal anlatmak isteyen insanların o yabancıya anlattıkları bütün masalları unutmalarını fark ettiklerinde anlaşılır.

“Ama ortaya bir sorun çıktı! Köydeki hiç kimse, ama hiç kimse bu uzun gecelerin vazgeçilmez dostu olan masalları bilmiyordu! Hepsi de yabancı adamın boş torbasına anlattıkları masalların tümünü unutmuşlardı. O yabancı adam köydeki masalları almış ve gitmişti. Yabancı adam torbasındaki bin üç yüz yetmiş sekiz masalla nereye gitti? O masalları ne yaptı? Bunu bilmiyoruz.”

Mutluluğu içimizde aramalı, küçük ve basit şeylerle mutlu olmayı bilmeliyiz. Sonuç olarak bilmeliyiz ki tüketebildiğimiz şeyler bizi mutlu etmeyecektir.

5.9. ARGO VE KÖTÜ SÖZLERDEN KAÇINMA

Davranış eğitimi bakımından oldukça önemli ve çocuklara verilmesi gereken bir hareket de argo sözcükleri kullanmamak ve kötü sözlerden kaçınmak olmalıdır. Yazar bu davranışı çocuklara sessizlik torbası adlı masalının bir bölümünü kullanarak aktarır.

“Günler ve geceler kelimeleri, yağmuru, rüzgarı, şarkıları dinleyerek geçerken bir gece çocuğun canını sıkan bir şey oldu.. Bir kelime gelmişti çocuğun kulağına. Kötü bir kelime, bir küfür kelimesi.. Çocuk önce kulaklarına inanmak istemedi. Bir insan nasıl olur da böyle bir kelimeyi kullanabilirdi. Bu kelimeyi hiç duymamış gibi yaşamaya devam etmek istedi. Ama yapamadı. Kelime beyinde bir kıymık gibi kalmıştı..”

Masaldaki kahramanımızın bu kelimeye kayıtsız kalmaya çabalaması, onu unutmak istemesi çözüm olarak yeterli değildir. Çözümü masalın akışına uygun olarak kelimelerin koyulduğu ve içine koyulan kelimeleri dolaşımdan kaldıran bir torbaya koymakta bulur. Bu kelimeleri kullanmanın utanç verici olduğu ise yine burada belirtilerek, çocukların argo kelimelerden ve kötü sözlerden uzak durması gerektiği, bu kelimelerin utanç kelimeleri olduğu vurgulanmıştır.

“Ve ertesi akşam çocuk torbaya yeni kelimeler koydu.. Koyduğu kelimelerin kötü kelimeler olmasına özellikle dikkat ediyordu. Çünkü biliyordu ki kötü kelimeleri dolaşımdan kaldırdığı zaman hiç kimse o kelimeleri kullanamayacaktı. Aslında bu kötü kelimeleri bir defalığına da olsa kullanmaktan çok utanıyordu ama o kelimeleri torbaya koyabilmesi için bu kaçınılmaz bir şeydi. Eline bir maşa almıştı. Kötü kelimeleri bu maşayla tutuyor, elini değıdirmek istemiyordu.”

5.10. YÖNETİM BİLİNCİ VE KURALLARA UYMA

Yazarın çocuklara vermek istediğı bir davranış da yönetim bilinci ve kurallara uymadır. Bu konudaki ilk ve en önemli vurgusu eleştirel bir tutumu yansıtmaktadır. Vejetaryen Aslan adlı masalın ilk cümlesi bir bakıma çok siyasi bir anlam içermektedir. Bu vurguyu çocukların ayırt edebileceğine dair şüphemiz bulunsa da, kurulan cümle bütün iktidar ve yönetim biçimlerine karşı büyük bir muhalefeti yansıtır.

“İnsanların topluca yaşadığı her yerde genellikle bir kral vardır, adı kral olsa da olmasa da.”

Aynı muhalif tavrın devamı niteliğindeki ifadelerde ise ormandaki diğer hayvanlar simgesi kullanılarak halkın, krallar gibi *“canlarının istediğini”* söyleyemediğı tespitiyle devam eder.

“Belki söylerler ama kendi kendilerine, mırıldanır gibi... Zaten bağırarak söyleseler de ciddiye alan olmaz. Biraz bağıırırlar, sonra boğazlarında bir karıncalanma filan olur, seslerinin şiddeti kendi kendine düşer ve bağırmaktan vazgeçerler.”

Behram Geriye Dön adlı bir başka masalda yine muhalif tavra rastlanmaktadır. Tarih içinde kısa bir seyahat yapan Behram, Fransız Devrimi için mücadele eden bir devrimciyle karşılaşır. Muhalif duruş şu cümlelerle ifade edilir.

“Adam, “özgürlük” diye haykırıyordu. Behram, adamın yanına yaklaşarak sordu: “Kimin için?” “Yine mi sen, dedi adam; herkes için” “ Peki herkes özgürlük istemiyorsa?”

Bu muhalif duruştan sonra Uçan Eşek adlı masalda yer alan yönetim biçimi herkesin söz hakkına sahip olduğu çoğunlukçu bir demokrasi anlayışından izler taşımaktadır.

“Ve sekiz kuş uçup ormandaki sekiz yüz kuşa haber verdiler. Kuşlar hemen toplanıp eşeğin durumunu görüştüler ve sonuçta birkaç kuşun karşı çıkmasına rağmen eşeği uçurma kararı aldılar...”

Kurallara uyma konusunda önemli ve dikkat çekici bir tespit ise Vejetaryen Aslan masalında göze çarpar.

“Ama siz insanlar garip varlıklarsınız... Yapmanız gerekenleri yapmamak, yapmamanız gerekenleri de yapmak nedense size tuhaf bir zevk verir. Bu hep böyleydi, korkarım hep de böyle olacak.”

Kurallara uymayı insan ilişkileri boyutunda ele alındığı bir örnek ise Düşünen Adam masalında yer alır. Düşünen Adam toplum içinde insanların birbirleriyle olan ilişkilerinde evrensel değerlere uymak gerektiğini sezdirecek bir anlatıma sahip parçaları içinde barındırmaktadır.

“Bilet atıp otobüse biniyordu. Oturması için kimse kendisine yer vermediğinde "Benim gibi yaşlı bir adama bu yapılır mı terbiyesiz gençler." diye düşünüyordu mesela.”

“Kasaba giriyordu adam. "Şimdi yine bana yağlı ve kokmuş parçalan verecek bu eşek kasap, üstelik bir ton para alacak" diye düşünüyordu.”

“Yürürken kalabalıkta birisi kendisine çarptığında "düpedüz hayvanlık yapıyor, yürümesini bile öğrenememiş" diye düşünüyordu.”

Mevlâna İdris’in çocukların hissetmesini istediği düşünce; herkesin evrensel değerlere ve kurallara uyması gerektiği; fakat bu kurallara uyulması içinse öncelikle kural koyucuların kendi koydukları bu kurallara harfiyen uymalarıdır.

“Koyduğu yasağa ilk uyan kendisiydi. Yoksa bir yasa çıkarıp bu yasayı ilk ihlal eden kendisi olsa ne olurdu? Ne olacağını Aslan biliyordu. Biz de biliyoruz: O yasa uygulanamazdı, bir süre sonra çöplüğe giderdi.”

5.11. YARATICIYA BAĞLILIK DUYGUSU

Mevlâna İdris, İslamî duyarlılığa sahip edebî yaklaşımların çocuk edebiyatı alanında eserler veren önemli isimlerinden biridir. Yazarın dünyayı ve olayları algılayış

biçimi yazdığı eserlere de yansımaktadır. Bu nedenle yazar eserlerinde çocuklara dönük bir yaratıcıya bağlılık duygusu vermeye çalışır.

"Biliyorsun Allah için hiçbir şey zor değil. O isterse olur."

Tersine Adam adlı Almancaya da çevrilmiş masalda geçen bu cümle, yazarın Allah'a olan bağlılık duygusunu göstermekle birlikte; hayatın var olması gibi, devamındaki değişiklikleri de Allah'a bağlamıştır. Çocuğun yaratıcıyı bilmesini ve beklentilerinin karşılanması için başvurması gereken ana merkezin ise bu yaratıcı olduğu hissetmesini isteyen yazar; aynı vurguyu Gazoz Çeşmesi adlı masalda da yapar.

"Çocuklardan her biri içinden fîli bugün de aynı yerde bulabilmek için dua ediyordu."

Duanın dini yönü bir tarafa, insana katacağı iyimserlik; insanı şaşkınlıktan, yıkımdan, hiçlikten kurtaracaktır.

Tersine Adam adlı bir başka masalda çocukların doğal olarak cennete gidecekleri vurgulanarak yaratıcıya bağlılık duygusu pekiştirilmektedir.

"Çünkü sanıyorum ki ben çocuk olarak öleceğim için, doğrudan cennete gideceğim."

"Baba cenneti düşünüyordu. Serinlemişti."

Cennetin serinletici olarak tasvir edilmesiyle yazarın bu konudaki samimi inancını göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Soyut bir varlık ve düşünce olarak cennet, serinletici ifadesiyle oldukça somut bir hâl almıştır. Mevlâna İdris'i söylemek istediğini tam olarak söyleyen; ama bunu çocuğun sezmesini sağlayan üslûbuyla serinletici bir cennet vurgusu yapmaktadır. Serinletici bir cennet durmadan koşuşturan çocuklar için muhteşem bir fikir olmalıdır.

En kötü zamanlarda bağlı olunan bir yaratıcı ve onun her şeye gücünün yettiği inancı, insanı bunaltıcı çaresizliğin esiri değil; eyleme geçmeye hazır, yapıcı, koruyucu ve cesur bir varlık kılacaktır. Bu nedenle çocuklarda yaratıcıya bağlılık duygusunun gelişmesi ve pekiştirilmesi kanaatimizce de çok önemlidir.

Mevlâna İdris Zengin, bahsi geçen tüm bu nedenlerden kaynaklanan sebeplerle çocuklara yaratıcıya bağlılık duygusunu vermek ve bu duyguyu pekiştirmek istemektedir.

5.12.TARİH BİLİNCİ VE NEGATİF MİLLİYETÇİLİK

Ütüsüz Ayakkabılar adlı kitapta yer alan, ‘Behram Geriye Dön’ adlı masal çocuklara tarih sevgisi ve tarih bilinci aşılacak için ideal bir masaldır. Bu masalda tarihi olaylar Behram’ın geriye yürüyüşü sayesinde kronolojik sıra içinde anlatılmaktadır. Bu masalı okuyan çocuk, masalın kahramanı Behram ile birlikte ikinci dünya savaşından, birinci dünya savaşına, Fransız İhtilali’ne oradan İstanbul’un fethine gidecektir.

Bu masalda tarih bilincinin verildiği en önemli bölüm ise Behram’ın Fatih Sultan Mehmet Han ile karşılaştığı bölümlerdir. Bu bölümlerde Behram’ın Fatih Sultan Mehmet’e karşı tavırları ve saygılı sözleri dikkat çekicidir.

“Bizanslı kızların Fatih’e attığı çiçekler yollardaydı ve henüz kurumamıştı.” cümlesiyle Bizans Dönemi’nde halkın baskı altında ezildiği ve Fatih Sultan Mehmet’i beklediği, onun adaletine ve hoşgörüsüne inandığı fikri sezdirilmektedir.

Behram’ın Fatih Sultan Mehmet ile her karşılaşmasında Fatih’in *“Seninle daha önce karşılaştık mı?”* diye sorması ve *“Peki, ben yine sana bu soruyu sormuş muydum?”* sorularıyla çocukların zihninde keskin zekâsı ve güçlü hafızasıyla bir Fatih Sultan Mehmet resmi oluşturulmaktadır. Fatih’in Behramla birlikte abdest alıp, onunla Ayasofya’da namaz kılması ise çocuklara verdiği değeri göstermek içindir.

“Bizanslı kızların Fatih’e attığı çiçekler yollardaydı ve henüz kurumamıştı. Biraz daha yürüyünce Fatih’in İstanbul’u almak için hazırlıklar yaptığını gördü. Fatih’e yaklaşıp “İstanbul’u alacaksınız.” dedi. “Seninle daha önce karşılaştık mı?” dedi Fatih. “Evet, dedi Behram. Ayasofya’da beraber namaz kılmıştık. Bakınız, abdest aldığım saçlarım hâlâ ıslak.” Fatih, Behram’ın saçlarına dokundu ve “Peki benim saçlarım neden kuru?” diye sordu. “Merak etmeyin, ıslanacak.” dedi Behram ve yürüdü. Sultan Fatih Şişhane’ye, Galata’ ya, Haliç’e ve gemilerine bakıyor, düşünüyordu.”

“Fatih İstanbul’u almak için hazırlıklar yapıyordu Yaklaştı ve “Padişahım, İstanbul’u alacaksınız ” dedi. Behram’a baktı Fatih. “Seninle daha önce karşılaşmış

mıydık? " "Evet", dedi Behram. " Peki, ben yine sana bu soruyu sormuş muydum?"
Güçlü bir hafızanız var, dedi Behram ve ekledi: "Ayasofya'da buluşuruz."..."

"Bir süre sonra Fatih'te yeniden karşılaştılar. Fatih İstanbul'u almıştı, halkı ve askerler sokaklardaydı: Havada çiçekler ve sevinç uçuşuyordu. Ayasofya önünde Behram Fatih'e "bu dördüncü karşılaşmamız Padişahım."dedi.

"Babana selam söyle, Edirne'ye de beklerim, dedi Fatih. Yürüdü Behram."

Aynı masalda birinci ve ikinci dünya savaşlarının kesin bir dille reddedildiği görülmekle birlikte, krala karşı ayaklanan halkın gerçekleştirdiği Fransız İhtilali'nin olumlandığı görülmektedir. Bu ihtilalin haklı sebeplere dayandığı ironik bir dille aktarılmaktadır.

"Ekmek bulamayan ve pasta yiyemeyen adamlardan her şey beklenir, diye düşündü Behram. Babama bir an önce ekmek götürmeliyim. Çünkü bildiğim kadarı ile evde pasta yok."

Fakat bu ihtilalin olumlanması devrimle birlikte ortaya çıkan düşünceleri de kabul etmek olarak anlaşılmamalıdır. Mevlâna İdris, milliyetçilik fikrinin daha doğru ifadesiyle negatif milliyetçiliğin karşısındadır. Masal içerisine bu fikrini de yerleştirmiş poetik bir dil kullanmıştır.

"Ben bir milliyetçiyim, dedi adam. Lütfen milliyetçi olma, ben Fransız değilim ve senin çocuğunla kardeş olmak istediğimde kardeş olamam. " dedi Behram.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Mevlâna İdris, özgün ve güçlü metinler kaleme alan çağdaş bir çocuk yazarıdır. Bu yazarımızın üzerine eğilmek, bu yazarı hem çocuklara hem akademik dünyaya tanıtmak ülkemiz çocuk edebiyatının gelişimi açısından önemli bir adım olacaktır.

Mevlâna İdris'in yazdığı masalların ders kitaplarında yer alması çocuklarda mantıksal ve felsefi düşüncenin gelişmesinde olumlu katkılar sağlayacaktır.

Metinlerde yer alan alegorik öğeler; sevgi, dostluk, arkadaşlık, saygı gibi kavramların öğretiminde yararlanılabilecek unsurlara sahiptir.

Okullarımızda çocukların kelime dağarcığını geliştirmenin bir yolu da dile hâkim ve dilin gelişmesine yardımcı olabilen eser ve yazarlarla çocukları buluşturabilmektir. Mevlâna İdris metinlerindeki zengin kelime dağarcığı eğitimcilerin ve ebeveynlerin gözden kaçırmamaları gereken bir dil gelişimi imkânı barındırmaktadır.

Mevlâna İdris metinlerindeki ironik söylem çocuklarımızın sorgulama ve algılama yetisinin güçlendirecek biçimde ele alınmıştır. Bu üslup çocukların zihinsel yeteneklerinin artmasına ve esnek düşünebilme kabiliyetlerinin güçlendirilmesine yardımcı olacaktır.

Mevlâna İdris tiplerinin her zaman iyi ve her zaman kazanan tipler olmadığı bir gerçektir. Bu tipler çocukların algı dünyasına yeni bir anlayış katacak böylelikle onları gerçek dünyaya daha iyi hazırlayacaktır.

Mevlâna İdris yazınının en temel ögesi, problemin çıkış noktasının sonuçta dengeye vardırılması, çocuksu dünyaya yerleştirilmesi gereken ve çocuğun gelecekteki hayatında dengeli bir yaşam fikrinin oluşması için oldukça önemlidir.

Mevlâna İdris masalları okunmaya dönük masallar olsa da diğer formlara dönüştürülebilecek bir yapıda olduğundan bu masalların, animasyon veya çizgi film olarak değerlendirilerek daha çok çocuğa ulaşması sağlanmalıdır.

Yazarı daha iyi tanıtmak çalışmalar yapılmalı, yazarın eğitimcilere, anne babalara ve çocuklara tanıtılması gerekmektedir.

KAYNAKÇA

- Akkan, E.İ. (2010). *Bir Çocuk Edebiyatı Yazarı Olarak Cahit Uçuk*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkaya, A. (2008). *Mustafa Kutlu'nun Hikâyelerindeki İletiler Ve Bu İletilerin Çocuğa Görelik İlkesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arpacı, Ö. (2006). *Çocuk Kitaplarında İletiler Ve İletilerin Aktarma Biçimi (Sevim Ak Örneği)*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boratav, P.N. (1969). *100 Soruda Türk Halk Edebiyatı*. İstanbul: Gerçek Yayınevi.
- Boratav, P. N. (1959). *Zaman Zaman İçinde*. İstanbul.
- Çelik, E. (2006). *Antoine De Saint-Exupéry'nin "Küçük Prens" Eserinde Eğitsel Öğeler*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Çilingir, Lokman (2003). *Niçin Felsefe*. Ankara: Elis Yayınları.
- Çolaker, Ö. (2009). "Samed Behrengi'nin "Küçük Kara Balık", Richard Bach'ın "Martı Jonathan Livingston" ve Cahit Zarifoğlu'nun "Motorlu Kuş" Adlı Öykülerindeki Ana Karakterlerin Kişilik Gelişimi, Bireyselleşme ve Toplumsallaşma Açısından Karşılaştırılması". (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Develioğlu, F. (2000). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*. Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilidüzgün, S. (2003). *Çağdaş Çocuk Yazını*. İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Doğan, İ. (2000). *Sosyoloji, Kavramlar ve Sorunlar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Doğan, D.M. (1996). *Büyük Türkçe Sözlük*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Elçin, Ş. (2000). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Eroğlu, E. (2008). *Muzaffer İzgü'nün Çocuk Kitaplarının Mizah Unsurları Yönüyle İncelenmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Gökalp Z. (1972). *Halk Klasikleri 1*. Diyarbakır:
- Güney, E. C. (1966). *Folklor ve Eğitim*. İstanbul: MEB Basımevi.
- İşcan, A. (2004). *İlköğretim İkinci Kademe Sekizinci Sınıf Ders Kitaplarındaki Metinlerin Öğrencilere Estetik Zevk Kazandırmadaki Rolü*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Jaspers, K.(2004). *Felsefe Nedir?*. (Çev: Eyüboğlu, İ. Z.). İstanbul: Say Yayınları.
- Karakaya, M. A. (2007). *Çocuk Edebiyatımızda Sulhi Dölek ve Eserleri Üzerine Bir İnceleme*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Çanakkale: Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Köknel, Ö. (1982). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kutlu, M. (2007). *Hüzün ve Tesadüf*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Kuzu, H.(2002). “Masallarda Üvey Anne Şiddeti”. *Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları.
- Luella, J.C. ve Morgan, J.B. (2001). *Çocukluk ve Gençlik Psikolojisi*. (Çev: Belkıs Halim Vassaf). İstanbul: MEB Yayınları.
- Oğuzkan, A.F. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Özkaya, M. (yapımcı), Akşama Doğru [Televizyon Programı], TVNET, İstanbul (20.12.2010).
- Saint-Exupéry, A. (2004). *Küçük Prens*. (Çev: Yaşar AVUNÇ). İstanbul: Mavibulut Yayınları.
- Sakaoğlu, S. (1973). *Gümüşhane Masalları Metin Toplama ve Tahlil*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Serinsu, A.N ve Diğerleri (2009). *Dini Terimler Sözlüğü*. Ankara: MEB Yayınları.
- Süreya, C.(2011). *Aritmetik İyi Kuşlar Pekiye*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları,
- Şimşek, T. (2005). *Çocuk Edebiyatı*. Konya: Suna Yay.
- Şirin, M. R.(1998). *Çocukluğun Kozası*. İstanbul: İz Yayıncılık.

- Şirin, M.R. (t.y.) *Çocuk Edebiyatı*. İstanbul: Çocuk Vakfı Yayınları.
- Şirin, M.R. (2010). “İki Masal Dünyası Arasında Kalan Çocuklar”. *Az Edebiyat Dergisi*. Sayı: 9.
- Şirin, M. R. (2002). “Çocuk Modernleşmesi, Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Edebiyatına Yansıyan Şiddet”. *Çocuk Edebiyatına ve Çocuk Hekimliğine Yansıyan Şiddet Sempozyumu*. Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi Yayınları.
- Türk Dil Kurumu. (1998) *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yardımcı, M. (2004). *Türk Halk Edebiyatında Nesir*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Yavuz, M. H. (2002). *Masallar ve Eğitimsel İşlevleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Yılar, Ö., Turan L. ve Diğerleri (2007). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Yıldır, E. (1984). “Masallar ve Çizgi Roman”. *Töre Dergisi*.
- Zarifoğlu, C. (2008). *Çocuklarımızla Büyük Atlara Biniyorduk*. İstanbul: Beyan Yayınları.

YAZARA AİT KAYNAKLAR

- Zengin M.İ. (2004). *Dünyanın En Uğurböceği*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Düşünen Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Dokuz Düğmeli Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Filozof Köpek*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Kardan Tavşan*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Kuş Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Kuşkucu Horoz*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Kuyruğu Dumanlı Kedi*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Masal Alan Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.

- _____ (2004). *Para Dağıtan Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Profesör Haşır Huşur*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Romantik Tilki*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Saçları Dökülen Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2010). “Şşt, Çocuk Baksana”. İstanbul: Gerçek Hayat Dergisi, Sayı: 482.
- _____ (2004). *Tersine Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Uçan Eşek*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Ütüşüz Ayakkabılar*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Vejetaryen Aslan*. Ankara: Kipat Yayınları.
- _____ (2004). *Yağmurlu Şehirdeki Adam*. Ankara: Kipat Yayınları.

İNTERNET KAYNAKLARI

Abak, Ş., Derin Kulis. *Gerçek Teneffüşçü Mevlana İdris*, 15 Mart 2011, Erişim Tarihi: 18 Mart 2011.
<http://www.derinkulis.com/yazi/gercek-teneffuscu-mevlana-idris-2483.htm>

Çınar, K., *Asrî Zamanların Dervîşi*, Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2011,
<http://www.kanicinar.com/2011/05/11/asri-zamanlarin-dervisi/>

Kutlu, M., Yeni Şafak, *Andırın Hatırası*, Erişim Tarihi: 02 Nisan 2000, Erişim Tarihi: 23.03.2011.
<http://yenisafak.com.tr/arsiv/2000/agustos/02/mkutlu.html>

Mezararkalı, T., Yeni Şafak, *İlk Orucum İlk Uçuşum*, 08 Ekim 2007, Erişim Tarihi: 14.01.2011
<http://yenisafak.com.tr/Pazar/?t=08.10.2007&i=73342>

Yazgıç, S.K., Derin Kulis, *Gerçek Teneffüşçü Mevlana İdris*, 15 Mart 2011, Erişim Tarihi: 18 Mart 2011.
<http://www.derinkulis.com/yazi/gercek-teneffuscu-mevlana-idris-2483.htm>

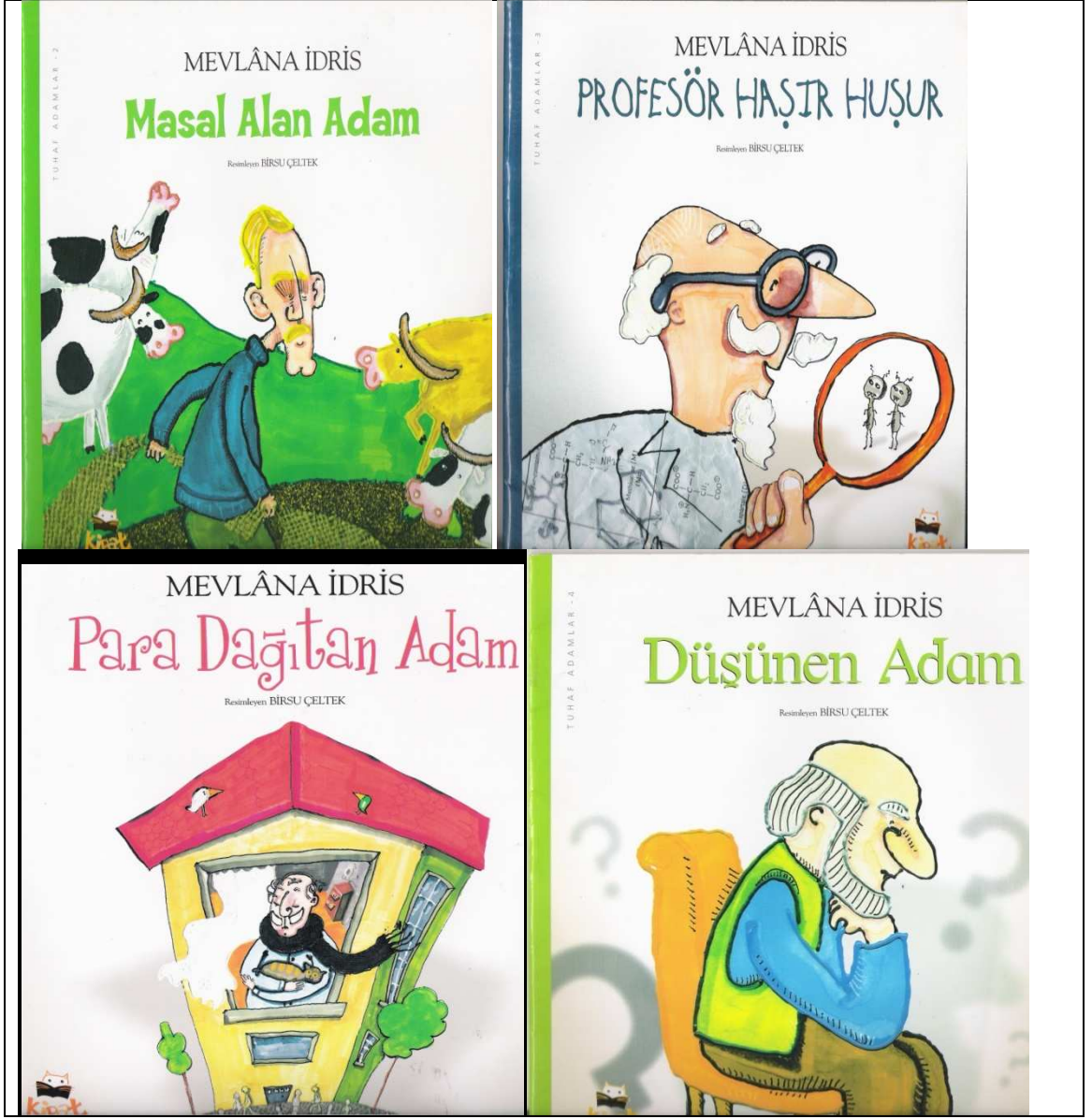
Wikipedia, (t.y) Erişim Tarihi: 28 Ocak 2011
http://tr.wikipedia.org/wiki/Mevlana_Idris_Zengin

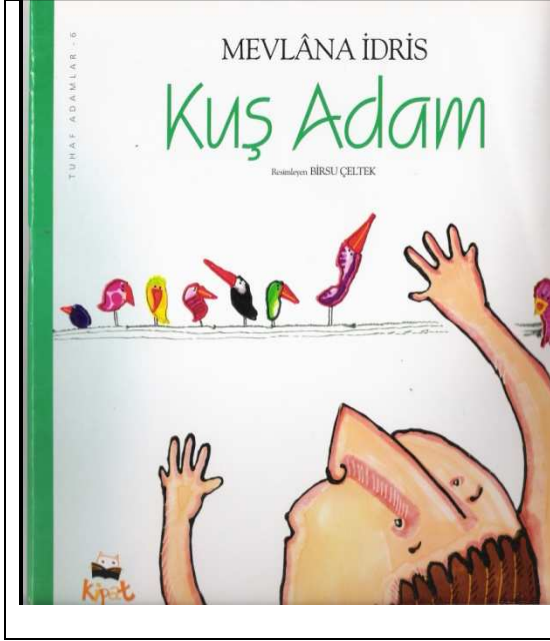
EKLER

Ek 1: Kitap kapakları.

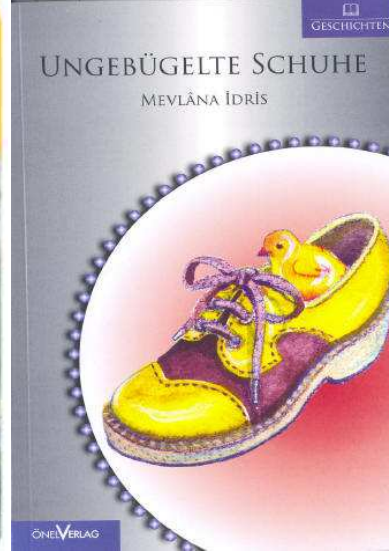

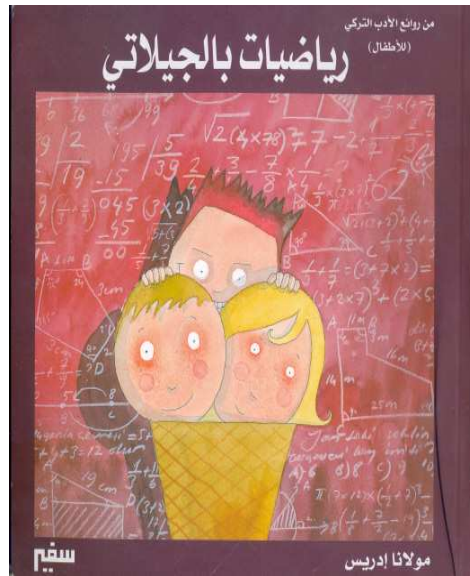
Ek 2: Yabancı Dile Çevrilmiş Kitaplar.

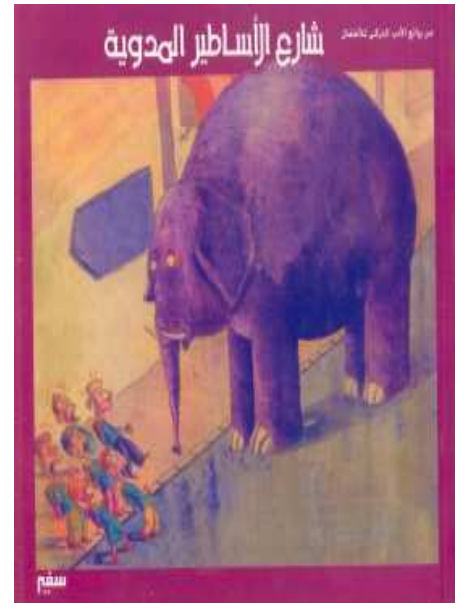
Tersine Adam- ALMANCA

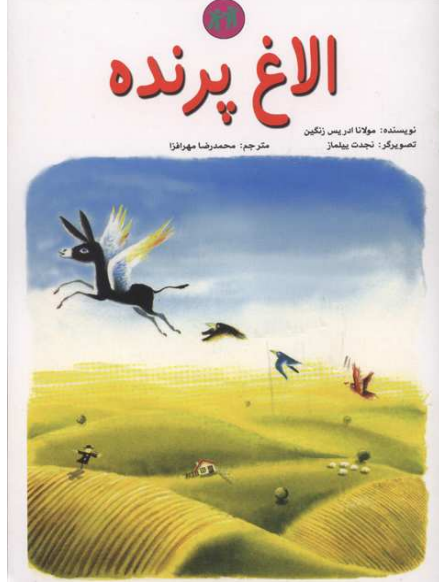
Ütüsüz Ayakkabılar -ALMANCA

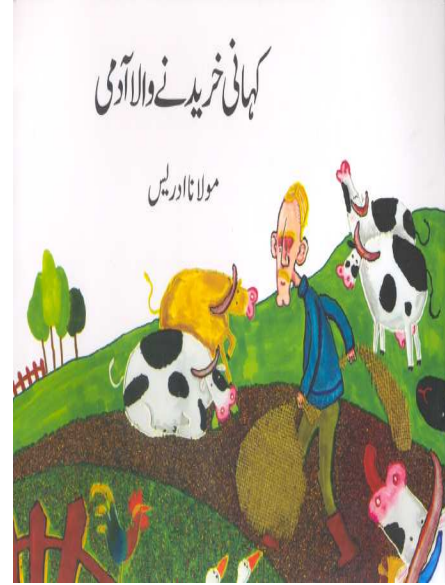
Dondurmalı Matematik- ARAPÇA

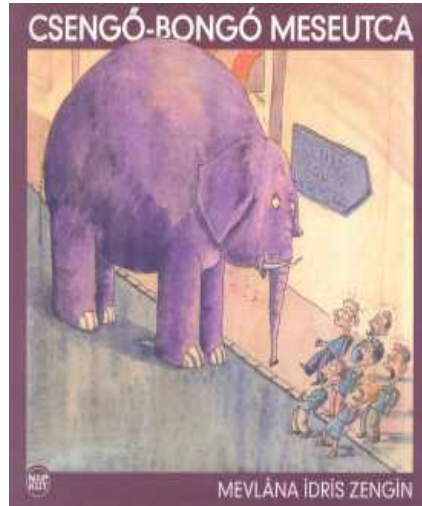
Çınçınlı Masal Sokağı- ARAPÇA

Uçan Eşek- FARŞÇA

Masal Alan Adam- URDUCA

Çıncımlı Masal Sokağı- MACARCA

ÖZ GEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Vedat KAZAN
Doğum Yeri ve Tarihi	Erzurum- 1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Kâzım Karabekir Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	
İş Deneyimi	
Stajlar	
Projeler	
Çalıştığı Kurumlar	Millî Eğitim Bakanlığı/Türkçe Öğretmeni
İletişim	
E-Posta Adresi	vedatkazan@gmail.com
Tarih	2012